

**CHARAKTERYSTYKA POLSKICH WOJEWÓDZTW
1999–2004**

Grzegorz Gorzelak, Marek Kozak, Adam Płoszaj, Maciej Smętkowski

Warszawa, luty 2006

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. INFORMACJA METODYCZNA	4
2. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTW	6
2.1 Dolnośląskie	6
2.2 Kujawsko-Pomorskie	12
2.3 Lubelskie	18
2.4 Lubuskie	23
2.5 Łódzkie	28
2.6 Małopolskie	34
2.7 Mazowieckie	40
2.8 Opolskie	45
2.9 Podkarpackie	49
2.10 Podlaskie	54
2.11 Pomorskie	58
2.12 Śląskie	63
2.13 Świętokrzyskie	68
2.14 Warmińsko-Mazurskie	72
2.15 Wielkopolskie	77
2.16 Zachodniopomorskie	82
3. ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE	87
WNIOSKI	95

WSTĘP

Wyzwania, przed którymi stoją regiony w swoich wysiłkach o uzyskanie możliwe wysokiego tempa rozwoju, są współcześnie wiązane z dwiema grupami czynników:

- globalizacją oraz integracją europejską,
- tertiarizacją gospodarki, w tym zwłaszcza gwałtownym wzrostem znaczenia innowacji jako podstawy rozwoju w gospodarce postindustrialnej.

Do obu wymienionych należy dodać trzecie wyzwanie: zdolność regionu do takiego sformułowania strategicznych celów rozwojowych, by możliwie dobrze wykorzystać dostępne zasoby i szanse, minimalizując zagrożenia. Naturalnie nie wolno zapominać o charakterystyce i jakości otoczenia instytucjonalnego, w jakim dany region funkcjonuje. Doświadczenia choćby tylko z Unii Europejskiej dowodzą, że trafny dobór celów rozwojowych i konsekwentna ich realizacja w połączeniu ze stałym zwiększaniem efektywności instytucjonalnej mogą przynieść znakomite efekty (*exemplum*: Irlandia, u schyłku lat 80-tych reprezentująca dochód na poziomie mniej niż 70% średniej unijnej, dziś 140%, co daje jej drugą pozycję za Luksemburgiem). Ponadto, nawet wielkie i nowoczesne gospodarki nie są wolne od zagrożeń (*vide* Niemcy, u schyłku lat 80-tych o dochodzie rządu 120% średniej unijnej, dziś około 110%). Podobnie spektakularne przykłady odnaleźć możemy jeszcze łatwiej na poziomie regionalnym.

Przywołanie tych przykładów z Unii Europejskiej nie jest przypadkowe. W rozległych kręgach społeczeństwa polskiego, nie tylko wśród decydentów, upowszechniła się wizja integracji europejskiej redukująca korzyści z akcesji do Unii przede wszystkim do uzyskania dostępu do znacznych – z punktu widzenia państw słabiej rozwiniętych – środków polityki spójności (Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności) oraz ze Wspólnej Polityki Rolnej. Znacznie rzadziej dostrzega się korzyści ze zwiększonej współpracy gospodarczej i naukowej, dostępu do wielkiego rynku, wzrostu bezpieczeństwa gospodarczego i politycznego. Spojrzenie takie w wielu przypadkach może prowadzić do przypisywania nadmiernej roli sprawczej środkom finansowym Unii oraz tracenia z pola uwagi innych, nie finansowych czynników wyznaczających konkurencyjność i sukces rozwojowy. Zapomina się często, że zarówno w związku z przewidywaną daleko idącą reformą Wspólnej Polityki Rolnej, jak też w wyniku bezwzględного i względnego rozwoju polskich regionów, w perspektywie zaledwie kilkunastu lat, większość z nich utraci prawa dostępu do znacznych środków finansowych, jakie Unia kieruje do regionów zacofanych. Należy zatem uświadomić sobie, że napływ wielkich sum będzie ograniczony w czasie. To zaś nakazuje zwrócić szczególną uwagę na jakość efektów, jakie przynieść może udział w europejskich politykach rozwoju. Jakość ta zaś w największym stopniu zależeć będzie od jakości dokumentów strategicznych i odpowiedniego przełożenia ich na język operacyjny.

Niniejsze opracowanie, wychodząc z powyższych przesłanek, prezentuje poszczególne województwa w ujęciu dynamicznym w okresie 1999–2004. Wybór obu dat nie jest przypadkowy. Do 1999 r. odwołuje się pierwsza w Polsce publikacja o nowych województwach posługująca się m.in. wykresami radarowymi¹. W zakresie wyznaczonym dostępnością danych, analizę taką przeprowadzono także dla 2004 r.

¹ Praca zbiorowa, *Nowe województwa. Fakty, opinie, nastroje*, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego i Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, 2001. Niniejsze opracowanie nie wykorzystuje w całości i bezpośrednio danych zawartych w ww. publikacji; starano się jednak – na ile to możliwe – zachować porównywalność. Więcej na ten temat w informacji metodycznej.

W związku z sygnalizowanym znaczeniem strategii dla rozwoju, charakterystykę województw opatrzone także zwięzłą analizą wypracowanych w nich celów strategicznych pod kątem określenia możliwych i pożądaných kierunków wsparcia, jakiego polityka regionalna rządu może udzielić poszczególnym regionom.

Prezentację województw poprzedza krótkie wprowadzenie metodyczne.

1. INFORMACJA METODYCZNA

Źródła danych

Głównymi źródłami informacji wykorzystanymi w opracowaniu były wydawnictwa GUS:

- Rocznik Statystyczny Województw, 2000 (dana za 1999 r.) oraz
- Rocznik Statystyczny Województw, 2005 (dana za 2004 r.).

Zakres czasowy

Zakres czasowy badań odpowiadał okresowi 1999–2004. Wyjątkiem były dane o Produkcie Krajowym Brutto i Wartości Dodanej Brutto dostępne w układzie regionalnym tylko do roku 2003. Należy podkreślić, że w badaniu nie analizowano rzeczywistych zmian wartości poszczególnych wskaźników w tym okresie, a tylko zmianę pozycji województwa w porównaniu do średniej krajowej (wyrażoną w punktach procentowych). Oznacza to, że na podstawie przedstawionych niżej zestawień i wykresów nie można określić bezwzględnej dynamiki miernika. Przykładowo, jeżeli spadek wartości wskaźnika w danym województwie był mniejszy, niż przeciętnie w kraju pozycja regionu w odniesieniu do średniej krajowej ulegała poprawie.

Wskaźniki

W porównaniu do opracowania „Nowe województwa: fakty, opinie, nastroje” zmodyfikowano zakres przyjętych mierników, co było uwarunkowane dostępnością danych, zmianami metodologii ich obliczania, a w niektórych przypadkach ich dużą losową zmiennością. Z oczywistych względów możliwe było też wprowadzenie informacji o zmianach w porównaniu z rokiem 2004. Do najważniejszych zmian należało:

- zastąpienie danych o strukturze pracujących danymi o strukturze wartości dodanej brutto,
- zastąpienie danych o nakładach innowacyjnych w przemyśle na 1 mieszkańca wskaźnikiem liczby automatycznych linii przemysłowych na 10000 mieszkańców,
- zastąpienie danych o liczbie aktywnych MŚP na 1000 mieszkańców wskaźnikiem liczby spółek prawa handlowego na 1000 mieszkańców,
- zastąpienie danych o nakładach na ochronę środowiska na 1 mieszkańca wskaźnikiem udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni województwa.

Prezentacja danych

Charakterystykę województw przedstawiono metodami graficznymi w postaci uzupełniających się wykresów radarowych i słupkowych, a także zestawieniem tabelarycznym. Na pierwszym z wykresów przedstawiono 8 wybranych wskaźników i ich zmianę w okresie 1999–2004. Z uwagi na ewentualne utrudnienie w ocenie kierunku zachodzących zmian związane z dokładnością graficzną wykresu radarowego ich zwrot można jednoznacznie, nawet w przypadku niewielkiej zmiany, ocenić na podstawie wykresu słupkowego.

Porównanie sytuacji województw możliwe jest również dzięki opracowanym mapom tematycznym w postaci kartogramów i kartodiagramów. Podział województw na klasy przeprowadzono optymalizacyjną metodą analityczną tzw. „naturalnej przerwy”.

Opis

W opisie województwa poza standardowym zestawem wskaźników wykorzystano, także inne dane i informacje istotne dla przedstawienia charakterystyki danego regionu pochodzące przede wszystkim z roczników statystycznych.

2. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTW

2.1. Województwo dolnośląskie

Informacje ogólne

Województwo dolnośląskie położone jest na południowo-zachodnim krańcu Polski. Graniczy od zachodu z Niemcami oraz przez Sudety z Czechami. Takie położenie, w połączeniu ze stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturą transportową (np. przecinający województwo III Europejski Korytarz Transportowy łączący Niemcy z Ukrainą), w korzystny sposób determinuje stan i szanse rozwojowe regionu. Pod względem powierzchni dolnośląskie jest województwem średniej wielkości (19948 km²). Województwo charakteryzuje się dość dużym potencjałem ludnościowym. Zamieszkuje je prawie 2 mln. 900 tys. osób, co stanowi 7,5% ogółu ludności (5. miejsce w kraju), przy gęstości zaludnienia 145 osób na km², co jest wartością większą niż średnia krajowa.

Dolny Śląsk cechuje się wysokim stopniem urbanizacji. W 90 miastach zamieszkuje 70,9% ludności, co daje regionowi drugą pozycję w Polsce (wyższy wskaźnik urbanizacji ma jedynie woj. śląskie). Sieć miejska w regionie jest dobrze rozwiniętą (szczególnie w porównaniu z innymi województwami). Stolica regionu, Wrocław (636 tys. mieszkańców), jest dobrze rozwiniętym ośrodkiem przemysłowym, akademickim, naukowym i kulturalnym. Oprócz Wrocławia w regionie jest wiele miast o znacznym potencjale gospodarczym: Wałbrzych (128 tys. mieszkańców), Legnica (106 tys. mieszkańców), Jelenia Góra (88 tys. mieszkańców), Lubin, Głogów, Świdnica.

Pod względem PKB na mieszkańca region osiąga wartości większe niż przeciętne dla kraju (PKB na mieszkańca regionu stanowi 102,9% PKB na mieszkańca Polski). Co więcej, w okresie 1999–2004, dynamika wzrostu PKB w dolnośląskim była większa niż w kraju (wzrost o 0,6 punktu procentowego względem średniej krajowej).

Struktura regionalnej wartości dodanej brutto charakteryzuje się znacznym udziałem usług rynkowych (47,7%) i nierynkowych (16,6%). 34% udział przemysłu i budownictwa w regionalnej WDB jest wyższy od średniej krajowej (o 11%), co daje Dolnemu Śląskowi 3. miejsce w kraju (poprawa lokaty o 5 pozycji od roku 1999!). Natomiast udział rolnictwa jest niewielki – 2,1% – co stanowi 72,4% średniej krajowej, i plasuje dolnośląskie na 14. pozycji.

Nakłady inwestycyjne w regionie wynoszą 3597 zł na mieszkańca i są większe niż średnie w kraju (stanowią 114% średniej). Pod tym względem region zajmuje 3. miejsce w kraju (jednakże w porównaniu z rokiem 1999 zanotowano spadek o jedną pozycję). Mimo wysokiej rangi Wrocławia na akademickiej mapie kraju, region nie może poszczycić się wysokimi nakładami na badania i rozwój. W przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowią one 74,1% średniej krajowej, co daje regionowi 6. pozycję w kraju (spadek o dwa miejsca w porównaniu z 1999 r.)

O stosunkowo dużej nowoczesności gospodarki regionu świadczyć może większa niż średnia dla wszystkich województw liczba automatycznych linii przemysłowych (2,27 na 10000 tys. mieszkańców – 4. miejsce w kraju, spadek o 1 pozycję w porównaniu z rokiem 1999). Liczba spółek prawa handlowego pozytywnie wyróżnia region. Na 1000 mieszkańców jest ich 6,2 (108,3 średniej krajowej). Pod tym względem region uplasował się w 2004 r. na 4. pozycji (wobec 5. w 1999 r.).

Poważnym problemem jest sytuacja na rynku pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego w grudniu 2004 r. wynosiła 22,2% i była wyższa niż średnia w kraju. Również pod względem

liczby pracujących na 1000 ludności sytuacja w województwie jest gorsza niż w Polsce ogółem. Współczynnik aktywności zawodowej wynosi 53,5% (97,8% średniej krajowej), natomiast wartości wskaźnika obciążenia ekonomicznego w regionie są niższe, niż średnio w Polsce (53,6 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – co jest najlepszym wynikiem wśród województw).

Obok bezrobocia poważnym problemem jest stan środowiska naturalnego. Szczególnie zagrożone są: „worek turowski”, „czarny trójkąt sudecki”, okręg legnicko-głogowski i okręg wałbrzysko-noworudzki.

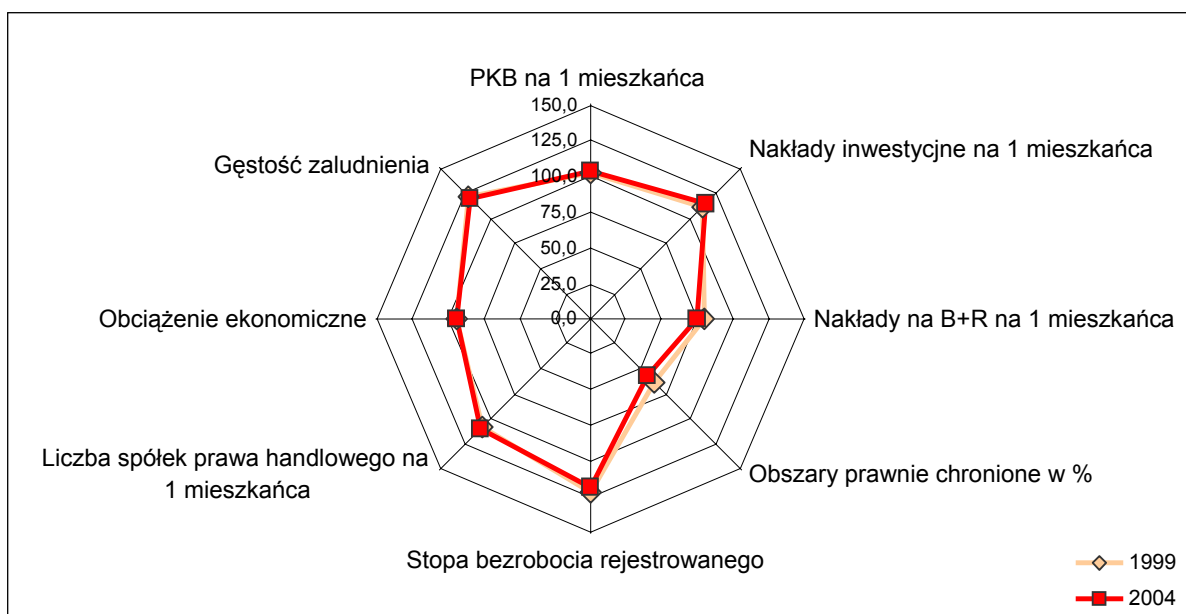
Wspominana wyżej stosunkowo dobra infrastruktura transportowa zapewnia sprawną komunikację na osi wschód-zachód, natomiast poważnym problemem jest brak wygodnego połączenia drogowego (i kolejowego) Wrocławia z Łodzią, i dalej z Warszawą.

Szansą dla Dolnego Śląska są liczne inwestycje zagraniczne (np. Cargill, Volvo, Toyota, LG). Inwestycje zagraniczne koncentrują się wokół Wrocławia (np. gmina Kobierzyce) oraz w Specjalnych Strefach Ekonomicznych (Legnickiej, Kamiennogórskiej, Wałbrzyskiej).

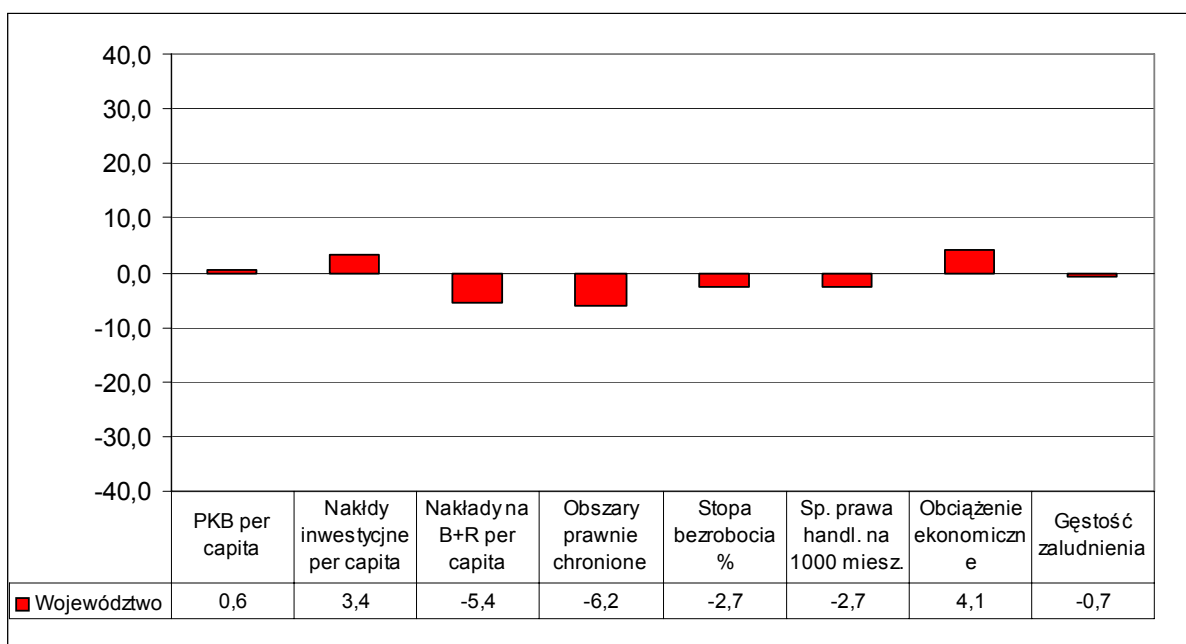
W regionie rozwinięte jest górnictwo węgla brunatnego (Bogatynia) oraz rud metali (Lubińsko-Głogowskie Zagłębie Miedziowe), bogate złoża tych surowców naturalnych, eksploatują i przetwarzają największe przedsiębiorstwa w regionie: KGHM Polska Miedz S.A. oraz Kopalnia i Elektrownia Turów.

Dolny Śląsk jest regionem atrakcyjnym turystycznie. Obok zabytków kultury materialnej (zabytkowych zespołów miejskich, zamków i pałaców) atrakcją turystyczną są Sudety a szczególnie Karkonoski Park Narodowy i Park Narodowy Gór Stołowych. Kuracjuszy przyciągają liczne uzdrowiska (Kudowa Zdrój, Polanica Zdrój, Duszniki Zdrój itd.).

Ryc. 2.1.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.1.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt. %]

Tab. 2.1.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Dolnośląskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	19948	6,4	7		
Ludność w tys.	2895,7	7,5	5		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	145	118,9	3	-1,7	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	70,9	115,4	2	-0,3	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	21986	102,9	4	0,6	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,1	72,4	14	4,1	1
-przemysłu i budownictwie %	34	111	3	8,6	5
-usługach rynkowych w %	47,7	94	8	-4,5	-4
-usługach nierynkowych w %	16,6	101,2	13	-4,8	-1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	3597	114,0	3	3,4	-1
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	100,1	74,1	6	-5,9	-2
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,72	106,1	4	1,6	1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	6,2	108,3	4	1,7	1
Pracujący na 1000 ludności**	302,5	93,0	11	4,3	1
Współczynnik aktywności zawodowej***	53,5	97,8	12	1,4	2
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	53,6	93,2	16	-0,7	-2
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	22,4	118	5	-2,7	0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2220	97,6	4	1,8	-2
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	18,1	55,7	15	-6,2	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r..

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego przewiduje następujący nadrzędny cel rozwoju: *Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju*

Cel ten ma zostać osiągnięty w drodze realizacji trzech celów strategicznych, odwołujących się do trzech sfer procesu rozwoju:

Cel „gospodarczy”: *Zbudowanie konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki Dolnego Śląska.*

Cel ten ma być osiągnięty za pomocą następujących priorytetów:

1. *Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Dolnego Śląska*
2. *Budowa gospodarki opartej na wiedzy (GOW)*
3. *Wspieranie aktywności gospodarczej na Dolnym Śląsku*

Cel „przestrzenny”: *Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu.* Cel ten ma być osiągnięty za pomocą następujących priorytetów:

1. *Poprawa spójności przestrzennej regionu*
2. *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich*
3. *Poprawa ład przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych*
4. *Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki*
5. *Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu*

Cel „Społeczny”: *Rozwijanie solidarności społecznej oraz postaw obywatelskich twórczych i otwartych na świat.* Cel ten ma być osiągnięty za pomocą następujących priorytetów:

1. *Integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*
2. *Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultur*
3. *Poprawa jakości i efektywności systemu edukacji i badań naukowych*
4. *Stale podnoszenie stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców województwa*
5. *Aktywna polityka rynku pracy oraz wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich*

Każdy z priorytetów jest dekomponowany na działania, których w strategii wymieniono w sumie 94.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo dolnośląskie jest jednym z silniejszych regionów Polski. Jego potencjał gospodarczy, przyrodniczy oraz bogate zasoby kulturowe – wraz z funkcjami metropolitalnymi Wrocławia oraz bardzo korzystnym położeniem – stawiają ten region w rzędzie „lokomotywu” rozwoju kraju.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą zmierzać do wzmocnienia funkcji metropolitalnych Wrocławia (w tym szczególnie jego potencjału naukowego oraz kulturalnego), zwiększenie międzynarodowej dostępności transportowej regionu, a także powiązań transportowych Wrocławia z Warszawą. Przy czym wspierany będzie zarówno rozwój transportu drogowego, kolejowego jak i lotniczego (lotnisko w Strachowicach). Polityka regionalna państwa będzie wspierać działania zmierzające do poprawy stanu środowiska naturalnego w województwie – przede wszystkim wspierane będą działania zmierzające do ochrony dziedzictwa przyrodniczego Sudetów. Polityka ta będzie także wspierała działania podejmowane w celu poprawy stanu materialnego dziedzictwa kulturowego regionu (w szczególności pałaców i dworów ziemiańskich). Szczególną rolę w interwencji państwa należy przypisać ochronie przeciwpowodziowej.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmocniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

Wspierana przez politykę regionalną państwa będzie także międzynarodowa promocja regionu jako swoistej „Bramy do Polski”, miejsca atrakcyjnego turystycznie i inwestycyjnie.

2.2. Województwo kujawsko-pomorskie

Informacje ogólne

Województwo kujawsko-pomorskie leży w środkowo-północnej części kraju, w znacznej części w dolinie Wisły, a przez województwo przebiega istotny wodny szlak śródlądowy łączący dorzecze Wisły i Odry. Część północna województwa odznacza się rozległością obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (lasy, pojezierze), z kolei część południowa (Kujawy, Pałuki), bogata w jeziora, pozbawiona jest niemal lasów (wskutek od dawna rozwiniętego rolnictwa). Ta dwoistość obszaru sprawia, że pod względem obszarów chronionych region mieści się dokładnie w średniej krajowej (32,4% terytorium). Kujawsko-pomorskie należy do województw o przeciętnej wielkości (17970 km² i równie przeciętnej liczbie ludności (nieco ponad 2 mln., to jest 5,3% ogółu ludności kraju). Gęstość zaludnienia wynosząca 115 osób na km² jest nieco niższa od średniej krajowej. Funkcję stolic regionu pełnią Toruń (siedziba władz samorządowych regionu) i Bydgoszcz (siedziba wojewody). Oba miasta są porównywalnej wielkości (Bydgoszcz – 368 tys. mieszkańców, Toruń – 208 tys. mieszkańców) i odznaczają się względnie uzupełniającymi charakterystykami: Toruń jest uznanym ośrodkiem akademickim i centrum turystycznym, podczas gdy Bydgoszcz ma znaczącą tradycję przemysłową. Inne ważniejsze miasta regionu to: Włocławek (120 tys. mieszkańców), Grudziądz (100 tys. mieszkańców), Inowrocław. Zarazem jednak województwo ma rozbudowany sektor rolniczy (nowocześniejszy od średniej krajowej). Przeszło 96% gruntów rolnych jest w rękach prywatnych.

Dochód województwa (PKB) na głowę mieszkańca nie należy do wysokich (89,7% średniej krajowej), lecz powoli poprawia się (o 1,3 punktu w okresie 1999–2004). Wynika to ze zmian w strukturze gospodarczej regionu, w którym dominują stosunkowo szybko rozwijające się usługi rynkowe (47,8% WDB) oraz tracące na znaczeniu przemysł i budownictwo (31%) oraz usługi nierynkowe (17,4%). Na uwagę zasługuje widoczny stosunkowo szybki wzrost WDB w rolnictwie (o 41,4%), choć jego rola w wytwarzaniu dochodu województwa jest znikoma (4,1%). Województwo jest przeciętnie uprzemysłowione, średnio też plasuje się pod względem nowoczesności przemysłu (7. lokata pod względem automatyzacji procesów produkcyjnych). Region zajmuje odległą, 13. pozycję w wysokości nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca (71,4% średniej) i stopniowo traci dystans do czołówki. Nakłady na B+R prezentują się nieco lepiej (9. miejsc kraju), ale i tu, mimo poprawy lokaty, zaznacza się spadek wielkości nakładów (-4,7 procent).

Zarówno pod względem nasycenia spółkami prawa handlowego, jak i liczby pracujących na tysiąc mieszkańców, województwo zajmuje 9. pozycję w kraju, przy czym wedle dostępnych danych wskaźnik aktywności zawodowej wzrósł o 4,2 punktu procentowego. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego jest zbliżony do średniej (9. pozycja w kraju). Pod względem bezrobocia kujawsko-pomorskie lokuje się w czołówce (stopa bezrobocia 23,6 w grudniu 2004 r.). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 1988 zł brutto, co daje trzynastą lokatę w kraju.

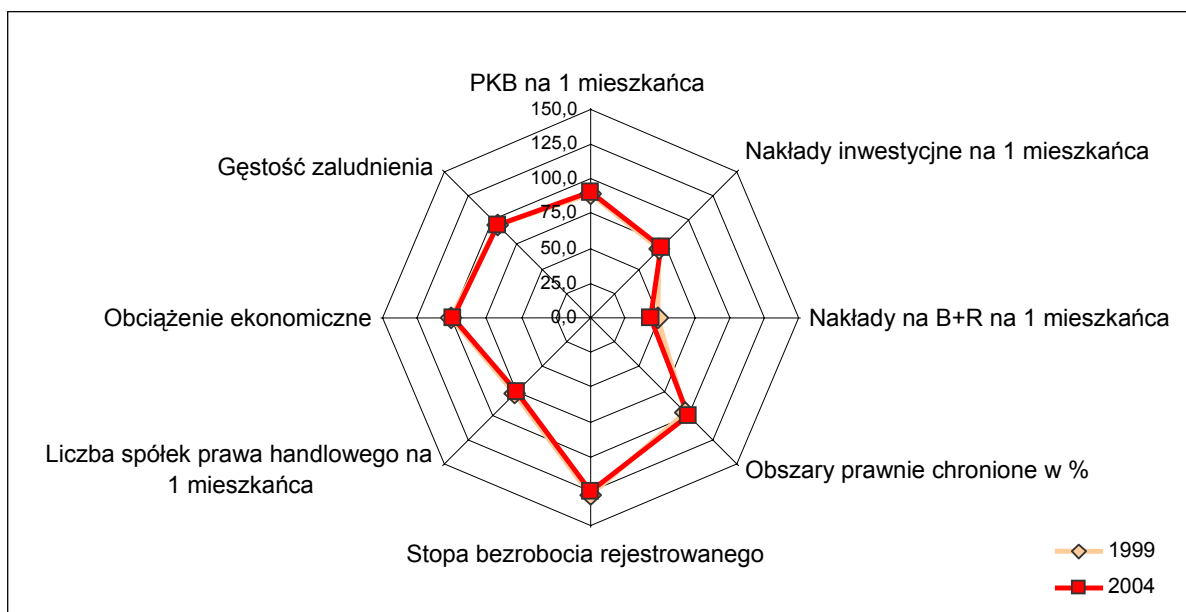
Sporą szansą dla rozwoju Bydgoszczy (a co za tym idzie regionu) jest utworzone w tym mieście w 2004 r. Sojusznicze Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO.

Zarówno posiadane zasoby kultury materialnej, jak też atrakcyjne miejscami środowisko naturalne, tworzą szanse rozwoju turystyki, także w wymiarze międzynarodowym. Na szczególną uwagę zasługuje Toruń – średniowieczne miasto, jedno z najbogatszych w zabytki w Polsce, wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO (w 1997 r.) – który ma szansę stać się ośrodkiem turystycznym o znaczeniu nie tylko krajowym. Wyjątkowy charakter w skali krajowej ma także Biskupin – rekonstrukcja

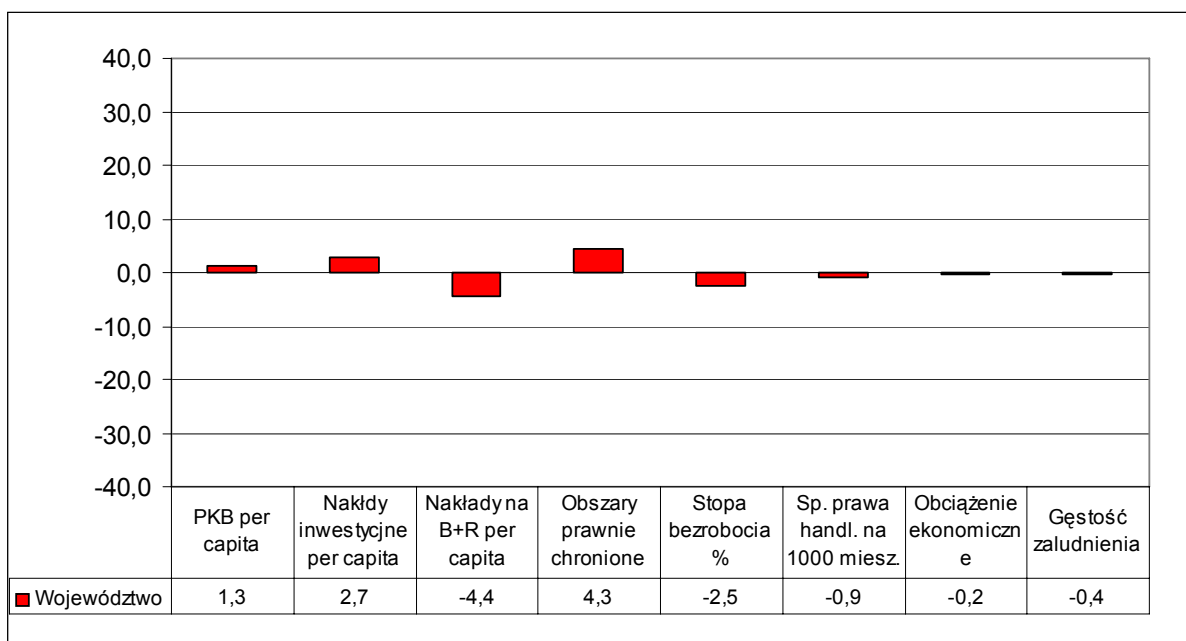
osady obronnej ludności kultury łużyckiej. Oprócz tego wskazać można na Chełmno (średniowieczny układ urbanistyczny), Grudziądz, oraz Ciechocinek (Największe uzdrowisko nizinne w Polsce). Obszary atrakcyjne przyrodniczo to m.in.: Bory Tucholskie, Pojezierze Brodnickie, dolina Brdy.

Ciągle nierozwiązanym problemem środowiskowym o znaczeniu ponadregionalnym jest starzejący się próg wodny we Włocławku (Osady zgromadzone przed zaporą stanowią „bombę ekologiczną” zagrażającą Wiśle i Bałtykowi).

Ryc. 2.2.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.2.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.2.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Kujawsko-pomorskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	17970	6	10		
Ludność w tys.	2067,5	5,3	10,0		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	115	94,2	8	-0,4	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	61,8	100,5	8	-0,3	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	19169,0	89,7	8,0	1,3	2
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	4,1	141,4	7,0	41,4	4
-przemysłu i budownictwie %	31	102	7	-4,8	-1
-usługach rynkowych w %	47,8	95	6	1,5	5
-usługach nierynkowych w %	17,4	106,1	10,0	-2,2	-2
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2254	71,4	13	2,7	-2
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	58,3	43,2	9	-4,7	2
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,24	87,5	7	-10,3	2
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	4,3	75,0	9	-0,9	0
Pracujący na 1000 ludności**	309,6	95,2	9	4,2	1
Współczynnik aktywności zawodowej***	56,3	102,9	4	2,4	5
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	56,8	98,9	9	-0,2	1
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	23,6	124	4	-2,5	0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1988	87,4	13	-1,7	-4
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	32,4	99,7	7	4,3	2

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Cel nadrzędny strategii regionu został sformułowany następująco: *Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.*

Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki działaniom podejmowanym w trzech priorytetowych obszarach działań strategicznych, podzielonych dalej na działania strategiczne (cele strategiczne):

1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

- 1.1. Kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji*
- 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej*
- 1.3. Promocja rozwoju turystyki*

2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

- 2.1. Wspieranie rozwoju sieci osadniczej*
- 2.2. Rozwój infrastruktury technicznej*
- 2.3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego*
- 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej*
- 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego*
- 2.6. Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego*

3. Rozwój zasobów ludzkich

- 3.1. Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy*
- 3.2. Budowa kapitału społecznego*
- 3.3. Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą*
- 3.4. Promocja i profilaktyka zdrowia*
- 3.5. Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności*

Każde z działań jest dekomponowane na główne kierunki działań strategicznych, których w strategii wymieniono w sumie 36.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo kujawsko-pomorskie jest średnio rozwiniętym regionem kraju, o zrównoważonej strukturze społeczno-gospodarczej i braku zasadniczych sprzeczności i napięć rozwojowych. Ma istotne znaczenie w systemie transportowym kraju, a rodzący się układ metropolitalny jedyne w Polsce duopolu Bydgoszczy i Torunia dopełnia funkcje systemu wielkich miast Polski.

Polityka regionalna państwa będzie wspierać te działania rozwojowe podejmowane w regionie, które będą wiązały się z rozwojem układu transportowego w osi planowanej autostrady A2, integracji duopolu Bydgoszczy i Torunia przez wzmacnianie funkcji metropolitalnych tych miast, a także ich potencjału naukowo-akademickiego oraz zasobów dziedzictwa kulturowego Torunia.

Problemem, którego województwo nie jest w stanie rozwiązać we własnym zakresie jest próg wodny we Włocławku, stwarzający duże zagrożenia powodziowe. Zadaniem polityki regionalnej państwa będzie pomoc przy rozwiązaniu tego problemu (Jedna z trzech alternatyw: 1) budowa progu wodnego w Nieszawie – projekt kosztowny i ekologicznie kontrowersyjny, 2) remont zapory – skomplikowany i kosztowny, 3) rozebranie progu wodnego – opcja najmniej kosztowna i zarazem najkorzystniejsza z punktu widzenia środowiska naturalnego).

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT). Wspierane będą także działania podnoszące jakość edukacji na terenach wiejskich.

2.3. Województwo lubelskie

Informacje ogólne

Województwo lubelskie położone jest we wschodniej części kraju, na uboczu od głównych szlaków transportowych. Jest województwem dużym (jego powierzchnia wynosi 25122 km²), ale stosunkowo słabo zaludnionym (2187,9 tysięcy mieszkańców, gęstość zaludnienia na poziomie 71,3% średniej krajowej). Obserwuje się nieznaczny spadek liczby ludności w związku z niekorzystnymi procesami demograficznymi zachodzącymi głównie na słabo rozwiniętych obszarach wiejskich. Stolica regionu, liczący 356 tys. mieszkańców Lublin, jest najważniejszym ośrodkiem gospodarczym obszaru Polski wschodniej, wyróżnia się także jako ośrodek akademicki (ponad 80 tys. studentów). Interesujący jest fakt, iż pod względem ilości kształcących się cudzoziemców Katolicki Uniwersytet Lubelski zajmuje 2. pozycję, po Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, wśród wszystkich uniwersytetów i innych typów uczelni w kraju. Oprócz Lublina brak w regionie miast przekraczających 100 tys. mieszkańców (ważniejsze miasta: Chełm, Puławy, Biała Podlaska, Zamość). Wskaźnik urbanizacji regionu jest znacznie niższy od średniej krajowej i wynosi tylko 46,6% (14. pozycja).

Dochód wytworzony w regionie na głowę mieszkańca (15019 zł) jest najniższy w Polsce (16. pozycja), a także w Unii Europejskiej. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (2000 zł) daje regionowi 10. lokatę w kraju. Te niskie wartości (jak i niektóre inne cechy regionu) mają związek z dużym udziałem rolnictwa w strukturze społeczno-gospodarczej regionu.

Wartość dodana powstaje głównie w usługach rynkowych (47,0%), przemyśle i budownictwie (24,6%) oraz usługach nierynkowych (23,1%). Ten ostatni sektor daje regionowi pierwsze miejsce w kraju, co jest wskaźnikiem znacznej zależności regionu od transferów społecznych. Wyróżnia się także relatywnie znaczący udział rolnictwa (182,8% średniej w kraju, 3. miejsce).

Województwo notuje niskie wartości technologicznego zaawansowania przemysłu. Automatyzacja procesów w przemyśle, mierzona ilością automatycznych linii przemysłowe na 10000 mieszkańców, jest najniższa w kraju (wynosi 59% średniej krajowej).

Nakłady inwestycyjne są najniższe w kraju (1848 zł). Wyższą (ósmą) lokatę w kraju region zajmuje pod względem wysokości nakładów na badania i rozwój (76,8 zł), co należy przypisać głównie Lublinowi jako prężnemu ośrodkowi akademickiemu.

Ważne miejsce na gospodarczej mapie regionu zajmują Zakłady Azotowe Puławy S.A. – znaczący w skali krajowej producent nawozów (największy krajowy producent nawozów azotowych) i chemikaliów, którego niektóre produkty, jak np.: melamina, są w znacznej mierze eksportowane.

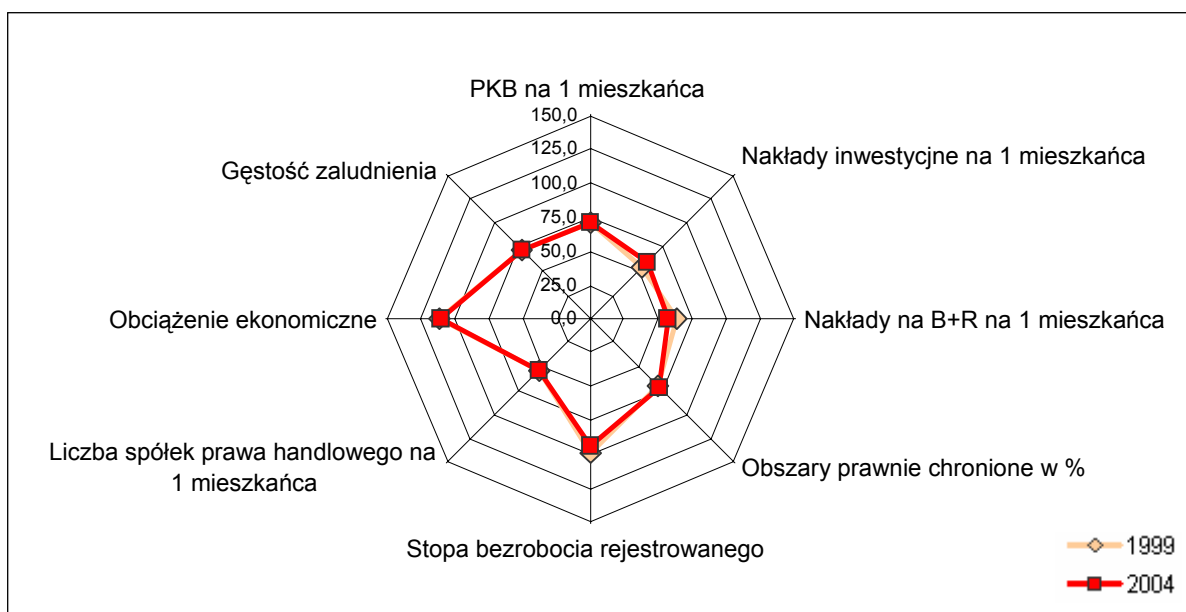
W regionie wydobywany jest węgiel kamienny (KWK Bogdanka) – około 5% wydobycia krajowego.

Nasylenie spółkami prawa handlowego sytuuje województwo na odległej trzynastej pozycji. Ponad średnią (o 1,9 punktu procentowego) sięga liczba pracujących na tysiąc mieszkańców, przy czym wartość tego wskaźnika maleje. W województwie lubelskim współczynnik aktywności zawodowej jest najwyższy w kraju, co wynika z najwyższego udziału zawodowo czynnych w rolnictwie. Niekorzystnie przedstawia się wartość wskaźnika obciążenia ekonomicznego, o 9,4 punktu procentowego ponad średnią, co wynika z dużych udziałów ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności regionu.

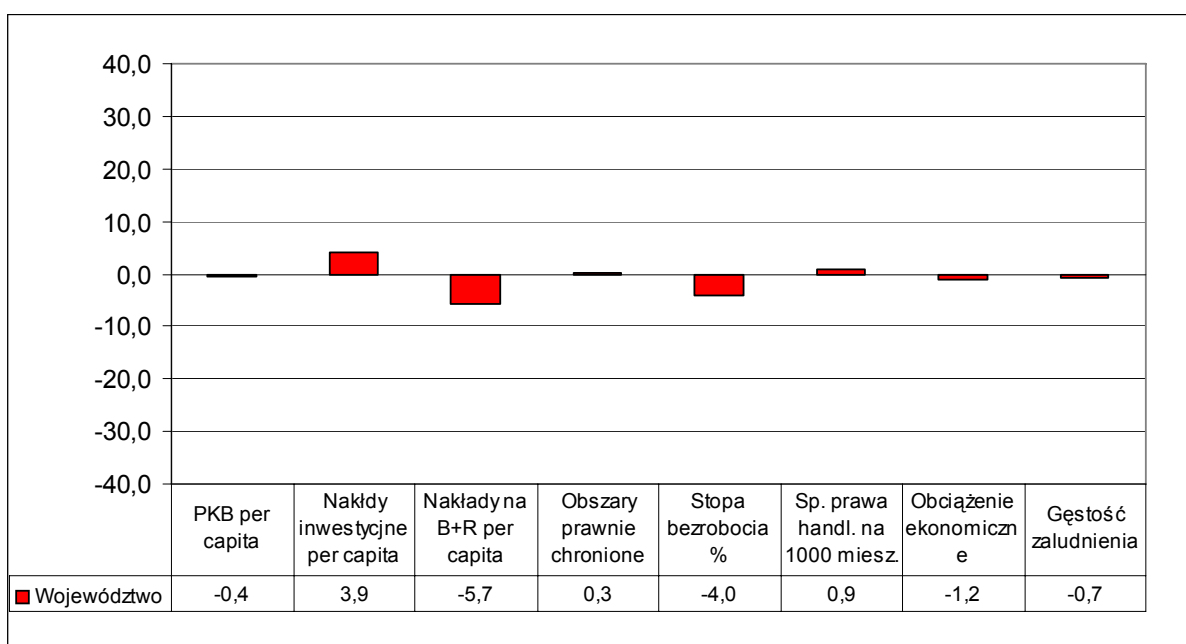
Stopa bezrobocia rejestrowanego jest stosunkowo niska (11. miejsce w Polsce), co jednak – podobnie jak w innych województwach Polski wschodniej – w dużym stopniu wiąże się z dużymi udziałami pracujących w rolnictwie, i w konsekwencji z ukrytym bezrobociem agrarnym.

W województwie lubelskim obszary prawnie chronione stanowią 22,8% powierzchni, co jest wartością mniejszą od średniej krajowej (12. pozycja). Na terenie województwa znajduje się Roztoczański Park Narodowy, walory przyrodnicze nie należą jednak do kluczowych zasobów regionu, a kultura materialna przyciąga turystów przede wszystkim do Kazimierza Dolnego („miasta artystów”), Lublina, Zamościa (renesansowego miasta wpisanego na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO). Przeszkodę w rozwoju gospodarki turystycznej stanowi peryferyjne położenie i niedorozwój infrastruktury komunikacyjnej.

Ryc. 2.3.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.3.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.3.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Lubelskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	25122	8,0	3		
Ludność w tys.	2187,9	5,7	8		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	87	71,3	12	-0,7	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	46,6	75,8	14	0,3	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	15019	70,3	16	-0,4	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	5,3	182,8	3	-19,7	-2
-przemysłu i budownictwie %	24,6	81,5	14	1,9	1
-usługach rynkowych w %	47,0	93,1	10	-2,2	-1
-usługach nierynkowych w %	23,1	140,9	1	2,5	1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	1848	58,6	16	3,9	-1
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	76,8	56,9	8	5,1	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	1,51	59,0	16	-4,4	-1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	3,1	54,0	13	0,9	0
Pracujący na 1000 ludności**	331,3	101,9	5	-8,4	-1
Współczynnik aktywności zawodowej***	57,2	104,6	1	0,5	1
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	62,9	109,4	2	-1,2	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	17,8	94	11	-4,0	-1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2000	88,0	10	-0,1	1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	22,8	70,2	12	0,3	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Misją sformułowaną w strategii województwa lubelskiego jest: *Uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwały i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniających się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny*. Jej realizacja ma być możliwa dzięki osiągnięciu celu nadrzędnego, zapisanego jako: *Osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego potencjałów rozwojowych*.

Cel nadrzędny jest zdekomponowany na cztery priorytety (cele pośrednie):

1. *Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy*
2. *Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy*
3. *Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego*
4. *Rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu*

Każde z działań jest zdekomponowane na cele operacyjne, których w strategii wymieniono w sumie 19.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo lubelskie jest regionem relatywnie słabo rozwiniętym, notującym (w obecnym układzie NTS2) najniższą wartość PKB na mieszkańca w UE 25. W znacznej mierze wynika to z dwóch silnie historycznie uwarunkowanych cech regionu: dużego udziału rolnictwa (o niskiej kulturze rolnej) w strukturze społeczno zawodowej i peryferyjnego położenia – oddalenia od źródeł procesów modernizacyjnych znajdujących się w Europie zachodniej i braku korzystnych impulsów rozwojowych ze wschodu. Lublin – miasto o rodzących się funkcjach metropolitalnych – jest ośrodkiem zbyt słabym gospodarczo, by mogły z niego rozprzestrzeniać się procesy rozwojowe.

Polityka regionalna państwa będzie dążyć do wsparcia wysiłków regionu zmierzających do poprawy jego infrastruktury transportowej i lepszego powiązania z najważniejszymi ośrodkami kraju. Wzmacniane będą funkcje metropolitalne Lublina i promowana współpraca transgraniczna – także w wyniku wspierania procesów modernizacyjnych na Ukrainie (wzorem doświadczeń Programu Phare CBC Polska-Niemcy). Wspierane będą także działania zmierzające do poprawy stanu zabytków kultury materialnej.

Polityka będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na poprawę systemu edukacyjnego, przede wszystkim na terenach wiejskich, co pozwoli na zapoczątkowanie przełamania zapóźnień w jego kapitale ludzkim.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.4. Województwo lubuskie

Informacje ogólne

Województwo lubuskie leży w środkowo-zachodniej części Polski, w pasie przygranicznym z Niemcami. Jest jednym z mniejszych polskich regionów – zajmuje powierzchnię 13.984 km², co stanowi tylko 4,5% całkowitej powierzchni kraju. Lubuskie jest również najmniejszym pod względem liczby ludności regionem Polski (1,009 mln. ludności) i jednym z najsłabiej zaludnionych (72 osób na km²). Funkcję ośrodków stołecznych w regionie pełnią dwa miasta. Gorzów Wielkopolski (126 tys. mieszkańców) jest siedzibą administracji rządowej, a Zielona Góra (119 tys. mieszkańców) stanowi siedzibę władz samorządowych. Region ma duże znaczenie dla powiązań gospodarczych Polski z pozostałymi krajami Unii Europejskiej, bowiem na lubuskim odcinku polsko-niemieckiej granicy funkcjonuje 8 dużych drogowych przejść granicznych oraz 4 przejścia kolejowe. Stopień urbanizacji województwa nie odbiega od średniej krajowej – około 64% mieszkańców żyje w miastach.

Wielkość PKB na mieszkańca (18,4 tys. zł) plasuje województwo poniżej średniej krajowej (86,1 %), a jego pozycja ulega pogorszeniu (spadek z 7. miejsca na miejsce 10. w ostatnich 4 latach). W strukturze gospodarczej regionu dominują usługi, w tym usługi rynkowe (48,8%) takie jak: handel i naprawy oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność. Pod względem potencjału przemysłowego województwo zalicza się do regionów średnio zindustrializowanych. Przemysł przeszedł restrukturyzację w wyniku procesu prywatyzacji oraz napływu kapitału zagranicznego, głównie niemieckiego, w postaci licznych, lecz relatywnie niewielkich firm. Struktura branżowa przemysłu jest stosunkowo zdywersyfikowana, a jego nowoczesność wyrażona automatyzacją procesów produkcyjnych niska. Do relatywnie najważniejszych branż należą pracochłonne: przemysł drzewny, meblarski i papierniczy, wykorzystujące naturalną bazę surowcową regionu. Również największe w regionie przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym działają właśnie w tych branżach: Steinpol – produkcja mebli; ICT Poland – galanteria papiernicza; Kronopol – płyty wiórowe, płyty MDF oraz inne produkty z drewna; Arctic Paper S.A. – produkcja papieru; Rockwool – wełna mineralna dla budownictwa; Ikea (fabryki Swedwood Poland Ltd. w Zbąszynku/Chlastawie i Babimoście) – meble.

W lubuskim przeważają firmy małe, zatrudniające do pięciu pracowników, ale jednocześnie udział spółek prawa handlowego jest wyższy niż przeciętnie w kraju, co jest przede wszystkim zasługą licznych polsko-niemieckich spółek *joint-venture*. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na mieszkańca na rozwój infrastruktury i budynków nie odbiegają od średniej krajowej. Jednocześnie województwo lubuskie należy do regionów, w których najmniej środków przeznacza się na działalność badawczo-rozwojową, co może świadczyć o niskim potencjale innowacyjnym tego regionu.

Rolnictwo województwa lubuskiego charakteryzuje się najmniejszym w kraju udziałem użytków rolnych w powierzchni (około 40%) oraz małym udziałem gospodarstw indywidualnych, które zajmują tylko 61% tego obszaru. Udział tego sektora w wartości dodanej brutto jest jednym z najniższych w kraju (2%) i ciągle spada. Wynika to z niezakończonego procesu przekształceń własnościowych dawnych PGR-ów.

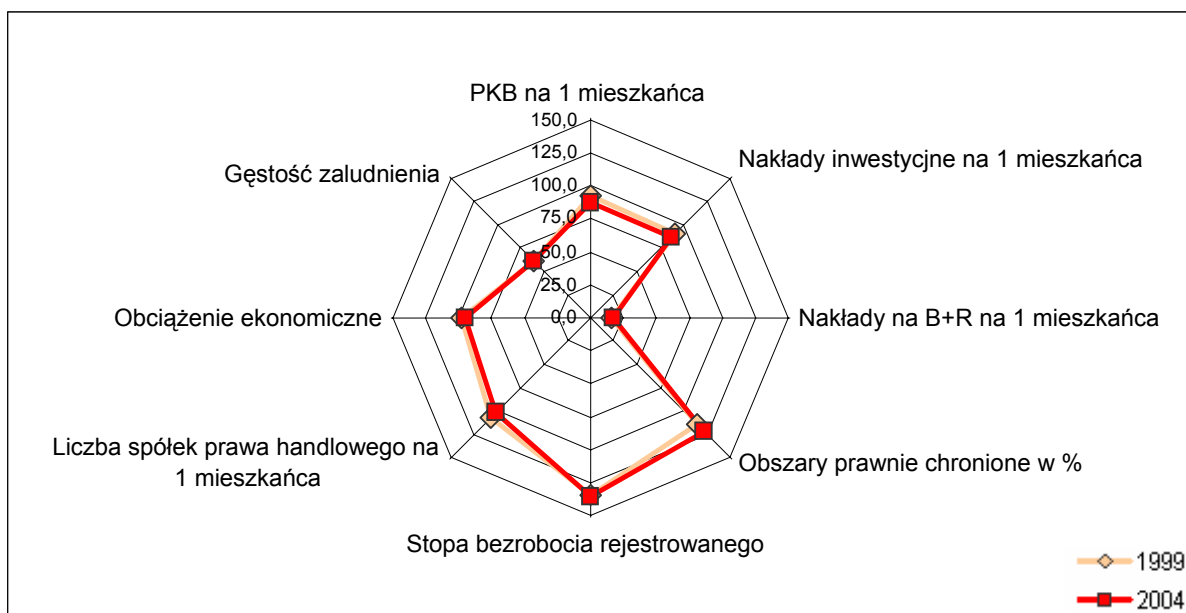
Liczba pracujących na 1000 mieszkańców należy do najniższych w kraju, na co niewątpliwie wpływa bardzo wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego (25,6%). Ta sytuacja sprawia, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosi tylko 86,5% średniej krajowej. Co interesujące, współczynnik aktywności zawodowej obliczany na podstawie BAEL nie

odbiega od średniej, co może wskazywać na większe znaczenie w gospodarce regionu tzw. „szarej strefy” w postaci pracy nierejestrowanej.

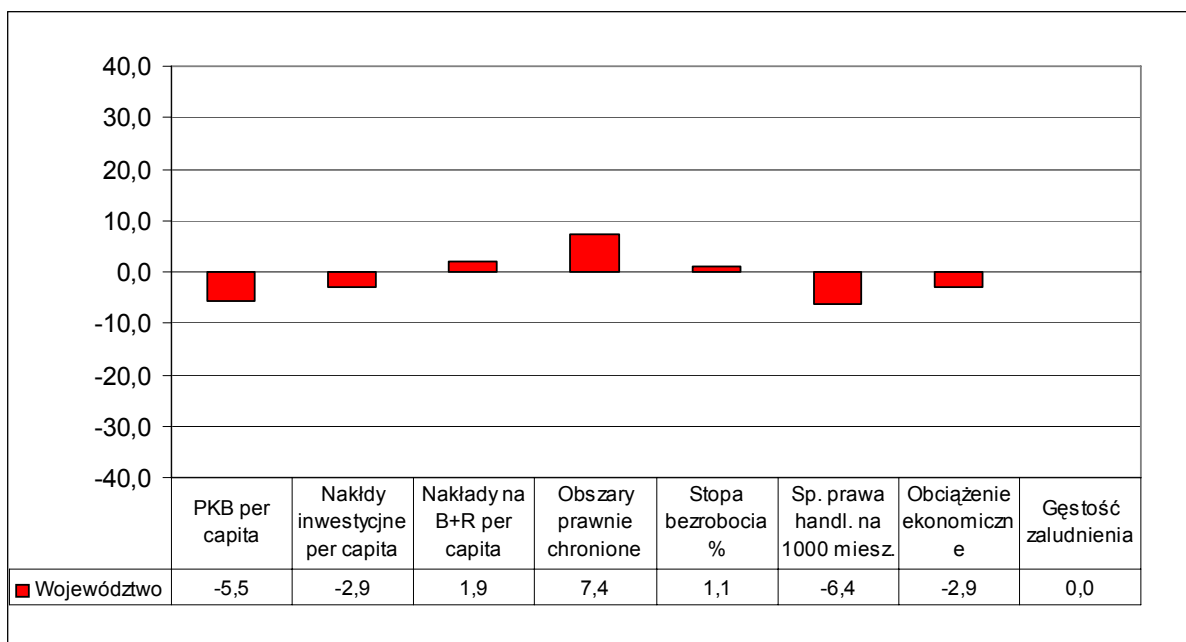
Na tle kraju jak i sąsiednich regionów, lubuskie wyróżnia się stosunkowo wysokim odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz niskim odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym. Dzięki temu wskaźnik obciążenia ekonomicznego należy do najniższych w kraju, a zważywszy na strukturę ludności może w bliskiej przyszłości ulec dalszej relatywnej poprawie. Jakość kapitału ludzkiego województwa lubuskiego jest relatywnie niska, co wyraża m.in. niski odsetek ludności z wyższym wykształceniem – 6,9%, w porównaniu do średniej krajowej 8,4% (2002 r.). Co więcej region będzie prawdopodobnie tracił dystans do pozostałych województw z uwagi na relatywnie niską liczbę studentów wynoszącą tylko 333 na 10000 mieszkańców, podczas gdy średnia ogólnopolska jest prawie dwukrotnie wyższa.

Województwo lubuskie charakteryzuje się najwyższym w kraju udziałem lasów (49%) w całkowitej powierzchni (średnio w kraju 29%), które stanowią 7,5% powierzchni obszarów leśnych w skali kraju. Ponadto na terenie województwa lubuskiego znajduje się blisko 600 jezior, a ponad 40% powierzchni stanowią obszary prawnie chronione o szczególnych walorach przyrodniczych, co może stanowić – wraz z zabytkami materialnymi – podstawę do rozwoju turystyki. Na terenie województwa znajdują się dwa parki narodowe: Drawieński i Ujście Warty. Do ciekawszych atrakcji turystycznych regionu należy Międzyrzecki Rejon Umocniony – jest to unikatowy na skalę europejską podziemny system fortyfikacji, porównywalny z francuską Linią Maginota.

Ryc. 2.4.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.4.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.4.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Lubuskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	13989	4,5	13		
Ludność w tys.	1009,2	2,6	16		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	72	59,1	14	0,0	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	64,2	104,5	7	-0,2	-1
PKB na mieszkańca w tys. zł*	18396	86,1	10	-5,5	-3
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,0	69,0	15	-45,7	-6
-przemysłu i budownictwie %	30,6	101,3	9	4,2	2
-usługach rynkowych w %	48,8	96,6	5	-2,1	0
-usługach nierynkowych w %	18,6	113,4	7	5,9	3
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2728	86,5	9	-2,9	-3
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	23,0	17,0	15	1,8	1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	3,22	125,5	10	1,8	-3
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	5,8	100,2	6	-6,4	-2
Pracujący na 1000 ludności**	279,9	86,1	14	0,2	0
Współczynnik aktywności zawodowej***	54,8	100,2	8	2,1	4
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	54,3	94,4	13	-2,9	-1
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	25,6	135	3	1,1	-1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1968	86,5	14	-1,3	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	39,3	120,9	5	7,4	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia województwa lubuskiego nie wyróżnia misji ani celu głównego (wizja regionu przedstawiona jest w sposób opisowy na około 3 stronach). Jest zbudowana wokół czterech celów strategicznych, przejętych z poprzedniej wersji strategii z 2000 r., skorygowanych na podstawie analizy stopnia ich realizacji w okresie 2000-2005 (zabieg ten województwo lubuskie przeprowadziło jak jedyne w kraju). Cztery cele strategiczne zostały sformułowane następująco:

- 1. Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu*
- 2. Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki oraz informatyzacja społeczeństwa*
- 3. Rozwój przedsiębiorczości oraz działania mające na celu podniesienie poziomu technologicznego przedsiębiorstw i ich innowacyjności dzięki współpracy z nauką*
- 4. Efektywne, prorozwojowe wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego*

Cele te zostały zdekomponowane na 19 celów operacyjnych.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu integrację jego dwóch najważniejszych miast (także dzięki poprawie ich relacji transportowych), rozwój funkcji metropolitalnych w tych miastach oraz wzmocnienie potencjału akademickiego regionu (również w jego wymiarze transgranicznym w postaci Uniwersytetu Viadrina). Polityka ta będzie także wspierała poprawę stanu kulturowych zasobów materialnych, w znacznej części znajdujących się obecnie w bardzo złej kondycji. Szczególnie ważnym zadaniem dla polityki państwa jest podniesienie poziomu edukacji, w szczególności na terenach popegeerowskich.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

Wspierane również będą działania zmierzające do poprawy systemu ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Odry.

2.5. Województwo łódzkie

Informacje ogólne

Województwo łódzkie jest centralnie położonym regionem, w którym krzyżują się główne korytarze transportowe (w tym przysze autostrady A1 i A2) i przez który przebiegają inne ważne – choć znajdujące się w złym stanie – szlaki krajowe łączące aglomerację warszawską z wrocławską, śląską i krakowską. Stolica regionu – Łódź licząca 774 tys. mieszkańców – przechodzi nadal poważne trudności związane ze skutkami restrukturyzacji gospodarki w wyniku upadku państwowego sektora włókienniczego i odzieżowego. W złym stanie jest niedoinwestowana infrastruktura miejska. Będąc ważnym ośrodkiem akademickim i kulturalnym, Łódź należy zarazem do aglomeracji o niskim odsetku osób z wykształceniem wyższym (ok. 14%), które w dodatku – wobec słabości lokalnej gospodarki – często szukają pracy poza regionem, głównie w Warszawie.

Województwo liczy 18219 km² powierzchni (5,8% kraju) i 2592,6 tysięcy mieszkańców (6 lokata w kraju). Gęstość zaludnienia wynosi 142 osoby na km², co daje wynik ponad średnią krajową. Podobnie wskaźnik urbanizacji przekracza średnią krajową, na co dominujący wpływ ma aglomeracja łódzka. Poza Łodzią większymi miastami regionu są: Piotrków Trybunalski (80 tys. mieszkańców), Pabianice (71 tys.), Tomaszów Mazowiecki (67 tys.), Bełchatów (62 tys.), Zgierz (58 tys.).

Pod względem poziomu rozwoju (mierzonego przez wielkość PKB na mieszkańca) łódzkie zajmuje przeciętną (siódmą) lokatę w kraju z dochodem w wysokości 19498 na mieszkańca. Przeciętne wynagrodzenie jest niższe od średniej (1993 zł), co daje regionowi dość odległą, jedenastą pozycję w kraju.

O strukturze gospodarczej mówi struktura wartości dodanej brutto, w regionie jest ona wytwarzana głównie w usługach rynkowych (47,8%) oraz w przemyśle i budownictwie (32,4%). W obu tych sektorach województwo lokuje się powyżej średniej krajowej (7. i 6. pozycja), ale tendencję wzrostową (o 8,5 punktów procentowych) obserwujemy jedynie w przemyśle i budownictwie. Rolnictwo wytwarzając 2,7% WDB, co jest udziałem znacznie niższym niż średnia krajowa. Nowoczesność przemysłu mierzona posiadaniem automatycznych linii produkcyjnych pozwala umieścić łódzkie na pozycji szóstej, przy czym należy odnotować niewielki wzrost w tym zakresie.

Nakłady inwestycyjne na głowę mieszkańca (2803 zł) mieszczą się poniżej średniej, ale mają wyraźną tendencję wzrostową (o 11,8 punktów w badanym okresie 1999–2004). Nakłady na działalność badawczo-rozwojową są wprawdzie niższe od średniej krajowej, ale nadal daje to trzecią lokatę w Polsce, co potwierdza znaczącą rolę łódzkiego ośrodka naukowego.

Mimo znacznych problemów wynikających z upadku przemysłu włókienniczego i odzieżowego struktura gospodarki regionu zaczyna się zmieniać w dobrym kierunku. Świadczyć o tym może pojawienie się w regionie (głównie w Łodzi i okolicach oraz na terenach Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) znaczących inwestorów: m.in.: Bosch-Siemens, Merloni, Gillette, VF Corporation, ABB, Hutchinson. Szczególna koncentracja występuje w branży producentów AGD. Zważywszy na to, że np. Merloni i Bosch-Siemens zachęciły swoich poddostawców (np.: Prettl, Coco-Verk, Hirsch, Cablex itp.) do przeniesienia produkcji do Łodzi, może się tu wytworzyć grono (klaster) AGD.

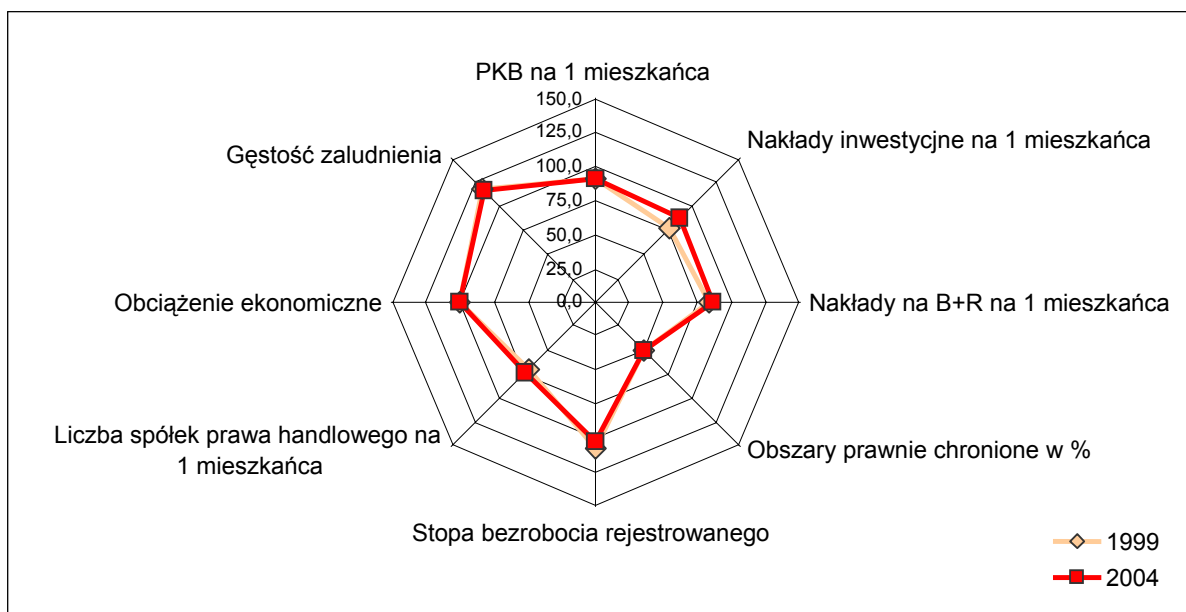
Centralne położenie w kraju i planowane skrzyżowanie autostrad A2 i A1 pod Strykowem, zwiększa szansę na przyspieszenie rozwoju regionu. Już rozbudowują się centra

logistyczne. Koncentrują się one w okolicach Łodzi (np.: AIG Lincoln, Spedimex, Polska Grupa Farmaceutyczna, Clement itd., itp.), Piotrkowi Trybunalskiego (Ikea, Auchan, Uniliver itd.) oraz Strykowa (Géant, Graveleau).

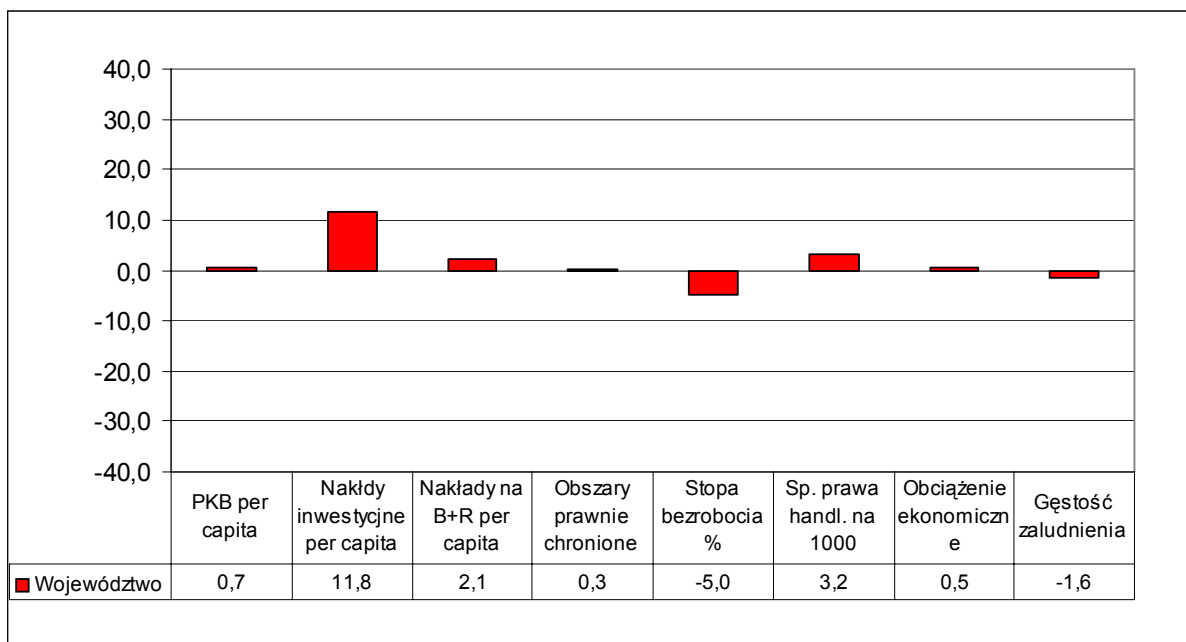
Spółek prawa handlowego jest w regionie relatywnie mniej niż średnio w Polsce (pozycja 10. w kraju). Województwo wyróżnia się *in plus* jeśli chodzi o liczbę pracujących i jej przyrost (o 2,7 punktu), jednak wskaźnik aktywności zawodowej przyjmuje wartości średnie dla Polski (7. pozycja). Dokładnie równy średniej jest wskaźnik obciążenia ekonomicznego (57,5%). Bliska średniej jest też stopa bezrobocia rejestrowanego (19,5%), przy czym w latach 1999–2004 następuje nieznaczna poprawa pozycji województwa (z miejsca 9. na 8.).

Województwo nie wyróżnia się w skali szczególnymi zasobami przyrodniczymi (przejawia się to także w najmniejszym w Polsce odsetkiem obszarów chronionych – zaledwie 16,4% powierzchni), co nie znaczy, że nie ma obszarów atrakcyjnych. Wyróżnia się natomiast potencjałem w zakresie typowej dla ery przemysłowej substancji historycznej, gdzie zwłaszcza w Łodzi zachowały się unikalne w skali Europy kompleksy urbanistyczne, wymagające jednak kosztownej rewitalizacji. Do innych ciekawych zbytków kultury materialnej należą pałac i park w Nieborowie (wraz z pobliskim parkiem „Arkadia”).

Ryc. 2.5.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.5.2 Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.5.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Łódzkie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	18219	5,8	9		
Ludność w tys.	2592,6	6,7	6		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	142	116,5	5	-1,6	-1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	64,6	105,1	6	0,1	-1
PKB na mieszkańca w tys. zł*	19498	91,3	7	0,7	1
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,7	93,1	9	-14,2	1
-przemysłu i budownictwie %	32,4	107,3	6	8,5	4
-usługach rynkowych w %	47,8	94,7	7	-3,5	-1
-usługach nierynkowych w %	17,1	104,3	11	-3,3	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2803	88,8	8	11,8	2
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	115,7	85,7	3	1,6	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,18	84,8	6	2,6	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	4,2	72,6	10	3,2	0
Pracujący na 1000 ludności**	342,4	105,3	3	2,7	5
Współczynnik aktywności zawodowej***	55,0	100,5	7	-0,5	0
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	57,5	100,0	8	0,5	1
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	19,5	103	9	-5,0	-1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1993	87,7	11	-0,6	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	16,4	50,5	16	0,3	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Misją strategii regionu jest: *Podniesienie atrakcyjności województwa łódzkiego w strukturze regionalnej Polski i Europy jako regionu sprzyjającego zamieszkaniu i gospodarce przy dążeniu do budowy wewnętrznej spójności i zachowaniu różnorodności jego miejsc.*

Działania strategiczne mają być podjęte w trzech sferach, a w każdej z nich sformułowano jeden cel główny i cele niższego szczebla.

W sferze społecznej celem głównym jest: *Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa*, a w jego ramach:

1. *Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców województwa*
2. *Podniesienie poziomu jakości życia*
3. *Zmniejszenie zjawisk wykluczenia społecznego i modernizacja systemów pomocy społecznej*
4. *Podniesienie poziomu aktywności społecznej*

W sferze ekonomicznej celem głównym jest: *Poprawa pozycji konkurencyjnej gospodarki województwa*, co ma być osiągnięte przez:

1. *Zwiększanie dostępności gospodarczej regionu*
2. *Tworzenie nowoczesnej, prorozwojowej i innowacyjnej bazy gospodarczej*
3. *Budowa społeczeństwa informacyjnego*
4. *Trwały i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich*
5. *Podniesienie ogólnego poziomu zatrudnialności i mobilności zawodowej mieszkańców województwa*
6. *Tworzenie wizerunku regionu przyjaznego i atrakcyjnego dla podejmowania współpracy, inwestowania i życia mieszkańców*

Głównym celem sfery funkcjonalno-przestrzennej jest: *Stworzenie rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą*, który jest następnie dekomponowany na następujące cele niższego szczebla:

1. *Stymulowanie przemian w sieci osadniczej polegających na wzroście roli miast w organizacji funkcjonalno-przestrzennej województwa*
2. *Uporządkowanie gospodarki przestrzennej*
3. *Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem*
4. *Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska*

W ramach celów głównych wymienionych jest po kilka celów szczegółowych oraz ok. dwukrotnie więcej „głównych działań”, choć nie są one przypisane celom szczegółowym.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo łódzkie jest istotnym elementem struktury regionalnej i funkcjonalno-przestrzennej Polski, tak z uwagi na jego centralne położenie, jak i na znaczącą rolę Łodzi (drugiego w kraju miasta pod względem liczby mieszkańców) w zbiorze układów metropolitalnych kraju. Potencjał rozwojowy regionu wiąże się z rolą kształtującej się metropolii łódzkiej oraz z szansami, jakie daje relatywnie dobra dostępność regionu i jego tradycje przemysłowe. Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawienie jego dostępności transportowej (także kolejowej), szczególnie w relacjach z Warszawą (w tym z lotniskiem Okęcie). Polityka ta będzie także wspierać procesy metropolizacji Łodzi, szczególnie zaś nadawanie nowych funkcji materialnej substancji poprzemysłowej. Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.6. Województwo małopolskie

Informacje ogólne

Województwo małopolskie jest położone na południu kraju i graniczy ze Słowacją. Małopolskie jest jednym z najmniejszych województw (15190 km²), jednakże koncentruje dużą liczbę mieszkańców (3256 tys.), przez co gęstość zaludnienia jest duża – 214 osób na km² (większą gęstość zaludnienia ma jedynie województwo śląskie). Poziom zurbanizowania jest jednak niski (49,8% ludności miejskiej). Oprócz Krakowa, liczącego 757 tys. mieszkańców i będącego znaczącym ośrodkiem gospodarczym, naukowym, kulturalnym i turystycznym, większe miasta to Tarnów (118 tys. mieszkańców), Nowy Sącz (84 tys. mieszkańców) oraz Chrzanów (52 tys. mieszkańców).

Poziom PKB na mieszkańca regionu jest niższy niż średnio w Polsce – pod tym względem województwo zajmuje 9. lokatę wśród polskich regionów. Udział przemysłu i budownictwa w regionalnej wartości dodanej brutto jest jedynie nieznacznie niższy niż w kraju, podobnie jak udział usług rynkowych. Natomiast w przypadku usług nierynkowych, stanowiących 18,3% regionalnej WDB, województwo dość znacznie przekracza średnią krajową. Udział rolnictwa w WDB stanowi 2,1% i jest znacznie niższy niż udział rolnictwa w krajowej WDB (13. miejsce w kraju). Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w Małopolsce należy do najniższych w kraju, co utrudnia podniesienie efektywności produkcji rolniczej.

Poziom nakładów inwestycyjnych (2821 zł na 1 mieszkańca) plasuje województwo wśród regionalnych „średniaków” (7. miejsce) – pozycja ta jest stabilna, mimo wzrostu tych nakładów (8,2 punktu procentowego względem średniej krajowej w latach 1999–2004).

Województwo małopolskie charakteryzuje się znaczącym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym. Pod względem nakładów na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyprzedza je jedynie Mazowsze. Co więcej, w latach 1999–2004 nakłady na B+R w województwie małopolskim szybko wzrastały (o 34 punktu procentowego względem średniej krajowej). Małopolskę pozytywnie wyróżnia także wyższa niż średnia w kraju liczba automatycznych linii przemysłowych na 10000 mieszkańców. Wizytówką regionu są przedsiębiorstwa branży IT – ComArch, Solidex, czy internetowe portale Interia.pl i Onet.pl.

Liczba spółek prawa handlowego na 1000 mieszkańców wynosi niespełna 5 spółek na 1000 mieszkańców, co stanowi 81,1% średniej krajowej.

Niskie bezrobocie rejestrowane (15%) jest atutem regionu (niższe bezrobocie rejestrowane występuje jedynie w województwie mazowieckim). W regionie występuje jednak znaczne (wraz z podkarpackim szacowane na 700 – 900 tys.) bezrobocie ukryte związane z przeludnieniem rolnictwa.

Problemem regionu jest starzenie się jego ludności. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego jest dla województwa małopolskiego wyższy niż średnia krajowa (60,7 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), co w konsekwencji przejawia się niższą niż średnia liczbą pracujących osób (310,7) na 1000 ludności, mimo stosunkowo wysokiego wskaźnika aktywności zawodowej (56,9% – co stanowi 104% średniej dla Polski i daje regionowi 3. miejsce w kraju).

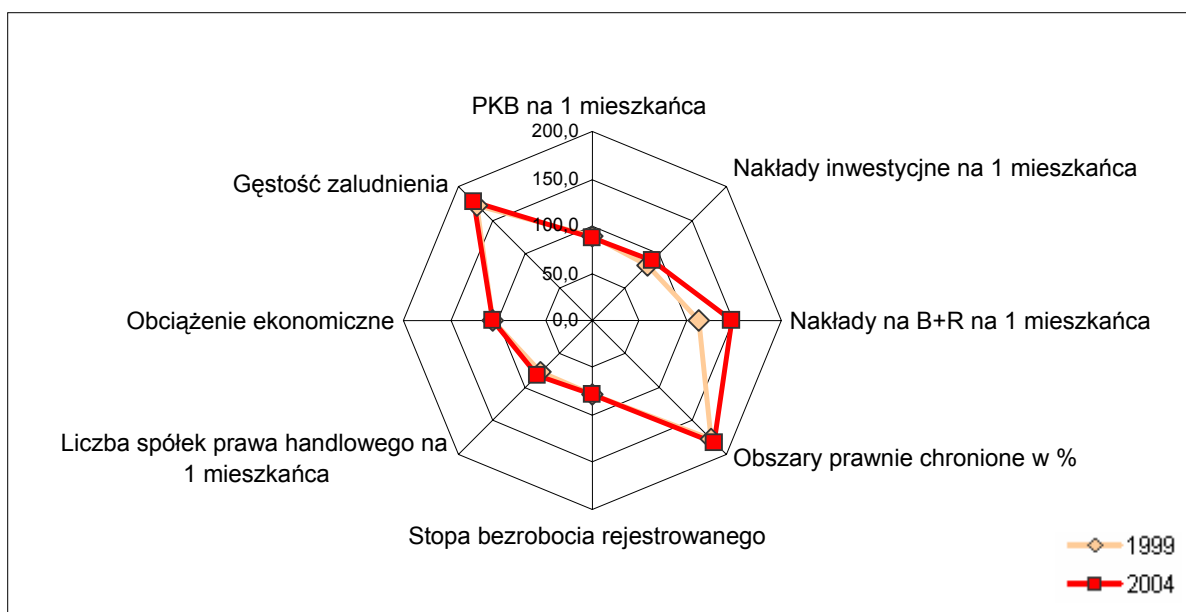
Zróżnicowane środowisko geograficzne decyduje o atrakcyjności turystycznej regionu. Na terytorium województwa małopolskiego znajduje się aż sześć parków narodowych (Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz częściowo Magurski). Obszary prawnie chronione zajmują 58,9% powierzchni województwa (2. miejsce

w kraju). Region dysponuje także znacznym potencjałem uzdrowiskowym (np.: Krynica, Muszyna, Rabka). Także walory kultury materialnej decydują o atrakcyjności turystycznej Małopolski. Jest to przede wszystkim Kraków, ale także drewniane sakralne obiekty zabytkowe wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO, zamki i ruiny zamków, zespoły urbanistyczne Starego Sącza i Tarnowa, miejsca pielgrzymkowe (np. Kalwaria Zebrzydowska), kopalnia soli w Wieliczce.

W regionie występują dość poważne problemy ekologiczne: zanieczyszczenie Krakowa pyłami i gazami pochodzącymi z elektrociepłowni oraz huty, a także presja turystyki na przyrodę Tatr.

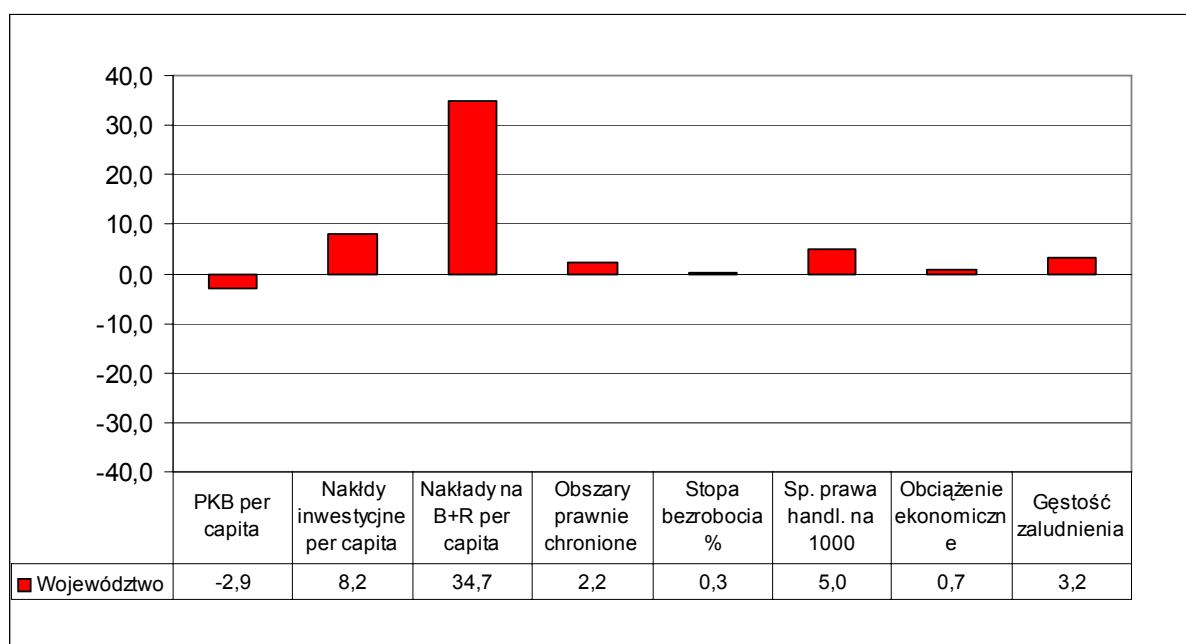
Szansą rozwojową regionu jest jego potencjał edukacyjny (znaczna liczba studentów) i badawczo-rozwojowy. Uniwersytet Jagielloński jest jednym z dwóch wiodących uniwersytetów w kraju. Przykładem pozytywnego wykorzystania tego potencjału do przyciągania kapitału może być Centrum Oprogramowania Motoroli w Krakowie.

Ryc. 2.6.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)*

* uwaga skala od 0 do 200%

Ryc. 2.6.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.6.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Małopolskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	15190	4,9	12		
Ludność w tys.	3256,2	8,4	4		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	214	175,6	2	3,2	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	49,8	81,0	13	-0,5	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	18522	86,7	9	-2,9	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,1	72,4	13	-3,2	0
-przemysłu i budownictwie %	29,5	97,7	11	-6,7	-4
-usługach rynkowych w %	50,2	99,4	4	3,5	4
-usługach nierynkowych w %	18,3	111,6	9	-0,4	-3
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2821	89,4	7	8,2	0
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	198,2	146,8	2	34,0	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,79	108,6	8	-3,8	3
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	4,7	81,1	8	5,0	0
Pracujący na 1000 ludności**	310,7	95,6	8	-11,6	-3
Współczynnik aktywności zawodowej***	56,9	104,0	3	1,2	2
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	60,7	105,6	5	0,7	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	15,0	79	15	0,3	-1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2098	92,3	5	0,3	1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	58,9	181,2	2	2,2	-1

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Wizja regionu jest sformułowana w strategii wszechstronnego sposobu następująco: *Małopolska regionem szans wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki; silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości zachowującym tożsamość w integrującej się Europie.*

Strategia rozwoju województwa małopolskiego zawiera trzy cele główne, dekomponowane – za pośrednictwem „obszarów rozwoju” na cele niższego rzędu (jest ich ogółem 9):

I Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej województwa:

1. *Lepiej wykształceni, twórczy i przedsiębiorczy mieszkańcy*
2. *Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka*
3. *Nowoczesna i sprawna, sprzyjająca rozwojowi społeczno gospodarczemu infrastruktura*
4. *Rozwój krakowskiego obszaru metropolitalnego jako europolii*

II Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia:

1. *Spójny wewnętrznie, bezpieczny, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region*
2. *Wysoka jakość życia w czystym, bezpiecznym środowisku przyrodniczym*
3. *Wysoka jakość środowiska kulturowego i przestrzeni regionalnej*

III Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego:

1. *Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej*
2. *Inspirująca, przejrzysta i wspierająca rozwój władza publiczna*

Poszczególnym celom są przypisane wskaźniki mierzące stopień ich osiągnięcia.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo małopolskie jest ważnym składnikiem struktury regionalnej kraju. Wynika to zarówno z roli Krakowa jako jednego z najważniejszych miast zarówno w wymiarze historycznym, jak i współczesnym, jak również z cech krajobrazu (Tatry, Podhale), zasobów przyrody i zasobów kulturowych (w tym kultury materialnej i etnicznej) zgromadzonego na obszarze regionu. Kraków to jeden z głównych elementów międzynarodowego wizerunku Polski, a wraz z Tatrami jeden z najważniejszych symbolicznych czynników identyfikacji narodowej. Istotny jest także potencjał naukowy i gospodarczy regionu.

Polityka regionalna państwa wobec regionu nakierowana będzie w znacznej mierze na działania wspierające rozwój funkcji metropolitalnych Krakowa.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawienie jego spójności przestrzennej, w tym

szczególnie między Krakowem a Zakopanem. Wspierane będą działania nakierowane na poprawę dostępności transportowej regionu (infrastruktura transportu drogowego, kolejowego oraz lotniczego – rozwój podkrakowskiego lotniska Balice). Polityka ta będzie także wspierała dążenia do utrzymania wysokiej jakości krajobrazu i poprawy stanu środowiska naturalnego w najważniejszych przyrodniczo i turystycznie częściach regionu (ze szczególnym uwzględnieniem Tatr). Powinna również przyczyniać się do poprawy ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Wisły. Istotnym elementem regionalnej polityki państwa będzie wzmacnianie wysiłków regionu w sferze międzynarodowej promocji jego zasobów turystycznych i kulturowych, a także zmierzających do poprawy stanu materialnego tych zasobów.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.7. Województwo mazowieckie

Informacje ogólne

Województwo mazowieckie jest największym i najludniejszym regionem Polski, co wynika z usytuowania w nim jedynej w kraju ukształtowanej metropolii – warszawskiej – liczącej około 2,5 mln. mieszkańców. Jednakże z uwagi na wchodzące w jego skład obszary dawnych województw: ciechanowskiego, płockiego, radomskiego, i siedleckiego, które są znacznie słabiej zaludnione i zurbanizowane, gęstość zaludnienia regionu jest tylko o około 20% wyższa od średniej krajowej, a wskaźnik urbanizacji przekracza średnią zaledwie o 5%. Najludniejszymi miastami województwa to: Warszawa (1693 tys. mieszkańców), Radom (228 tys. mieszkańców), Płock (128 tys. mieszkańców), Siedlce (77 tys. mieszkańców), Ostrołęka, Ciechanów. Dychotomia między metropolitalnym centrum regionu i rolniczymi peryferiami stanowi podstawową cechę województwa mazowieckiego. Co więcej, to największe w kraju wewnątrzregionalne zróżnicowanie ma tendencje do pogłębiania się na skutek przewagi procesów polaryzacji nad procesami dyfuzji rozwoju, zasięg tych ostatnich ograniczony jest do 30-50 km od centrum Warszawy.

Metropolia warszawska stanowi centrum gospodarcze regionu z PKB na mieszkańca przekraczającym 200% średniej krajowej, co podnosi średnią całego województwa do 153% tej średniej, dając mazowieckiemu pierwsze miejsce w ogólnopolskim rankingu i pozycję niekwestionowanego lidera transformacji. Wynika to ze specjalizacji metropolii warszawskiej w usługach rynkowych, w tym zwłaszcza usługach wyższego rzędu takich jak: pośrednictwo finansowe oraz obsługa nieruchomości i firm oraz funkcje zarządcze, a także działalność naukowo-badawcza i akademicka (województwo skupia około jedną trzecią potencjału akademickiego Polski, a jego udział w międzynarodowych kontaktach polskiej nauki sięga 40-50%). Również pozostałe usługi takie jak handel i naprawy, transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz hotele i restauracje mają zasięg ogólnopolski i duże znaczenie w gospodarce regionu. Na tym tle, mimo stołeczności głównego miasta regionu, usługi nierynkowe takie jak m.in. administracja publiczna, mają drugorzędne znaczenie w tworzeniu produktu regionalnego. Ponadto procesy dezindustrializacji gospodarki regionu, które należały do jednych z najgłębszych w Polsce, spowodowały, że udział przemysłu i budownictwa w strukturze PKB jest najniższy w kraju. Rolnictwo, mimo że ma niewielkie znaczenie w wymiarze gospodarczym (2,5% PKB), stanowi główne źródło utrzymania dla około 16% pracujących. Znaczącą rolę odgrywa rolnictwo wyspecjalizowane – sadownictwo i ogrodnictwo w południowej części województwa oraz dynamicznie rozwijający się kompleks mleczny w jego części północno-wschodniej.

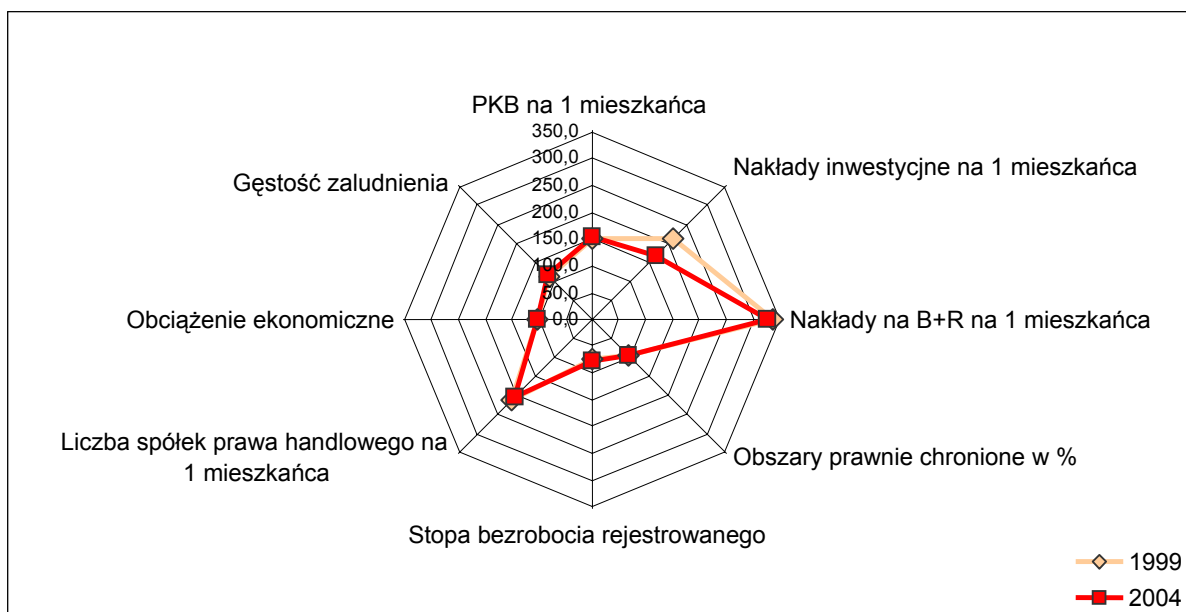
Zajmowanej przez województwo pozycji lidera rozwoju gospodarczego sprzyjają najwyższe w kraju nakłady inwestycyjne na mieszkańca. Należy jednak zauważyć, że ich dynamika w ostatnich latach znacznie osłabła (spadek z ponad 200% średniej krajowej do 168%). Również nakłady na działalność badawczo-rozwojową na mieszkańca są najwyższe w Polsce i ponad 3-krotnie przekraczają średnią krajową. Świadczy to o wysokiej innowacyjności regionu, która może w efekcie prowadzić do dalszego umacniania jego pozycji konkurencyjnej. Sprzyja temu również m.in. wysoka i stale rosnąca liczba zautomatyzowanych linii produkcyjnych w zakładach przemysłowych. Ponadto w gospodarce regionu relatywnie największe znaczenie w porównaniu z innymi województwami mają duże przedsiębiorstwa, w tym z udziałem kapitału zagranicznego, o czym świadczy wysokie nasycenie spółkami prawa handlowego (11,7 na 1000 mieszkańców).

Dobry stan gospodarki sprawia, że liczba pracujących na 1000 mieszkańców jest najwyższa w kraju, podobnie jak przeciętne wynagrodzenie. W efekcie województwo notuje najniższą stopę bezrobocia rejestrowanego, choć jednocześnie aktywność zawodowa według BAEL tylko nieznacznie przekracza przeciętną. Przeciętne wartości krajowe osiąga również wskaźnik obciążenia ekonomicznego, w przypadku którego wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym jest do pewnego stopnia rekompensowany przez migracje zarobkowe ludności w wieku produkcyjnym.

Położone na Nizinie Środkowopolskiej województwo mazowieckie nie wyróżnia się pod względem przyrodniczym. Lesistość regionu jest relatywnie niska (22,1%), a udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni (29,6%) sytuuje województwo nieznacznie poniżej przeciętnej. Jednocześnie znaczna część obszaru regionu należy do obszaru tzw. „Zielonych Płuc Polski”, co powinno warunkować rozwój ekologicznych kierunków rolnictwa oraz agroturystyki na tym terenie. Jedyny na terenie województwa park narodowy – Kampinoski Park Narodowy – z uwagi na położenie tuż obok Warszawy, narażony jest na silną antropopresję.

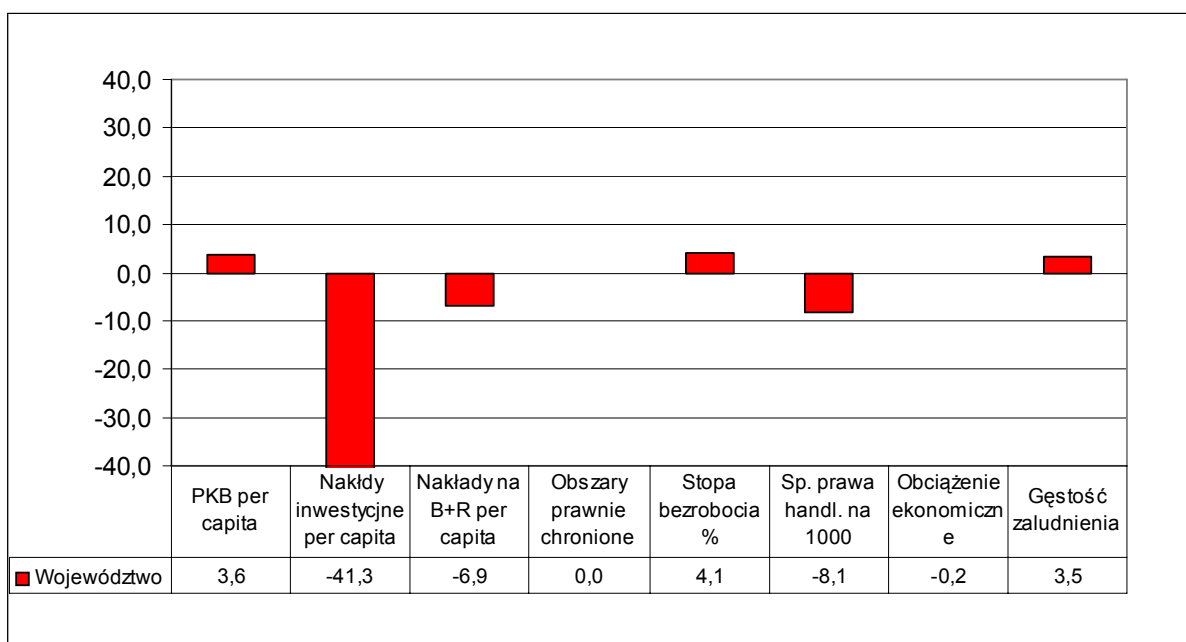
Mazowsze nie należy do regionów bogatych w zasoby kultury materialnej. Chociaż można wskazać pewne ciekawe miejsca z ciągle niewykorzystanym potencjałem jak np.: Twierdza Modlin (unikalny zespół fortyfikacji założony przez Napoleona i rozbudowywany aż do II wojny światowej) czy też Żyrardów (Zabytkowa osada fabryczna z XIX wieku). Również turystyczny potencjał Warszawy wydaje się być nie do końca wykorzystany (szanse rozwoju turystyki kongresowo-biznesowej).

Ryc. 2.7.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)*

* uwaga skala od 0 do 350%

Ryc. 2.7.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.7.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Mazowieckie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	35560	11,4	1		
Ludność w tys.	5139,5	13,3	1		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	145	118,4	4	3,5	1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	64,8	105,4	5	1,5	2
PKB na mieszkańca w tys. zł*	32722	153,2	1	3,6	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,5	86,2	10	0,8	2
-przemysłu i budownictwie %	23,5	78,0	16	-1,4	0
-usługach rynkowych w %	61	121,0	1	0,3	0
-usługach nierynkowych w %	13	79,3	15	-3,4	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	5309	168,3	1	-41,3	0
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	440,1	325,9	1	-9,1	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	3,21	125,3	2	7,3	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	11,7	203,7	1	-8,1	0
Pracujący na 1000 ludności**	394,0	121,2	1	6,0	0
Współczynnik aktywności zawodowej***	55,8	102,0	6	-1,5	-2
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	58,4	101,6	6	-0,2	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	14,7	77,0	16	4,1	0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2910	128,0	1	-1,7	0
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	29,6	91,1	10	0,0	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia województwa formułuje wizję regionu jako: *Mazowsze konkurencyjnym regionem w układzie europejskim i globalnym*. Celem nadrzędnym strategii jest natomiast: *Wzrost konkurencyjności gospodarki i równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego podstawą poprawy jakości życia mieszkańców*.

W strategii województwa wyróżniono trzy cele długookresowe/strategiczne oraz pięć celów średniookresowych. Do pierwszych zaliczono:

1. *Poprawę jakości życia mieszkańców województwa*
2. *Zwiększenie konkurencyjności województwie w układzie europejskim i globalnym*
3. *Dążenie do spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej w regionie*

Jako cele średniookresowe wymieniono:

1. *Rozwój zasobów ludzkich*
2. *Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki w regionie*
3. *Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy*
4. *Aktywizację i modernizację obszarów pozametropolitalnych*
5. *Poprawę atrakcyjności regionu, kształtowania jego wizerunku oraz promocja*

Cele te zdekomponowano na 31 celów niższego rzędu.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu wzmocnienie metropolitalnych funkcji Warszawy i jej otoczenia, szczególnie zaś tych, które mają istotne znaczenie dla międzynarodowej roli tej metropolii i jej relacji w światowej sieci metropolitalnej. W związku z powyższym polityka państwa będzie wspierała również międzynarodową promocję Warszawy. Z uwagi na największe w kraju zróżnicowanie wewnątrzwojewódzkie, polityka ta będzie także wspomagała działania podejmowane w regionie w celu uzyskania jego większej spójności przestrzenno-funkcjonalnej, polegające głównie na radykalnej poprawie wewnątrzwojewódzkich powiązań transportowych (drogowych i kolejowych). Ważnym zadaniem dla polityki regionalnej jest również poprawa jakości edukacji na obszarach wiejskich województwa.

Z uwagi na stołeczne funkcje Warszawy, polityka regionalna państwa będzie wspierała politykę rozwoju regionu w tych jej elementach, które będą przyjmowały formę wspólnych przedsięwzięć rządowo-samorządowych podejmowanych w celu koordynacji procesów ogólnokrajowych – jak np. utworzenie centralnego ośrodka koordynującego krajowy System Wspierania Innowacji i Transferu Technologii (SWITT).

Polityka państwa będzie dążyła do poprawy stanu środowiska naturalnego w cennych przyrodniczo obszarach o znaczeniu ponadregionalnym (w szczególności chodzi o Puszcę Kampinoską).

2.8 Województwo opolskie

Informacje ogólne

Województwo opolskie, położone w południowo-zachodniej Polsce, jest regionem polsko-czeskiego pogranicza. Jest to najmniejsze polskie województwo (9412 km²). Liczba ludności regionu wynosi 1054 tysięcy osób (Mniejszą liczbę ludności ma jedynie Lubuskie). Gęstość zaludnienia wynosząca 112 osób na km² jest niższa niż średnia dla Polski. Wskaźnik urbanizacji w regionie (52,6% ludności miejskiej) jest także niższy od krajowego wskaźnika urbanizacji (61,5%). Stolicą województwa i jedynym większym miastem jest Opole liczące 129 tysięcy mieszkańców. W regionie mieszka dość dużo ludności deklarującej narodowość niemiecką.

PKB na mieszkańca wynosi 17173 tys. zł, co stanowi 80,4% średniej krajowej². Województwo opolskie charakteryzuje się małym udziałem usług rynkowych w wartości dodanej brutto – 43,8% – 15. lokata w skali kraju, oraz większym od przeciętnego, o prawie połowę, udziale rolnictwa (4,2% wobec 2,9% w skali kraju). Duża efektywność opolskiego rolnictwa wynika z wysokiej kultury rolnej, korzystnych warunków glebowo-klimatycznych, a także ze stosunkowo lepszego niż w innych polskich regionach wyposażenia gospodarstw rolnych.

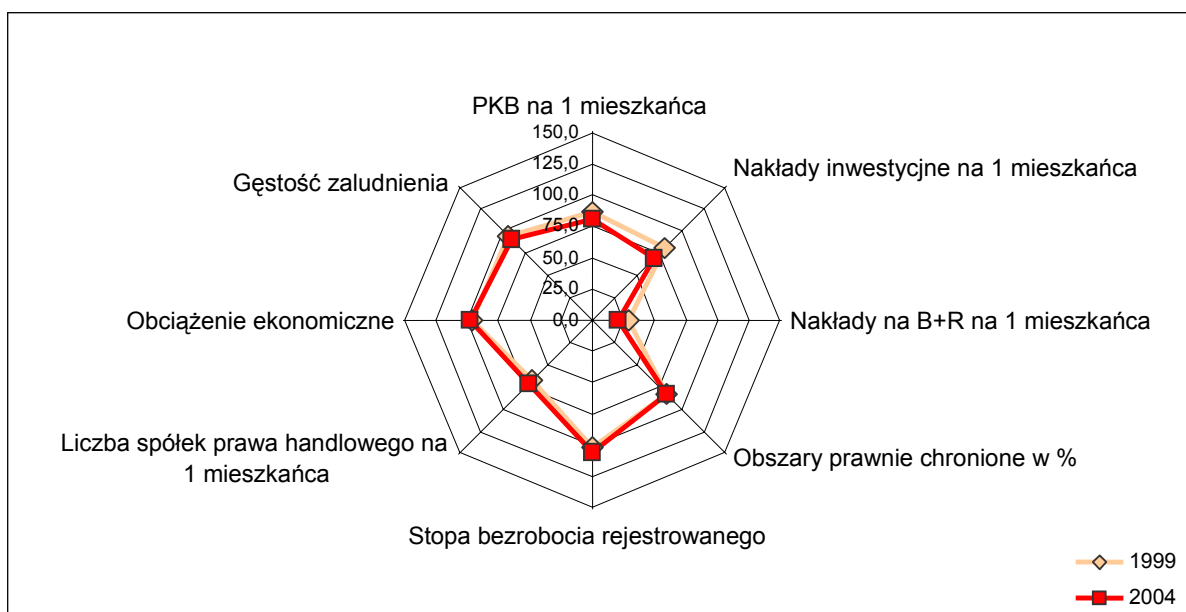
Niskie nakłady inwestycyjne (2212 zł w przeliczeniu na mieszkańca) plasują region na 14. pozycji. Równie niekorzystnie przedstawiają się nakłady na badania i rozwój: 27,9 zł na jednego mieszkańca, co jest wartością ponad 5. razy niższą, niż średnia dla Polski. Pod względem liczby spółek prawa handlowego na 1000 mieszkańców (4,1) region również odstaje od średniej krajowej (5,8). Jeszcze bardziej uwidacznia tę „lukę rozwojową” mała liczba automatycznych linii przemysłowych – jedynie 1,58 na 10000 tys. mieszkańców (ok. 60% średniej krajowej). Przemysły (chemiczny, cementowy, skórzano-obuwniczy, maszynowy i metalowy, włókienniczy oraz spożywczy) nie należą do dynamicznych i rozwojowych. Charakterystyczną cechą przemysłu Opolszczyzny jest jego równomierne rozmieszczenie na obszarze województwa. W regionie wytwarzana jest 1/3 krajowej produkcji koksu i półkoksu, 1/5 wapna i cementu, 1/4 maszyn do plastycznej obróbki metali. Szansą dla regionu jest coraz większa ilość inwestycji zagranicznych (najwięcej jest tu spółek z udziałem partnerów z Niemiec). Inwestorów przyciąga dobre skomunikowanie regionu (Autostrada A4).

Poważnym problemem w regionie jest duże bezrobocie rejestrowane – 20%, a także jedna z najniższych w kraju (15. lokata) liczba pracujących na 1000 ludności (276), oraz niski współczynnik aktywności zawodowej – 52,3% – dający regionowi przedostatnią (15.) pozycję w skali kraju. Tę sytuację można tłumaczyć tradycyjną okresową emigracją zarobkową (przede wszystkim do Niemiec) – patrz przypis 2.

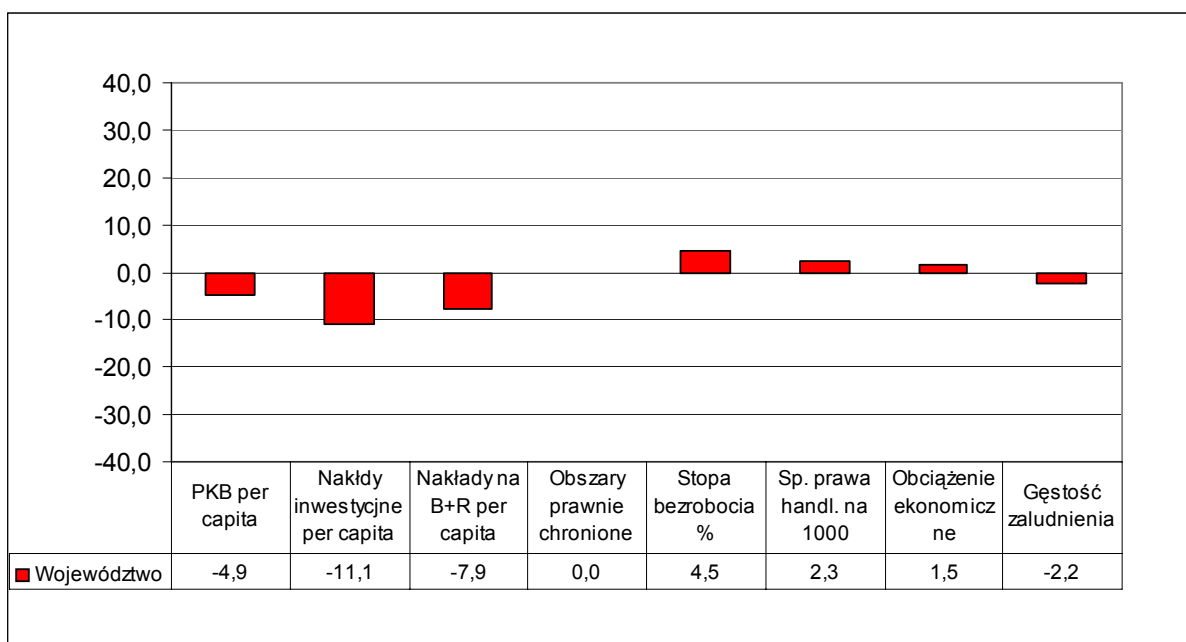
Powierzchnia obszarów chronionych wynosi 27,1 (11. miejsce w Polsce). Z terenów prawnie chronionych na uwagę zasługują: Park Krajobrazowy Góry św. Anny i Park Krajobrazowy Gór Opawskich. Najciekawsze zabytki kultury materialnej skoncentrowane są w Opolu, Brzegu, Nysie, Głogówku i Paczkowie. Potencjał turystyczny regionu należy jednak uznać za umiarkowany.

² Należy pamiętać, że w statystyce migracje zagraniczne są nieoszacowane. W przypadku regionów o znaczących rozmiarach tego zjawiska niektóre wartości przeliczone na liczbę ludności są zaniżone. Tak się dzieje w przypadku PKB – w liczniku znajduje się wielkość wytwarzana przez mniejszą liczbę mieszkańców, niż wykazuje się ich w mianowniku tego wskaźnika.

Ryc. 2.8.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.8.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.8.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Opolskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	9412	3,0	16		
Ludność w tys.	1053,7	2,7	15		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	112	91,7	10	-2,2	-1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	52,6	85,5	12	0,7	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	17173	80,4	11	-4,9	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	4,2	144,8	6	27,8	0
-przemysłu i budownictwie %	32,5	107,6	5	-9,3	-3
-usługach rynkowych w %	43,8	86,7	15	3,5	1
-usługach nierynkowych w %	19,5	118,9	6	6,9	1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2212	70,1	14	-11,1	-6
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	27,9	20,7	14	-8,0	1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	1,58	61,4	11	-3,7	-1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	4,1	71,0	11	2,3	0
Pracujący na 1000 ludności**	276,0	84,9	15	-4,1	-4
Współczynnik aktywności zawodowej***	52,3	95,6	15	-3,3	-5
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	56,0	97,4	12	1,5	1
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	20,0	105	8	4,5	1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2068	91,0	8	-0,4	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	27,1	83,4	11	0,0	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia województwa opolskiego formułuje dwa priorytety rozwojowe:

1. *wzmocnienie konkurencyjności województwa opolskiego,*
2. *wyrównywanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie opolskim.*

Priorytety te mają być realizowane za pomocą 7 celów strategicznych:

1. *Innowacyjny region z dobrze wykształconymi i aktywnymi mieszkańcami*
2. *Zapewnienie dogodnych warunków życia w regionie*
3. *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury regionu*
4. *Aktywizacja gospodarcza regionu z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju*
5. *Rozwój funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej*
6. *Wielofunkcyjne, różnorodne oraz atrakcyjne dla inwestycji i zamieszkania obszary wiejskie*
7. *Rozwój wielokulturowej tożsamości oraz międzynarodowej i krajowej współpracy regionalnej*

Cele te są zdekomponowane na 51 celów niższego szczebla, pokrywających w zasadzie wszystkie procesy i zjawiska zachodzące na obszarze regionu.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawę stanu jego kulturowego dziedzictwa materialnego oraz stanu środowiska przyrodniczego, jak również poprawę bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni Odry.

Z uwagi na to, iż przez Opolszczyznę przebiega jeden z najważniejszych szlaków transportowych w układzie wschód-zachód, polityka państwa będzie dążyła do modernizacji infrastruktury transportowej na tym kierunku.

Polityka ta będzie także wspomagała te formy współpracy transgranicznej z Czechami, które w największym stopniu będą przyczyniały się do uzyskiwania korzyści gospodarczych.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.9. Województwo podkarpackie

Informacje ogólne

Województwo podkarpackie położone jest na południowym-wschodzie Polski. Graniczy ze Słowacją (przez Karpaty) i z Ukrainą (na wschodzie). Województwo należy do Euroregionu Karpaty instytucjonalizującego i ułatwiającego współpracę transgraniczną. Podkarpackie nie jest ani duże (17844 tys. km² – 11. lokata), ani ludne (2097,3 tys. mieszkańców – 9. lokata). Gęstość zaludnienia (118 osób na km²) nie przekracza średniej krajowej. Poziom zurbanizowania jest najniższy spośród wszystkich regionów kraju (jedynie 40,5% ludności miejskiej). Górski charakter województwa warunkuje rozmieszczenie ludności i strukturę gospodarki. Stolicą regionu jest Rzeszów (159 tys. mieszkańców). Inne większe miasta to: Stalowa Wola, Przemyśl, Mielec, Krosno, Tarnobrzeg, Dębica (wszystkie mają poniżej 100 tys. mieszkańców)

Podkarpackie jest jednym z najbiedniejszych regionów Polski oraz Unii Europejskiej. PKB na mieszkańca wynosi 15436 zł – stanowi to jedynie 72,2% średniej krajowej (15. miejsce).

Struktura wytwarzania wartości dodanej brutto charakteryzuje się najmniejszym w porównaniu do innych województw udziałem usług rynkowych (43,7% wobec średniej krajowej wynoszącej 50,2%). Usługi nierynkowe stanowią 20,8% WDB, a przemysł i budownictwo 33,2% – w przypadku obu tych wskaźników województwo zajmuje 4. miejsce w kraju. Udział rolnictwa w WDB (2,3%) jest mniejszy niż średnia krajowa (2,9%), ponadto udział ten zmniejszył się w okresie 1999–2004 w sposób znaczący (o 35 pkt.% względem średniej krajowej). Dobre warunki rozwoju rolnictwa występują jedynie w widłach Wisły i Sanu. Podkarpackie rolnictwo cechuje się niską towarowością, małą efektywnością oraz szczególnie złą strukturą agrarną. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadających na gospodarstwo jest o połowę niższa niż przeciętna w kraju.

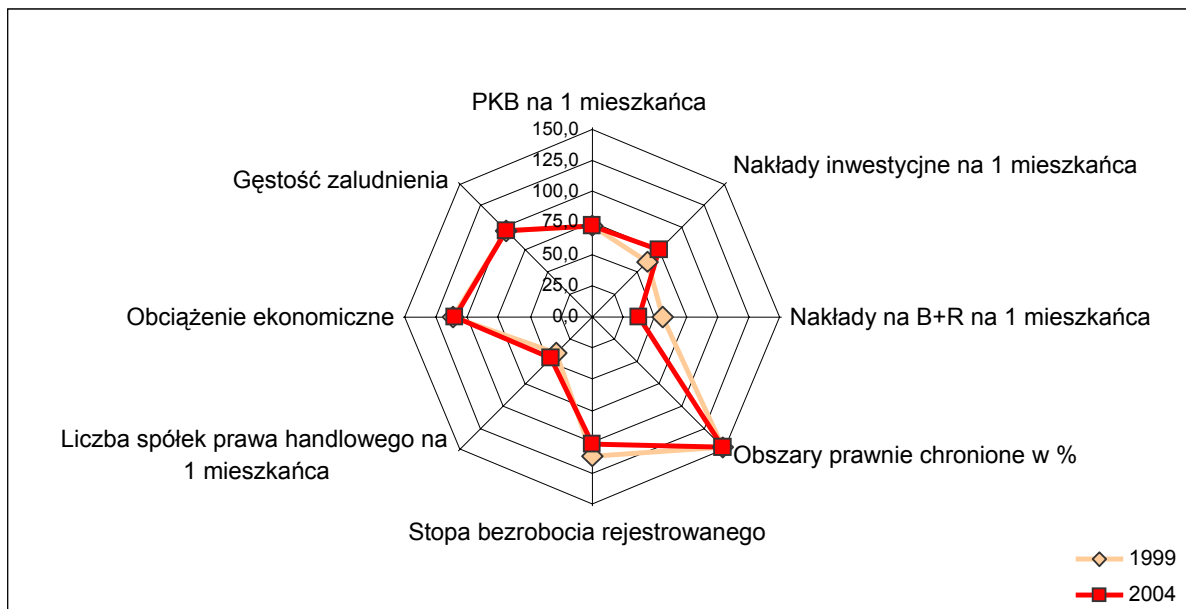
Pod względem nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwo lokuje się na 10. pozycji z nakładami stanowiącymi 74,3% średnich nakładów krajowych. Co prawda w okresie 1999–2004 dynamika wzrostu nakładów inwestycyjnych była znaczna, jednak wciąż są to wartości zbyt małe, aby wprowadzić region na ścieżkę dynamicznego rozwoju. Dynamizacja rozwoju gospodarczego będzie trudna również z powodu małych nakładów na badania i rozwój (jedynie 36,7% średniej krajowej i w konsekwencji 10. lokata). Przy ogólnie niskich nakładach na B+R korzystnie wygląda ich struktura – otóż znaczący udział (jak na polskie warunki) w finansowaniu badań i rozwoju mają przedsiębiorstwa. Dwie działające na terenie województwa specjalne strefy ekonomiczne Mielecka i Tarnobrzecka przyczyniają się do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Słabość regionalnej gospodarki przejawia się w najniższej w kraju liczbie spółek prawa handlowego na 1000 mieszkańców (46% średniej krajowej) oraz w najniższym w kraju przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto.

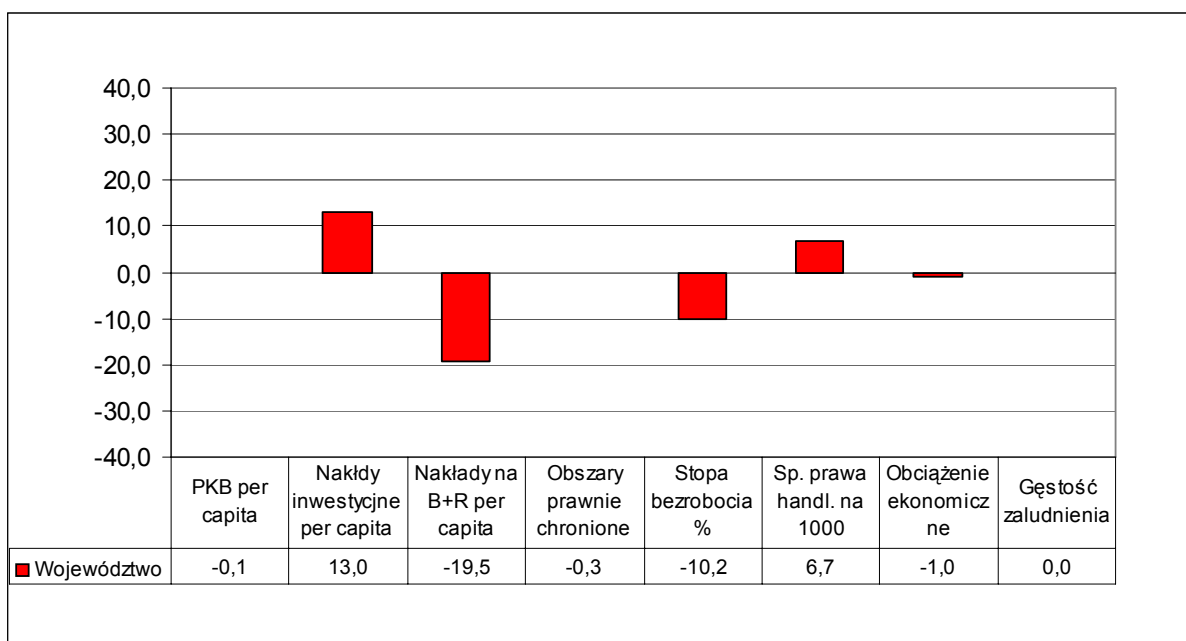
Bezrobocie rejestrowane (19,1%) jest jedynie niewiele wyższe od stopy bezrobocia w kraju. Obok tej formy, w regionie ze szczególnym nasileniem występuje rolnicze bezrobocie ukryte i niepełne wykorzystanie zasobów pracy na obszarach wiejskich. Współczynnik aktywności zawodowej jedynie nieznacznie odbiega od przeciętnego. Liczba pracujących na 1000 ludności wynosząca 303 osoby jest sporo niższa od średniej krajowej (325 osób). Wskaźnik obciążenia ekonomicznego jest jednym z najwyższych w kraju (3. lokata) – prawie 63 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Największą atrakcją turystyczną województwa są Bieszczady – najslabiej zaludniony rejon Podkarpacia. Obszary chronione (w tym Parki Narodowe: Bieszczadzki i Magórski) zajmują 47,5% powierzchni województwa. Baza turystyczna jest jednak słabo rozwinięta, co w znaczący sposób ogranicza możliwości rozwoju turystyki.

Ryc. 2.9.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.9.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.9.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Podkarpackie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	17844	5,7	11		
Ludność w tys.	2097,3	5,4	9		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	118	96,3	7	0,0	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	40,5	65,8	16	-0,7	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	15436	72,2	15,0	-0,1	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,3	79,3	12,0	-35,3	-4
-przemysłu i budownictwie %	33,2	110	4	0,0	-1
-usługach rynkowych w %	43,7	87	16	0,6	-2
-usługach nierynkowych w %	20,8	126,8	4,0	5,0	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2345	74,3	10	13,0	3
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	49,6	36,7	10	-19,8	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	3,04	118,4	13	-12,4	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	2,7	46,0	16	6,7	0
Pracujący na 1000 ludności**	303,0	93,2	10	-20,3	-8
Współczynnik aktywności zawodowej***	53,8	98,4	10	-5,2	-7
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	62,9	109,4	3	-1,0	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	19,1	101	10	-10,2	-3
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1941	85,4	16	-0,4	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	47,5	146,2	3	-0,3	1

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Cel główny zapisany jest w strategii województwa podkarpackiego w następujący sposób: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zrównoważenia rynku pracy oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności.*

Strategia województwa podkarpackiego zawiera największą spośród wszystkich nowych strategii polskich regionów liczbę celów strategicznych – sformułowano ich 8:

1. *Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki poprzez rozwijanie przedsiębiorczości, zwiększanie jej innowacyjności oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu*
2. *Poprawa dostępności komunikacyjnej i infrastruktury technicznej województwa*
3. *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich sprzyjający powstawaniu rentownych gospodarstw rolnych oraz kreowaniu pozarolniczych źródeł dochodów*
4. *Poprawa jakości środowiska oraz zachowanie i ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych*
5. *Wszechstronny rozwój kapitału społecznego, umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców regionu*
6. *Wspieranie rozwoju gospodarczego regionu, wykorzystanie potencjału turystycznego i dziedzictwa kulturowego oraz ochrona wartości przyrodniczo-krajobrazowych*
7. *Bezpieczeństwo zdrowotne ludności*
8. *Integracja działań w zakresie pomocy społecznej*

Cele te są zdekomponowane na 30 priorytetów, obejmujących prawie wszystkie procesy społeczne i gospodarcze zachodzące na terenie regionu.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu przebudowę jego struktury agrarnej i tworzenie miejsc pracy – jest to najważniejsze wyzwanie rozwojowe regionu podkarpackiego, któremu region ten nie będzie w stanie sprostać w oparciu o własne tylko zasoby i środki. Istotnym zadaniem dla tej polityki będzie wspomaganie rozwoju funkcji metropolitalnych stolicy województwa.

Polityka będzie także wspierała osiąganie korzyści ze współpracy transgranicznej, w tym także w drodze wspomagania procesów restrukturyzacji w przygranicznych regionach Ukrainy (wzorem doświadczeń z zachodniej granicy Polski). Wspierany będzie także rozwój infrastruktury lotniczej (Szczególnie podrzeszowskie lotnisko Jasionka).

Położenie regionu wzdłuż ważnego szlaku komunikacyjnego na osi wschód-zachód będzie wymagało intensyfikacji wysiłków na rzecz modernizacji infrastruktury transportowej na tym kierunku.

Polityka państwa będzie także wspierała poprawianie stanu materialnego dziedzictwa kulturowego regionu oraz stanu środowiska przyrodniczego (ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przyrody Bieszczad). Istotnym zadaniem tej polityki będzie poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Polityka będzie również wspierać wysiłki regionu skierowane na poprawę systemu edukacyjnego, co pozwoli na zapoczątkowanie przełamywania zapóźnień w jego kapitale ludzkim.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.10. Województwo podlaskie

Informacje ogólne

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej Polsce i stanowi obszar pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego. Peryferyjność położenia odzwierciedlona jest niewielką liczbą ludności (1204 tys.), która jest rozproszona na znacznej powierzchni (20,1 tys. km²), co sprawia, że gęstość zaludnienia należy do najniższych w kraju (60 osób na km²). Jednocześnie – mimo małej liczby ośrodków miejskich – udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców (59%) jest tylko nieznacznie niższy od średniej krajowej, co wynika z wielkości Białegostoku – głównego ośrodka miejskiego regionu – liczącego 291 tys. mieszkańców (11. pozycja w kraju). Poza białym stokiem ważniejsze miasta regionu to Suwałki i Łomża. W wymiarze ekonomicznym o peryferyjności województwa świadczy m.in. mały napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Województwo podlaskie należy do najsłabiej rozwiniętych w kraju, czego dowodzi bardzo niski poziom PKB na mieszkańca (16,1 tys. zł). Region ma charakter typowo rolniczy z najwyższym w kraju udziałem produkcji rolnej w wartości dodanej brutto (6,2%). Sprzyja temu korzystna struktura agrarna, rekompensująca słabe warunki glebowo-klimatyczne. W rolnictwie z uwagi na duży udział użytków zielonych (łąk i pastwisk) duże znaczenie ma hodowla bydła mlecznego – zachodnia część regionu wchodzi w skład szybko rozwijającego się kompleksu mlecznego (np.; produkcja masła oraz innych tłuszczów otrzymywanych z mleka stanowi ponad 1/5 produkcji krajowej), zmieniającego gospodarczą i społeczną strukturę wsi. Przemysł jest stosunkowo słabo rozwinięty, a główną branżą jest przetwórstwo rolno-spożywcze. Dominujące branże mają tradycyjny, pracochłonny charakter, a stopień automatyzacji procesów produkcyjnych jest niewielki. Na tle kraju w tworzeniu wartości dodanej brutto duże znaczenie mają usługi nierynkowe. Wynika to m.in. z dużego znaczenia Białegostoku jako ośrodka medycznego i akademickiego.

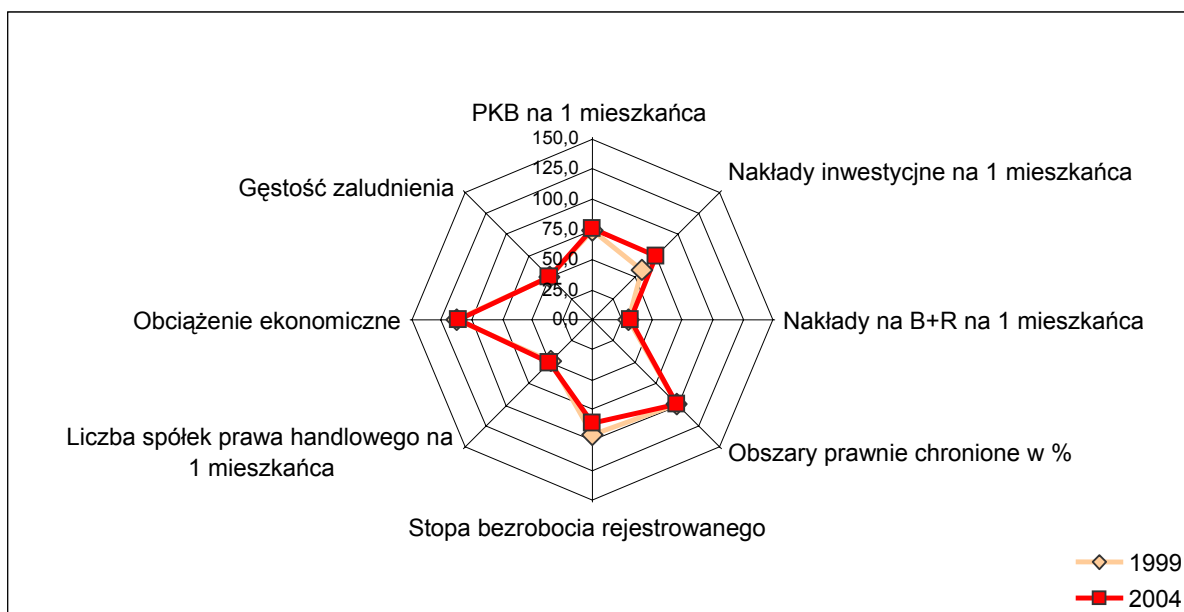
Mimo stosunkowo niskich nakładów inwestycyjnych na rozwój infrastruktury i budynków w przeliczeniu na mieszkańca, w ostatnim okresie dość dynamicznie rosną nakłady ponoszone na działalność badawczo-rozwojową. Ich wzrost umożliwił poprawę miejsca zajmowanego przez województwo o 3. pozycje w ostatnich 5 latach. Wynika to przede wszystkim z działań podejmowanych przez publiczne ośrodki badawczo-rozwojowe i szkoły wyższe. Zaangażowanie sektora przedsiębiorstw jest znikome, co wynika m.in. z niewielkiego udziału w strukturze przedsiębiorstw dużych firm. Nasycenie spółkami prawa handlowego na 1000 mieszkańców jest jednym z najniższych w kraju. Nie wpływa to jednak negatywnie na wysokość przeciętnego wynagrodzenia, które choć niższe od średniej krajowej o około 12%, jest wciąż wyższe niż w 7 innych województwach i stopniowo rośnie.

Duża przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych sprawia, że rolnictwo stanowi główne źródło utrzymania ludności wiejskiej. W efekcie liczba pracujących na 1000 mieszkańców wynosi 333 osoby, co odpowiada średniej krajowej, a współczynnik aktywności zawodowej (55,8%) mimo spadku w ostatnim okresie wciąż daje województwu wysoką 5. pozycję w kraju. Stopa bezrobocia należy do najniższych w Polsce, co wynika po pierwsze z absorpcji siły roboczej przez sektor rolny, a po drugie z tradycyjnej emigracji zarobkowej. Jednocześnie wskaźnik obciążenia ekonomicznego jest w województwie podlaskim najwyższy w kraju, co wynika z bardzo wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (16,6%).

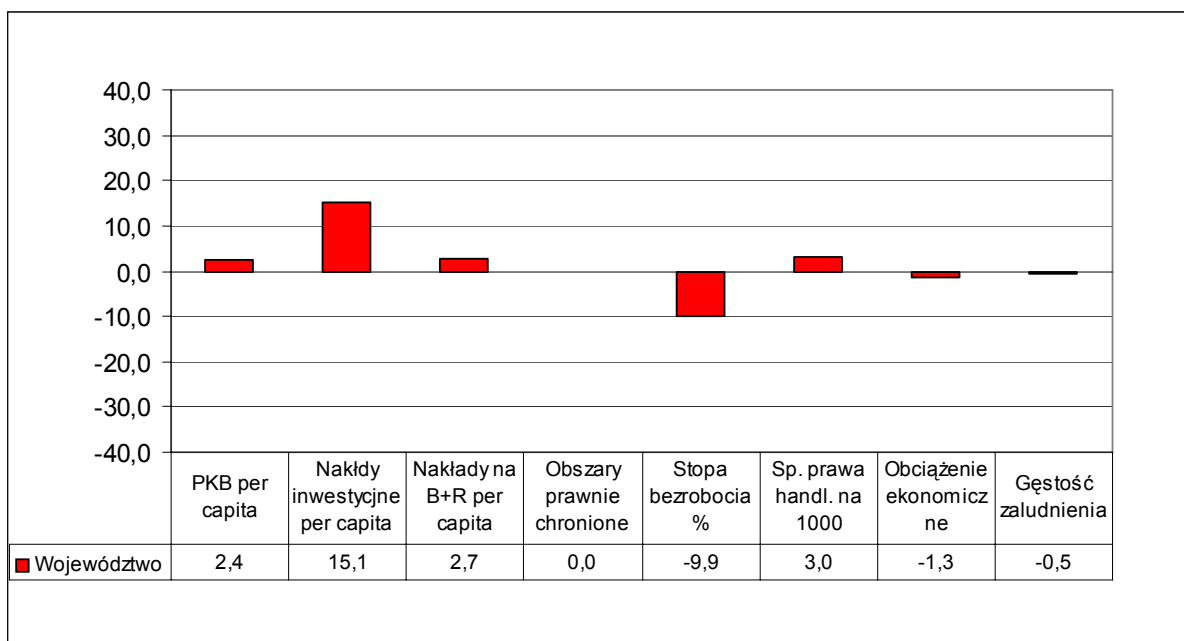
Województwo podlaskie charakteryzuje się wysoką jakością środowiska naturalnego. Mimo przeciętnej lesistości (29,7%) oraz przeciętnego udziału obszarów chronionych w

powierzchni należy zauważyć, że na terenie województwa istnieją 4 parki narodowe – Białowiecki, Biebrzański, Narwiański, Wigierski – (30% powierzchni tego rodzaju parków w Polsce) chroniące ekosystemy o znaczeniu międzynarodowym. Stanowiąc to może podstawę do rozwoju na terenie województwa wyspecjalizowanej turystyki kwalifikowanej.

Ryc. 2.10.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.10.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.10.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Podlaskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	20186	6,5	6		
Ludność w tys.	1204,0	3,1	14		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	60,0	48,8	15	-0,5	1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	59,0	96,0	10	1,7	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	16105	75,4	14	2,4	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	6,2	213,8	1	13,8	1
-przemysłu i budownictwie %	25,1	83,1	13	1,8	1
-usługach rynkowych w %	46,3	91,7	11	-2,1	-1
-usługach nierynkowych w %	22,5	137,2	2	-2,7	-1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2320	73,5	12	15,1	2
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	42,8	31,7	11	2,5	3
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	1,50	58,6	15	-0,3	1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	2,9	50,9	15	3,0	0
Pracujący na 1000 ludności**	322,8	99,3	6	-3,3	1
Współczynnik aktywności zawodowej***	55,8	102,0	5	-3,9	-4
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	63,7	110,9	1	-1,3	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	16,1	85	13	-9,9	-2
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2005	88,2	9	0,2	3
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	31,9	98,2	8	0,0	-1

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Misja strategii województwa podkarpackiego jest sformułowana następująco: *Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego.*

Strategia zawiera 7 celów pierwszego rzędu:

1. *Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa*
2. *Rozwój zasobów ludzkich zgodnie z potrzebami rynku pracy*
3. *Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym*
4. *Ochrona środowiska naturalnego*
5. *Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego*
6. *Wykorzystanie przygranicznego i transgranicznego położenia województwa*
7. *Rozwój rolnictwa i tworzenie warunków wielofunkcyjnego rozwoju wsi.*

W strategii wskazane są także działania zgrupowane w 3 priorytetach:

Priorytet I. Infrastruktura techniczna

Priorytet II. Infrastruktura społeczna

Priorytet III. Baza ekonomiczna

Priorytety są następnie dekomponowane na 16 dziedzin.

Tablica typu *input-output* wskazuje, które priorytety działań będą przyczyniły się do osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawę jego dostępności transportowej, szczególnie na ważnym dla międzynarodowych powiązań kierunku litewskim (Via Baltica).

Polityka będzie także wspierać rozwój funkcji metropolitalnych Białegostoku.

Współpraca transgraniczna Białostoczczyzny jest obecnie trudna z uwagi na niekorzystne uwarunkowania sytuacji na Białorusi. Mimo tego, polityka państwa będzie wspomagała wysiłki nawiązania tej współpracy, szczególnie w sferze kontaktów kulturalnych i naukowych.

Polityka będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na poprawę systemu edukacyjnego, co pozwoli na zapoczątkowanie przełamywania zapóźnień w jego kapitale ludzkim.

Państwo będzie uczestniczyć w działaniach mających na celu zachowanie przyrodniczych walorów regionu (Puszcza Białowieska, dolina Biebrzy).

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.11. Województwo pomorskie

Informacje ogólne

Województwo pomorskie leży na północy kraju nad Bałtykiem. Jest przeciętnej wielkości (18293 km²), podobnie liczba ludności (2192,4 tysiące) sytuuje je w środku skali. Gęstość zaludnienia jest bliska średniej (120 osób na 1 km², czyli 98,2% średniej krajowej). W związku z istnieniem rozległej aglomeracji trójmiejskiej (Gdańsk – 459 tys. mieszkańców; Gdynia – 253 tys.; Sopot – 40 tys.) wskaźnik urbanizacji (67,6) przekracza średnią krajową, przy czym obserwuje się nieznaczne procesy dezurbanizacyjne związane z ekspansją ludności miejskiej na obszary wiejskie. Poza trójmiastem większe miasta to: Słupsk (99 tys. mieszkańców), Tczew (61 tys.), Stargard Gdański (50 tys.). Trójmiasto jest ważnym ośrodkiem akademickim, kulturalnym i gospodarczym w końcowej fazie restrukturyzacji sektorów związanych z gospodarką morską. Region zawiera ważny kompleks portowy, pełniący funkcje ogólnokrajowe i międzynarodowe. Charakterystyczną cechą najsilniejszych branż przemysłu regionu – stoczniowego (Stocznie w Gdańsku i Gdyni), rafineryjnego (grupa Lotos), papierniczego (Zakłady papiernicze w Kwidzynie; w województwie jest wytwarzana 1/4 krajowej produkcji papieru i tektury) – jest występowanie dużych zakładów.

Dochód na głowę mieszkańca (PKB) jest bliski średniej krajowej (98%) i wynosi 20929 zł. Przy czym w latach 1999–2004 nastąpił spadek o 4,1 punktu procentowego względem średniej krajowej, mimo ogólnokrajowego znaczenia rodzącej się metropolii trójmiejskiej. Zbliżone do wartości ogólnokrajowej jest przeciętne wynagrodzenie brutto – stanowi ono 98,1% średniej (2231 zł), co daje jednak wysoką, trzecią pozycję w kraju (rozkład tego wskaźnika jest silnie skośny).

Wartość dodaną tworzą głównie usługi rynkowe (50,4%, co odpowiada średniej krajowej), przemysł i budownictwo (30,6%; nieznacznie ponad średnią). Rolnictwo odgrywa rolę znacząco mniejszą niż średnio w kraju (2,3% WDB), co daje województwu jedenastą lokatę. Automatyzacja procesów produkcyjnych w przemyśle lokuje województwo na piątej pozycji w Polsce.

Nakłady inwestycyjne na mieszkańca wynoszą 3042 zł i są nieznacznie poniżej średniej (96,4%). Mimo, że minimalnie zmalały (w porównaniu ze średnią), nadal daje to piąte miejsce w kraju. Podobną lokatę (czwartą) zajmuje województwo pomorskie pod względem nakładów na B+R, wykazując przy tym wzrost o 8,2 punktu procentowego w badanym okresie.

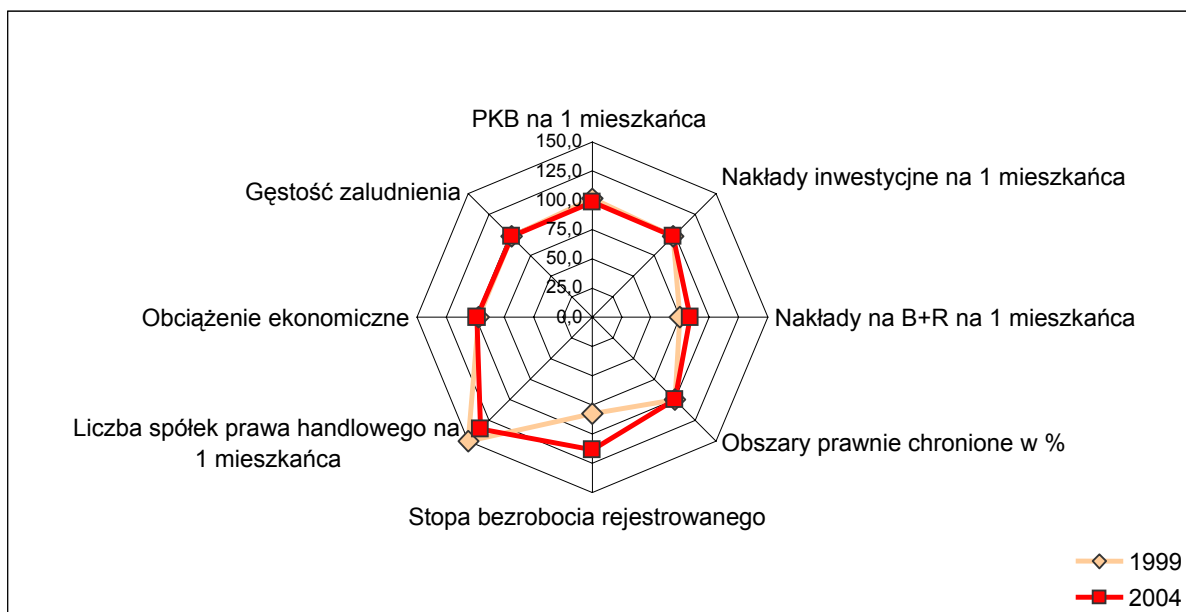
Aktywność ekonomiczna mierzona liczbą spółek prawa handlowego sytuuje województwo na wysokiej, drugiej pozycji w kraju (134,9% średniej), w badanym okresie nastąpiło jednak pogorszenie w stosunku do średniej o 15,6 punktów procentowych.

Na tysiąc ludności pracuje mniej osób, niż średnio w kraju (dwunaste miejsce, 299,3 osoby), co daje pozycję 12. (przy nieznacznym wzroście wskaźnika o 4 punkty). Z kolei aktywność zawodowa jest bliska średniej (97,4%; a mimo to zaledwie 13. pozycja i obserwowany spadek). Podobnie, choć nieco lepiej, jest pod względem obciążenia ekonomicznego (98,3% średniej, co daje 10. pozycję). Stopa bezrobocia rejestrowanego w związku z restrukturyzacją tradycyjnych przemysłów trójmiejskich, a także znaczącego bezrobocia popegeerowskiego, jest wyższa o 13% od średniej.

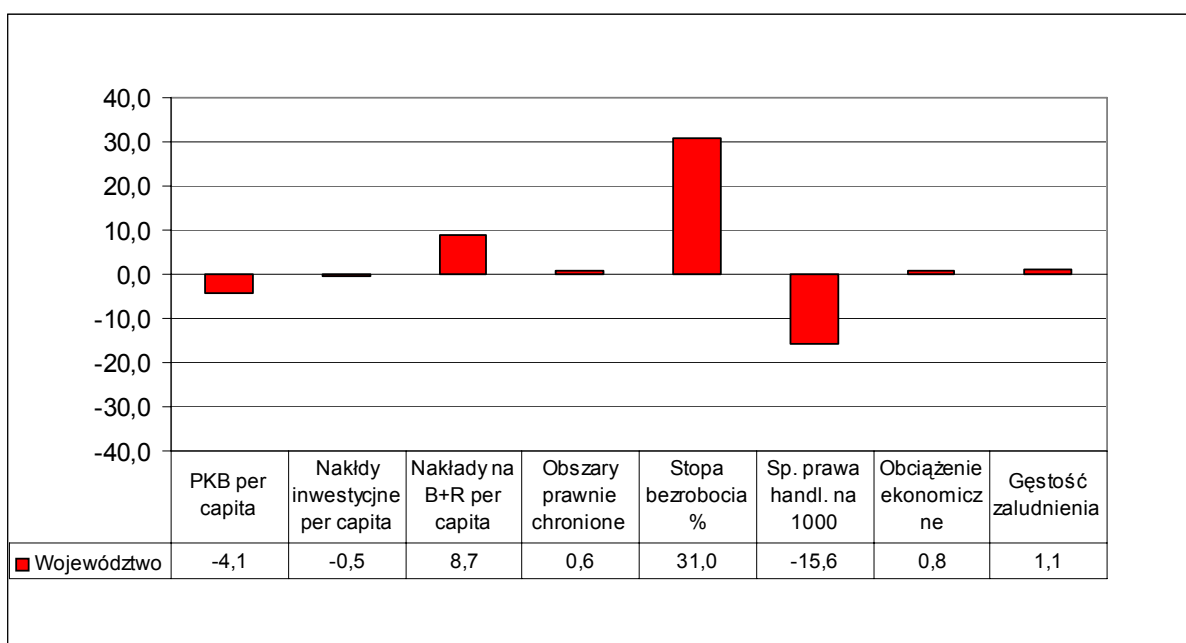
Obszary chronione obejmują jedną trzecią terytorium województwa. Znajdują się tu dwa parki narodowe: Borów Tucholskich i Słowiński. Zarówno walory kultury materialnej (zwłaszcza Gdańsk i Malbork), jak też przyrodnicze (morze, pojezierze, Bory Tucholskie) są

podstawą istnienia i rozwoju liczącego się w kraju przemysłu turystycznego, rozwijającego się szczególnie dynamicznie w pasie przybrzeżnym. Województwo jest też ważnym węzłem komunikacyjnym obsługującym ruch w układzie do i ze Skandynawii.

Ryc. 2.11.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.11.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.11.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Pomorskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	18293	5,8	8		
Ludność w tys.	2192,4	5,7	7		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	120	98,2	6	1,1	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	67,6	109,9	4	-0,9	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	20929	98,0	5	-4,1	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	2,3	79,3	11	11,0	3
-przemysłu i budownictwie %	30,6	101,3	8	-1,0	1
-usługach rynkowych w %	50,4	99,8	3	-0,8	0
-usługach nierynkowych w %	16,6	101,2	12	0,5	1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	3042	96,4	5	-0,5	0
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	112,9	83,6	4	8,2	1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,31	90,1	5	-50,1	-1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	7,8	134,9	2	-15,6	0
Pracujący na 1000 ludności**	299,3	92,1	12	4,0	1
Współczynnik aktywności zawodowej***	53,3	97,4	13	-3,3	-5
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	56,5	98,3	10	0,8	1
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	21,4	113	7	31,0	6
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2231	98,1	3	3,6	0
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	32,6	100,3	6	0,6	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia formułuje wizję regionu w sposób następujący: *Województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego – region czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych.*

Strategia regionu zawiera 14 celów strategicznych ujętych w ramach 3 priorytetów:

Priorytet: Konkurencyjność

1. *Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji*
2. *Wysoki poziom edukacji i nauki*
3. *Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne*
4. *Efektywna sfera publiczna*
5. *Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim*

Priorytet: Spójność

1. *Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej*
2. *Silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo*
3. *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego*
4. *Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia*
5. *Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych*

Priorytet: Dostępność

1. *Efektywny i bezpieczny system transportowy*
2. *Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej*
3. *Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych*
4. *Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego*

Cele strategiczne są zdekomponowane na 91 kierunków działań.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu wzmocnienie funkcji portowych oraz nowoczesnego sektora usług „okołoportowych” i wzmocnienie ich międzynarodowej konkurencyjności, co powinno także sprzyjać rozwojowi metropolitalnych funkcji Trójmiasta.

Polityka ta będzie wspomagała modernizację transportowych połączeń regionu zarówno na osi północ-południe, jak i wschód-zachód. Wspierany będzie także rozwój infrastruktury lotniczej.

Podobnie jak w przypadku innych województw, polityka państwa będzie wspomagała wysiłki regionu zmierzające do poprawy stanu materialnego dziedzictwa historycznego (m.in. zamki gotyckie) oraz do promowania jego walorów jako zasobu turystycznego o znaczeniu międzynarodowym. Wspierane będą także działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Zatoki Gdańskiej).

Ważnym zadaniem stojącym przed polityką regionalną państwa jest wspieranie rozwoju terenów popegeerowskich. Polityka ta powinna przede wszystkim dążyć do poprawienia poziomu edukacji na tych terenach.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmocnienia relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.12. Województwo śląskie

Informacje ogólne

Województwo śląskie jest położone w południowej części Polski i graniczy ze Słowacją oraz Republiką Czeską. Jest to jeden z najmniejszych regionów kraju (12331 km²), który skupia zarazem znaczny potencjał ludnościowy (4708 tys. mieszkańców – 2. miejsce w Polsce). Gęstość zaludnienia (382 osoby na km²) osiąga bardzo wysoki poziom (nawet w skali europejskiej), jest to najgęściej zaludniony region kraju – drugie pod tym względem województwo (małopolskie) ma gęstość zaludnienia prawie dwukrotnie niższą (214 osób na km²). Także poziom urbanizacji w regionie jest najwyższy w kraju (78,6% ludności miejskiej). Stolicą województwa są Katowice (320 tys. mieszkańców). Region cechuje się dobrze rozwiniętą siecią miejską, ważniejsze miasta to: Częstochowa (248 tys.), Sosnowiec (228 tys.), Gliwice (200 tys.), Bielsko-Biała, Chorzów, Tychy, Zabrze, Sosnowiec, Dąbrowa górnicza, Cieszyn itd. itp. Konurbacja śląska, zamieszkiwana przez ponad 3 mln. osób, jest największym skupiskiem ludności w Polsce.

Województwo charakteryzuje się średnimi warunkami glebowymi i niezłymi klimatycznymi dla rozwoju rolnictwa, choć znaczne zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego ogranicza celowość rozwoju tego sektora w znacznej części województwa

Województwo śląskie to region wybitnie przemysłowy. Zdecydowały o tym duże zasoby węgla kamiennego, cynku i ołowiu. Struktura społeczno-gospodarcza zaczęła się kształtować u progu XIX wieku i do tej pory Śląsk jest kojarzony przede wszystkim z przemysłem energetyczno-surowcowym i metalowym.

Pod względem PKB na mieszkańca region zajmuje 2. miejsce w kraju (po Mazowszu), podobnie jak w przypadku przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Nominalnie poziom rozwoju gospodarczego jest więc wysoki, lecz struktura gospodarki i przemysłu nie odpowiada współczesnym potrzebom kraju i stanowi znaczne obciążenie dla gospodarki narodowej (ocenia się, że po 1990 r. ponad 15% PKB wytworzonego w regionie zostało przeznaczone na podtrzymywanie jego nieefektywnych struktur gospodarczych i instytucjonalnych).

Województwo śląskie charakteryzuje się najniższym w kraju udziałem rolnictwa w wartości dodanej brutto (1%), oraz najwyższym spośród wszystkich regionów udziałem przemysłu i budownictwa w WDB (127,1% średniej krajowej). Udział usług rynkowych w wytwarzaniu WDB stanowi 47,5% (94,1% średniej krajowej, natomiast udział usług nierynkowych stanowiący 13% (78,3% średniej krajowej) i jest najniższy w kraju. Powyżej przedstawione dane świadczą o wybitnie przemysłowym charakterze regionu.

Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca są nieznacznie niższe od średniej krajowej. Natomiast nakłady na badania i rozwój (na 1 mieszkańca) stanowią jedynie 63,4 % średniej krajowej, co przy przemysłowym charakterze regionu może dziwić i nasuwać spore wątpliwości co do stabilności rozwoju gospodarczego regionu. O relatywnie sporej nowoczesności gospodarki świadczy najwyższa w kraju liczba automatycznych linii przemysłowych na 10000 mieszkańców.

Stopa bezrobocia rejestrowanego na Śląsku (16,9%) jest niższa niż średnie bezrobocie w kraju, jednakże współczynnik aktywności zawodowej jest najniższy w kraju (51,2%). Liczba pracujących na 1000 ludności jest nieznacznie niższa od średniej krajowej (7. miejsce w Polsce). Pod względem ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym sytuacja w województwie jest korzystna – wskaźnik ten wynosi 53,7% –

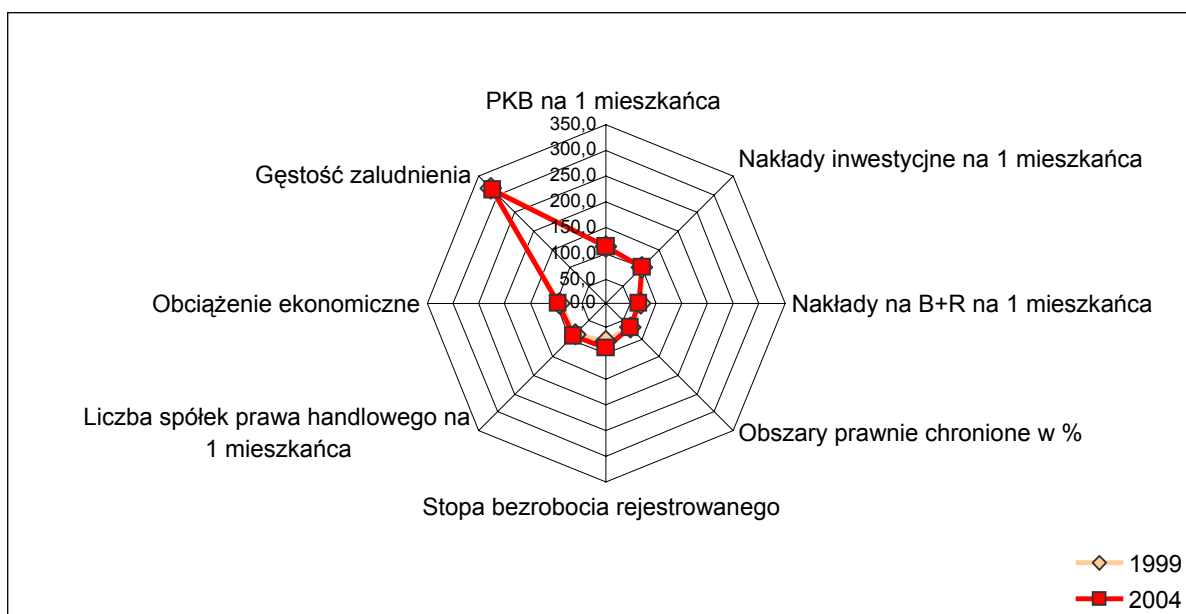
jedynie 2 regiony cieszą się lepszą strukturą wiekową ludności (jest to wynikiem znacznego napływu migracyjnego w przeszłości, i pewnego odpływu ludności w wielu poprodukcyjnym).

Poważnym problemem regionu jest znaczna degradacja środowiska naturalnego oraz duża powierzchnia zdegradowanych terenów przemysłowych. Te problemy koncentrują się szczególnie w gospodarczym centrum regionu zdominowanym przez schyłkowe górnictwo węglowe oraz hutnictwo. Ciągłe nierozwiązanym problemem jest restrukturyzacja górnictwa – jest to problem trudny nie tylko pod względem gospodarczym, ale także społecznym i politycznym. Przeciążona infrastruktura jest w złym stanie i wymaga modernizacji.

Mimo utrzymującej się dominacji schyłkowych przemysłów (w przypadku górnictwa węglowego podtrzymywanej przejściową koniunkturą), w regionie zaczynają pojawiać się bardziej nowoczesne przemysły (przede wszystkim przemysł samochodowy – na terenach Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej ulokowały się m.in.: Opel, Delhi, FIAT-GM, czy Isuzu Morors), lokujące się na obrzeżach konurbacji śląskiej.

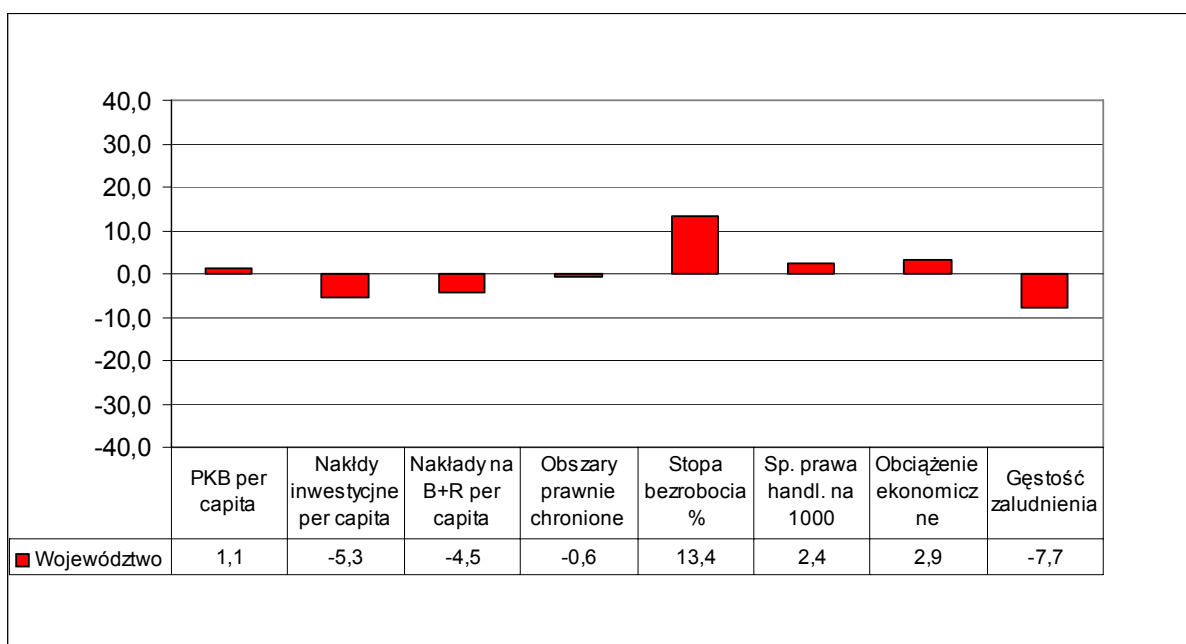
Na południu województwa (Beskidy i Przedgórze) rozwija się turystyka i rekreacja. Pewne szanse rozwojowe można wiązać także z turystyką przemysłową, która wymaga jednak postępu organizacyjnego i promocji.

Ryc. 2.12.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)*

* uwaga skala od 0 do 350%

Ryc. 2.12.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.12.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Śląskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	12331	3,9	14		
Ludność w tys.	4707,8	12,2	2		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	382	312,7	1	-7,7	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	78,6	127,9	1	-0,5	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	23718	111,0	2	1,1	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	1,0	34,5	16	-4,5	0
-przemysłu i budownictwie %	38,4	127,2	1	6,1	0
-usługach rynkowych w %	47,5	94,1	9	-1,8	-2
-usługach nierynkowych w %	13,0	79,3	16	-0,4	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	3050	96,7	4	-5,3	0
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	85,6	63,4	7	-4,9	0
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,84	110,9	1	18,8	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	5,2	90,6	7	2,4	0
Pracujący na 1000 ludności**	316,9	97,5	7	4,7	2
Współczynnik aktywności zawodowej***	51,2	93,6	16	1,1	0
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	53,7	93,4	14	2,9	2
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	16,9	89	12	13,4	3
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2345	103,1	2	19,3	14
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	22,0	67,7	13	-0,6	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Strategia województwa śląskiego wskazuje na dwa priorytety horyzontalne:

1. *Współpracę międzyregionalną i międzynarodową, w tym transgraniczną*
2. *Współpracę wewnątrzregionalną*

Wyróżniono także sześć priorytetów „dziedzinowych”:

1. *Kultura, edukacja, mobilność i aktywizacja zasobów ludzkich*
2. *Integracja społeczna, bezpieczeństwo i zdrowie*
3. *Restrukturyzacja i rozwój gospodarki*
4. *Innowacje, technologie, działalność B+R*
5. *Ochrona i kształtowanie środowiska oraz przestrzeni*
6. *Transport, komunikacja i informacja*

Strategia ta formułuje cztery cele strategiczne:

1. *Wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego (priorytety dziedzinowe 1 i 2)*
2. *Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki (priorytety dziedzinowe 3 i 4)*
3. *Poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni (priorytet dziedzinowy 5)*
4. *Rozbudowa oraz unowocześnienie systemów infrastruktury technicznej (priorytet dziedzinowy 6)*

W ramach celów strategicznych wyróżniono 27 kierunków działań.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Województwo śląskie – tak z racji swojego potencjału gospodarczego, jak i społecznego, oraz z uwagi na znaczący potencjał polityczny – jest jednym z najważniejszych regionów kraju. Jest to jednocześnie region cechujący się jednymi z największych problemów rozwojowych, wykraczających – w wyniku wieloletnich nawarstwień – poza możliwości samego regionu.

Wychodząc z powyższych przesłanek, polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu zmniejszenie barier w rozwoju nowoczesnych sektorów gospodarki w województwie śląskim, a szczególnie w jego centralnej części, omijanej obecnie przez inwestorów z powodów silnie zdegradowanej przestrzeni przemysłowej. Polityka ta będzie nakierowana na przywracanie tej przestrzeni nowym funkcjom, co wymaga znaczących nakładów materialnych (ok. 30 tys. euro na 1 ha).

Polityka będzie wspomagać także wysiłki regionu nakierowane na poprawę jego infrastruktury technicznej, w tym transportowej, co jest istotne zwłaszcza w odniesieniu do dwóch głównych szlaków komunikacyjnych przecinających województwo w układzie południkowym (wyjście na Cieszyn) i równoleżnikowym (korytarz A4).

Polityka państwa będzie także wspierać rozwój funkcji metropolitalnych konurbacji śląskiej, w której względny niedorozwój usług wyższego rzędu jest wyraźny.

Istotnym elementem polityki regionalnej państwa w odniesieniu do regionu śląskiego będą działania nakierowane na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.13. Województwo świętokrzyskie

Informacje ogólne

Województwo świętokrzyskie położone jest w środkowo-wschodniej części kraju. Pomimo przechodzenia przez województwo ruchliwej drogi krajowej nr 7, województwo nie jest dobrze skomunikowane z pozostałymi regionami kraju, a infrastruktura komunikacyjna jest słabo rozwinięta.

Świętokrzyskie należy do najmniejszych województw: liczy 11708 km² powierzchni (przedostatnia pozycja w kraju); ludność to 1290,2 tysiąca osób (trzynasta pozycja), a gęstość zaludnienia stanowi 90,3% średniej krajowej. Wskaźnik urbanizacji lokuje województwo na przedostatniej pozycji (w miastach mieszka 45,5% ludności). Stolica – Kielce – liczy 209 tysięcy mieszkańców i nie należy do czołówki ośrodków rozwojowych kraju. Inne większe miasta regionu (Starachowice, Skarżysko Kamienna, Sandomierz, Ostrowiec Świętokrzyski) borykają się z problemami wynikającymi z upadku tradycyjnych przemysłów.

Województwo świętokrzyskie wyróżnia się zasobami surowców naturalnych. W województwie wytwarza się: 100% produkcji krajowej kamienia gipsowego, 100% siarki rodzimej, 85% spoiw gipsowych, 35% cementu i prawie połowę krajowej produkcji wapna.

Świętokrzyskie należy do słabiej rozwiniętych: PKB na mieszkańca wynosi 16911 zł (79,1% średniej), a przeciętne wynagrodzenie 1992 zł (87,6% średniej).

Wartość dodana województwa powstaje w usługach rynkowych (44,6%, odległa, 14. pozycja), przemyśle i budownictwie (30,0%) oraz usługach nierynkowych (19,5%). W okresie 1999–2004 udział przemysłu w regionalnej WDB obniżył się o 8 punktów procentowych, a województwo obsunęło się pod tym względem o 5 pozycji na dziesiąte miejsce w kraju. Zwraca uwagę relatywnie duży udział rolnictwa wytwarzającego 5,8% WDB (dwa razy tyle, co przeciętnie w kraju), co nie jest świadectwem nowoczesności sektora, a raczej przestarzałej struktury gospodarczej regionu. Liczba automatycznych linii przemysłowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców lokuje świętokrzyskie na pozycji dwunastej.

W województwie nakłady na inwestycje są niższe w porównaniu z resztą kraju (2325 zł na głowę, to jest 73,7% średniej). Bardzo niskie, najniższe w kraju są nakłady na badania i rozwój: stanowią zaledwie 10,6% średniej w kraju, co więcej – w latach 1999–2004 dramatycznie spadły o 50,6 punktów procentowych.

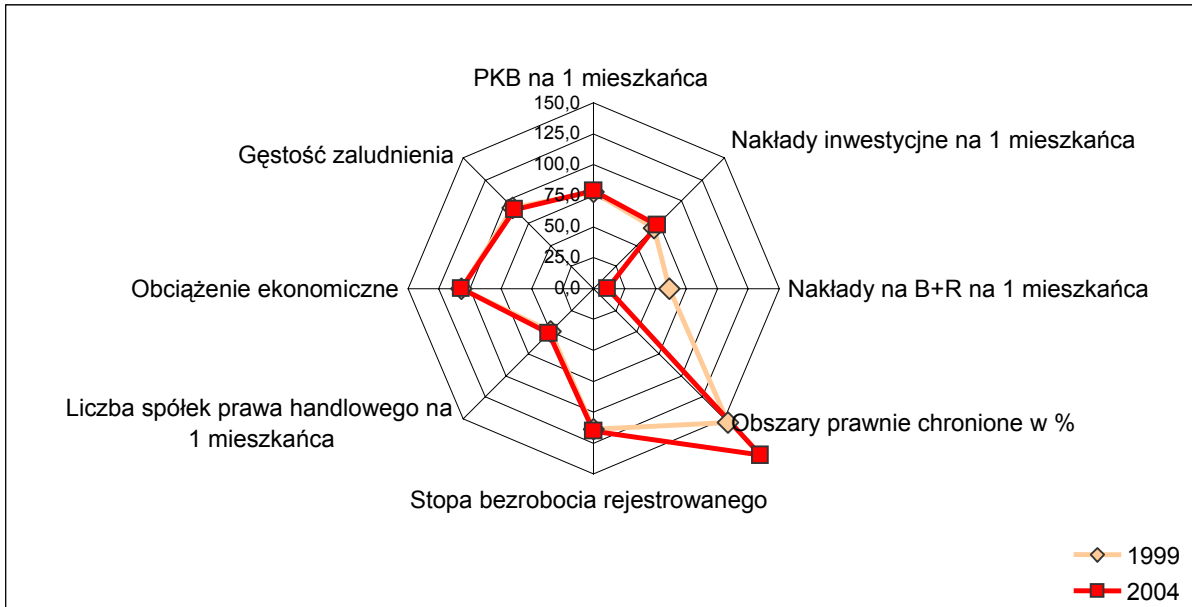
W województwie notuje się niskie nasycenie spółkami prawa handlowego (51,8%, co daje 14. lokatę). Relatywnie dobrze prezentuje się wskaźnik pracujących (4. miejsce), jednakże wykazuje on tendencję spadkową (o 11 punktów procentowych w badanym okresie). Współczynnik aktywności zawodowej daje województwu świętokrzyskiemu odległą, czternastą pozycję, a niewiele bardziej korzystna jest sytuacja pod względem obciążenia ekonomicznego (wynosi 61,5%; to jest ponad średnią).

Wysoka jest stopa bezrobocia rejestrowanego (22,0%), jednakże – podobnie jak w innych słabiej rozwiniętych obszarach Polski środkowej i wschodniej – rzeczywistą miarę bezrobocia można uzyskać biorąc pod uwagę także bezrobocie agrarne.

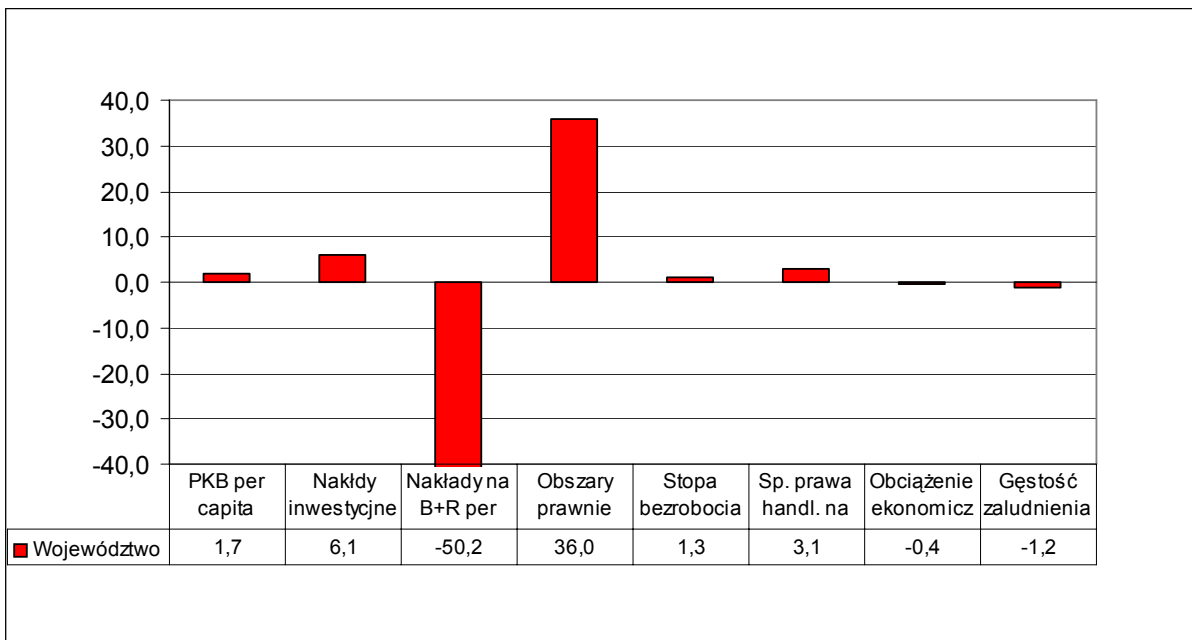
Znaczna część województwa objęta jest ochroną prawną (61,9%, co daje pierwszą lokatę w kraju). Obszary chronione koncentrują się zwłaszcza w centralnie położonych Górach Świętokrzyskich (Park Narodowy) oraz w dolinie Wisły (w tym Góry Pieprzowe). Pomimo posiadania pewnego potencjału rozwoju turystyki (np. uzdrowisko Busko Zdrój, uzdrowisko Solec Zdrój, Góry Świętokrzyskie, Sandomierz i in.), skutek położenia na

uboczu od głównych szlaków i słabo rozwiniętej infrastruktury transportowej i turystycznej, potencjał ten nie jest wykorzystywany.

Ryc. 2.13.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.13.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.13.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Świętokrzyskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	11708	3,7	15		
Ludność w tys.	1290,2	3,3	13		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	110	90,3	11	-1,2	-1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	45,5	74,0	15	-0,1	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	16911	79,1	12	1,7	1
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	5,8	200,0	2	39,0	3
-przemysłu i budownictwie %	30,0	99,3	10	-8,0	-5
-usługach rynkowych w %	44,6	88,3	14	2,6	1
-usługach nierynkowych w %	19,5	118,9	5	4,6	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2325	73,7	11	6,1	1
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	14,3	10,6	16	-50,6	-7
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,84	110,9	12	13,7	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	3,0	51,8	14	3,1	0
Pracujący na 1000 ludności**	332,9	102,4	4	-11,0	-1
Współczynnik aktywności zawodowej***	52,7	96,3	14	1,5	1
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	61,5	106,9	4	-0,4	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	22,0	116	6	1,3	0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1992	87,6	12	-1,6	-4
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	61,9	190,5	1	36,0	2

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Generalnym celem strategii województwa świętokrzyskiego jest: *Wzrost atrakcyjności województwa dla zintegrowanego rozwoju społeczno-gospodarczo-przestrzennego.*

Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki realizacji sześciu celów „warunkujących”:

1. *Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa*
2. *Rozwój zasobów ludzkich*
3. *Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury*
4. *Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa w odniesieniu do rozwoju regionalnego*
5. *Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej*
6. *Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich*

Cele powyższe są zdekomponowane na priorytety, których wyróżniono 23.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawę jego dostępności komunikacyjnej.

Ponadto, polityka ta wspomże województwo świętokrzyskie w wysiłkach zmierzających do pełniejszego gospodarczego wykorzystanie jego potencjału turystycznego, skupionego w Górach Świętokrzyskich – tak dzięki promocji ogólnopolskiej, jak i międzynarodowej.

Polityka będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na poprawę systemu edukacyjnego, co pozwoli na zapoczątkowanie przełamywania zapóźnień w kapitale ludzkim.

Ważnym zadaniem polityki regionalnej jest rozwój funkcji metropolitalnych Kielc.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.14. Województwo warmińsko-mazurskie

Informacje ogólne

Województwo warmińsko-mazurskie jest położone w północno-wschodniej części kraju i zalicza się (z wyłączeniem zachodniej części) do regionów peryferyjnych, stosunkowo słabo rozwiniętych. Od północy graniczy z rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim. Spośród innych województw wyróżnia się zwłaszcza wysoką stopą bezrobocia i znacznym udziałem obszarów chronionych.

Warmińsko-mazurskie należy do największych obszarowo województw (4. pozycja, 24192 km²), a w związku z niewielką liczbą ludności (1428,4 tysiące osób) charakteryzuje się też o połowę niższą od średniej gęstością zaludnienia (59 osób na km²). Niewiele odbiega od średniej wskaźnik urbanizacji (97,8%). Stolica województwa, Olsztyn, jest miastem liczącym ok. 174 tysięcy mieszkańców. Inne większe miasta województwa to Elbląg (128 tys.) i Ełk (55 tys.).

Zarówno dochód na głowę mieszkańca (16504 zł), jak i przeciętne wynagrodzenie brutto (1967 zł) lokują województwo na odległych miejscach w kraju (odpowiednio 13. i 15.), przy czym w obu przypadkach odnotować należy nieznaczne (o 0,5 – 0,4 punktu) pogorszenie pozycji regionu w latach 1999–2004.

Udział rolnictwa w tworzeniu dochodu (4,4%, dwunasta pozycja) stanowi ok. 1,5 średniej krajowej. Udziały przemysłu i budownictwa, jak i usług rynkowych są nieco niższe od średnich krajowych (odpowiednio 93,4% i 91,7% średniej), natomiast udział usług nierynkowych w tworzeniu dochodu jest wyższy o ponad jedną czwartą.

Ze względu na rolniczy charakter regionu dominującym przemysłem jest przetwórstwo rolno-spożywcze. Inne ważniejsze przemysły istniejące w regionie to: stolarsko-meblarski, gumowy (w Olsztynie opony produkuje francuski koncern Michelin), produkcja maszyn do obróbki plastycznej metali. Na terenie województwa działa Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna, która w roku 2005 zdystansowała inne polskie SSE przyciągając inwestycje o wartości prawie 1450 mln. zł (wysokość planowanych inwestycji).

Pod względem automatyzacji linii przemysłowych w odniesieniu do liczby mieszkańców region tylko nieznacznie odstaje od średniej, a wyróżnia się znaczącym przyrostem tego wskaźnika o 42,3 punktu.

Województwo warmińsko-mazurskie zajmuje przedostatnią pozycję w kraju pod względem nakładów inwestycyjnych (2165 zł na mieszkańca). Niskie są także nakłady na działalność badawczo-rozwojową (zaledwie 29,2% średniej; dwunaste miejsce). O ile jednak widoczny jest wzrost nakładów inwestycyjnych (o 15,1 punktów procentowych), to w przypadku nakładów na B+R obserwujemy ich stabilność na niskim poziomie.

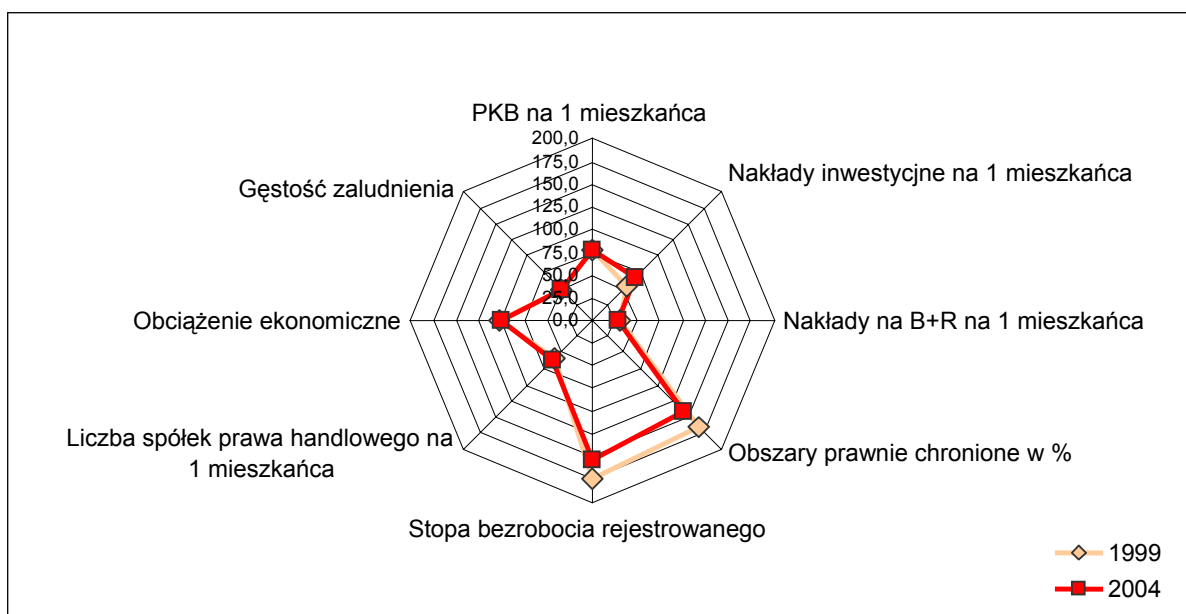
W województwie jest o blisko połowę mniej spółek prawa handlowego niż średnio w Polsce, choć spółek z kapitałem zagranicznym jest znacznie więcej, niż w pozostałych trzech regionach wschodnich. Na tysiąc ludności pracuje 270,7 osób (83,3% średniej), co daje województwu ostatnią szesnastą pozycję. Nieco lepsza jest sytuacja w zakresie aktywności zawodowej (97,8% średniej, jedenasta pozycja). Z kolei pod względem obciążenia ekonomicznego warmińsko-mazurskie zajmuje miejsce w środku skali (100,2% średniej krajowej).

Poważnym problemem społecznym jest wysoka, o 54% wyższa niż w kraju, stopa bezrobocia rejestrowanego (29,2%), co jest stopą najwyższą w kraju. Znacząca część

bezrobocia, zwłaszcza długotrwałego, wiąże się z upadkiem pegeerów, których niskokwalifikowani pracownicy nie byli w stanie znaleźć zatrudnienia w innych sektorach gospodarki regionalnej (i krajowej). Problem ten jest szczególnie dotkliwy na obszarach graniczących z obwodem kaliningradzkim. Trudną sytuację dotkniętych bezrobociem nieco łagodzi szara strefa oraz zagraniczne migracje zarobkowe.

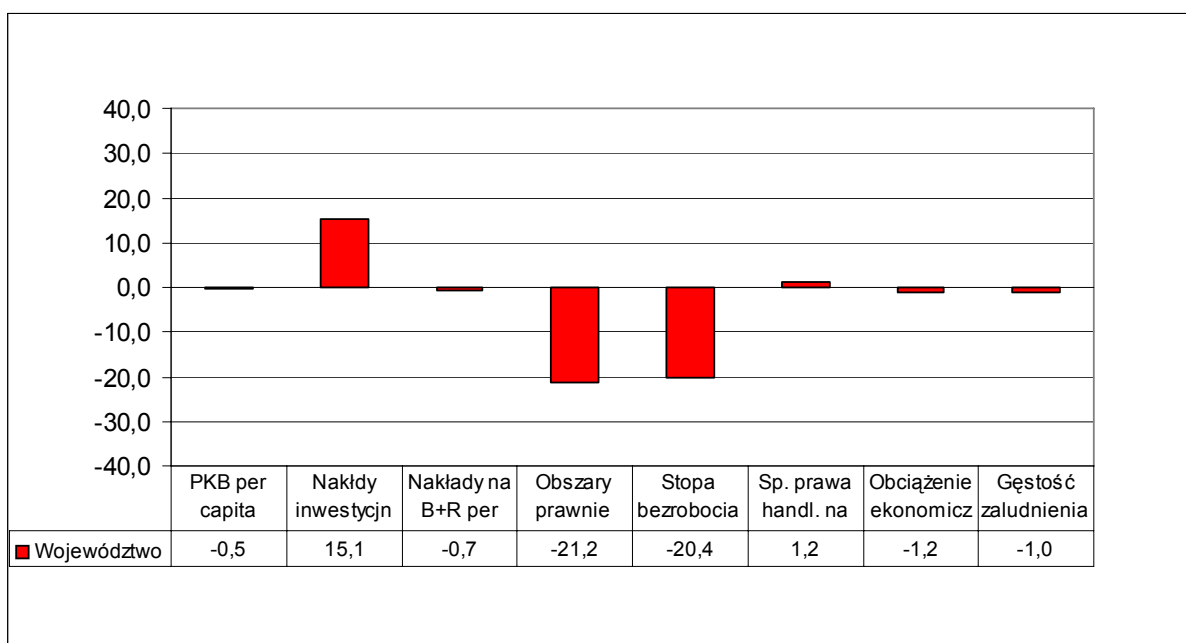
Położone w większości na rozległym pojezierzu województwo dysponuje znacznym potencjałem rozwoju turystyki (obszary chronione to 46,2% terytorium, o blisko połowę więcej niż średnia), jednakże przeszkodę w rozwoju gospodarki turystycznej stanowią niskie nakłady inwestycyjne i słabe skomunikowanie z obszarami generującymi ruch turystyczny. Potencjał turystyczny regionu wzbogacają zasoby materialne, związane z jego losami historycznymi (m.in.: zamki gotyckie; dwory pruskie – w znacznej mierze zdewastowane; kanał elblądzko-ostródzki – ciekawy zabytek inżynierii wodnej)

Ryc. 2.14.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)*

* uwaga skala od 0 do 200%

Ryc. 2.14.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.14.3. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Warmińsko-mazurskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	24192	7,7	4		
Ludność w tys.	1428,4	3,7	12		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	59	48,4	16	-1,0	-1
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	60,1	97,8	9	0,6	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	16504	77,2	13	-0,5	-1
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	4,4	151,7	5	-16,6	-2
-przemysłu i budownictwie %	28,2	93,4	12	-0,2	0
-usługach rynkowych w %	46,3	91,7	12	-0,5	0
-usługach nierynkowych w %	21,1	128,7	3	4,6	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2165	68,6	15	15,1	1
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	39,4	29,2	12	-0,9	1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,53	98,8	4	42,3	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	3,5	59,9	12	1,2	0
Pracujący na 1000 ludności**	270,7	83,3	16	0,0	0
Współczynnik aktywności zawodowej***	53,5	97,8	11	0,3	2
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	57,6	100,2	7	-1,2	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	29,2	154	1	-20,4	0
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1967	86,5	15	-0,4	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	46,2	142,2	4	-21,2	-2

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Celem głównym strategii jest: *Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy*. W ramach tego celu określono wskaźniki mierzące poziomy spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Priorytety rozwoju określono jako: *Konkurencyjna gospodarka, otwarte społeczeństwo, nowoczesne sieci*.

Strategia wyróżnia 3 związane z tymi priorytetami cele strategiczne:

1. *Wzrost konkurencyjności gospodarki*
2. *Wzrost aktywności społecznej*
3. *Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych*

Cele te zostały zdekomponowane do 22 celów operacyjnych.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu poprawę jego dostępności transportowej, także w relacji z Obwodem Kaliningradzkim.

Polityka ta będzie wspomagała rozwój ponadregionalnych funkcji Olsztyna, w tym głównie jego potencjału akademickiego, i naukowo-badawczego, już obecnie przyczyniającego się do unowocześniania niektórych sektorów gospodarki (np. przetwórstwo rolne).

Polityka regionalna państwa będzie zmierzała do utrzymania wysokich walorów przyrodniczych regionu (pojezierze) i do międzynarodowej promocji turystycznej, także dzięki przywracaniu do dobrego stanu wielu obecnie zaniedbanych historycznych zasobów materialnych (pałace ziemiańskie, zamki gotyckie).

Polityka będzie także wspierać wysiłki regionu skierowane na poprawę systemu edukacyjnego, co pozwoli na zapoczątkowanie przełamywania zapóźnień w jego kapitale ludzkim.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.15. Województwo wielkopolskie

Informacje ogólne

Województwo wielkopolskie, położone w zachodniej części kraju, korzysta z dostępności ważnych szlaków komunikacyjnych w układzie wschód-zachód i północ-południe. Od stuleci należy do najlepiej rozwiniętych regionów Polski. Stolica województwa, Poznań (571 tys. mieszkańców), zalicza się do kluczowych ośrodków rozwojowych kraju. Województwo o powierzchni 29826 km² jest drugie co do wielkości (po Mazowszu); pod względem zaś ludności (3362 tysiące) trzecie w kraju. Gęstość zaludnienia jest niższa od średniej (wynosi 113 osób na km²), co wiąże się rozległością słabo zaludnionych obszarów bagnistej doliny Noteci i okolic Piły (w północnej części województwa). Wskaźnik urbanizacji jest nieco poniżej średniej, mimo relatywnie gęstej sieci miast. Ważniejszymi miastami regionu, oprócz Poznania, są: Kalisz (109 tys. mieszkańców), Konin (81 tys.), Piła (77 tys.), Ostrów Wielkopolski (75 tys.), Gniezno (70 tys.), Leszno (68 tys.).

Dochód na głowę mieszkańca (22256 zł) jest wyższy o 4,2% od średniej i ustępuje tylko mazowieckiemu i śląskiemu. Pod względem przeciętnego wynagrodzenia (2095 zł, czyli 92,2% średniej) Wielkopolska zajmuje szóstą pozycję (w wyniku relatywnego obniżenia o 1,0 punkt procentowy).

Wartość dodana brutto powstaje przede wszystkim w usługach rynkowych (45,9%) oraz przemyśle i budownictwie (34,3%, co daje regionowi wysoką, drugą, pozycję w Polsce). Usługi nierynkowe generują 15% WDB (14. miejsce w kraju). Stosunkowo wiele (4,8%) wartości dodanej wytwarza rolnictwo, które jednak na tle kraju wyróżnia się nowoczesnością i konkurencyjnością. Wskaźnik automatyzacji przemysłu w odniesieniu do liczby mieszkańców należy do najwyższych w kraju (3. miejsce), jednak wykazuje tendencję spadkową.

Struktura przemysłu w Wielkopolsce jest zróżnicowana. Wysoka kultura rolna sprzyja przetwórstwu rolno-spożywczemu. W regionie rozwija się ponadto: produkcja pojazdów mechanicznych oraz przemysły: odlewniczy, farmaceutyczny, meblarski, sprzętu oświetleniowego i gospodarstwa domowego, ceramiczny i szklarski, wyrobów z tworzyw sztucznych, oponiarski, włókienniczy i odzieżowy. W województwie wielkopolskim wydobywany jest węgiel brunatny (Koniński Okręg Węglowy – ¼ krajowego wydobycia), przetwarzany następnie w energię elektryczną – około 10% krajowej produkcji (zespół elektrowni Pątnów-Adamów-Turów).

Województwo wielkopolskie koncentruje znaczący kapitał zagraniczny zaangażowany w Polsce. W przemyśle spożywczym są to np.: Nestle, Bestfood, Unicom Bols; w przemyśle samochodowym: Volkswagen/Skoda, Man, Neoplan; w przemyśle farmaceutycznym: GlaxoWellcome; w przemyśle kosmetycznym: Beiersdorf; w przemyśle gumowym: Bridgestone/Firestone; produkcja sprzętu oświetleniowego: Philips Lighting.

Województwo wielkopolskie charakteryzuje się wysokimi nakładami inwestycyjnymi na 1 mieszkańca (3800 zł, drugie miejsce w kraju). W tym kontekście nieco niższa (piąta) jest pozycja regionu pod względem nakładów na badania i rozwój (110,8 zł na 1 mieszkańca). W obu przypadkach nakłady relatywnie rosną (aczkolwiek bardziej na inwestycje ogółem, niż na badania i rozwój).

Województwo charakteryzuje się lepszymi (i rosnącymi) wskaźnikami aktywności gospodarczej niż reszta kraju. Zbliżone do przeciętnego jest nasycenie spółkami prawa handlowego, o 10,7% więcej jest osób pracujących na tysiąc mieszkańców. Ponad średnią jest

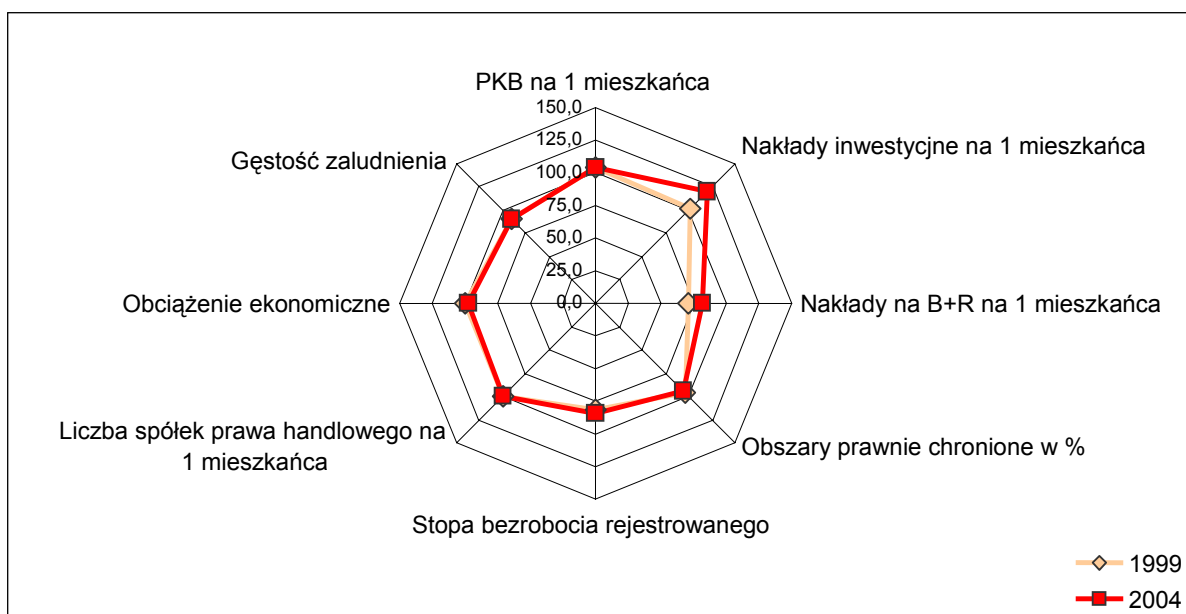
też współczynnik aktywności zawodowej (o 4,6%), co daje drugie miejsce w Polsce. Poziom obciążenia ekonomicznego jest w województwie nieodległy od średniej (97,4%), i malejący.

Stopa bezrobocia sięga 15,9%, co w skali kraju oznacza sytuację stosunkowo korzystną.

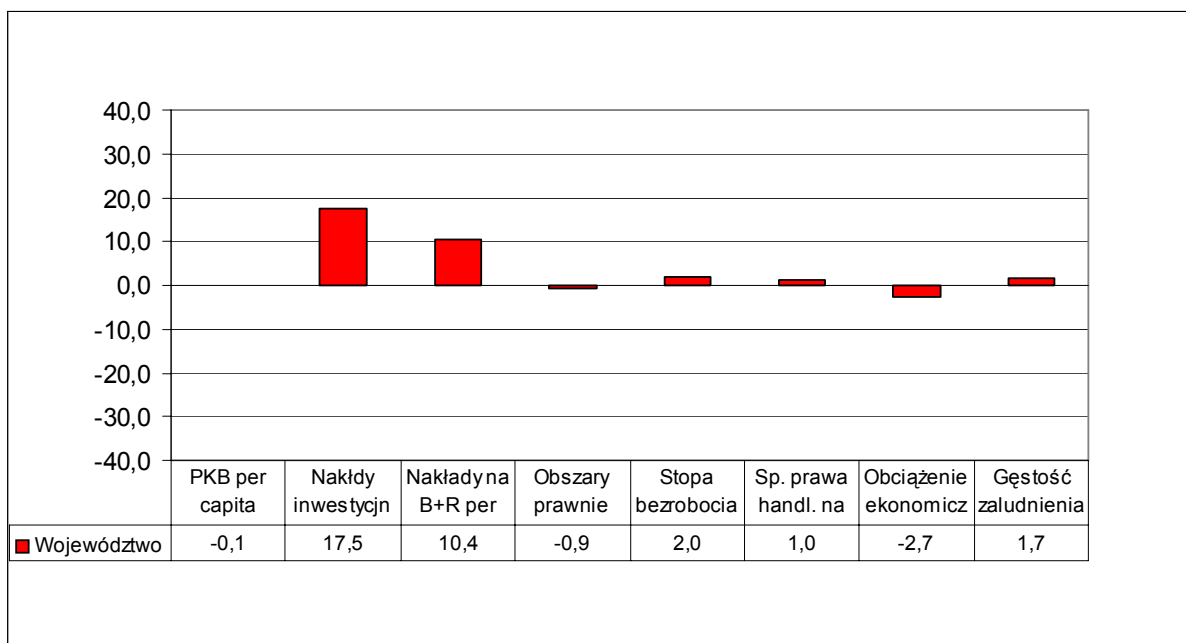
Wielkopolska, jak każdy wielki region, jest stosunkowo zróżnicowana terytorialnie, zarówno pod względem gospodarczym jak i przyrodniczym oraz kulturowym. Obszary prawnie chronione stanowią 31% powierzchni województwa, a obszary szczególnie atrakcyjne pod względem przyrodniczym lokuje się w zachodniej i północnej części województwa. W regionie zlokalizowany jest Wielkopolski Park Krajobrazowy oraz fragment Drawieńskiego Parku Narodowego. Wschodnia część województwa jest słabiej nasycona zabytkami historii, których nie brak w obszarach centralnych. Ciekawsze zabytki kultury materialnej to: Poznań, Gniezno, Kalisz (uznawany za najstarsze miasto polskie), zamki (np.: Kórnik, Gołuchów, Szamotuły, Rydzyn itp.), liczne pałace (np.: w Rogalinie, Śmiełowie, Gołuchowie itd.), czy wreszcie opactwo cysterskie w Łądzie.

Zarówno struktura gospodarcza, jak korzystne położenie w połączeniu z kulturą regionu tworzą dobre przesłanki rozwoju w długim okresie.

Ryc. 2.15.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.15.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.15.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Wielkopolskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	29826	9,5	2		
Ludność w tys.	3362,0	8,7	3		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	113	92,3	9	1,7	2
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	57,3	93,3	11	0,2	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	22256	104,2	3	-0,1	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	4,8	165,5	4	2,1	0
-przemysłu i budownictwie %	34,3	113,6	2	4,5	2
-usługach rynkowych w %	45,9	90,9	13	-0,6	0
-usługach nierynkowych w %	15,0	91,5	14	2,7	0
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	3800	120,4	2	17,5	1
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	110,8	82,1	5	9,9	1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	2,67	103,9	3	-14,4	0
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	5,8	101,0	5	1,0	1
Pracujący na 1000 ludności**	359,9	110,7	2	7,4	4
Współczynnik aktywności zawodowej***	57,2	104,6	2	2,3	4
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	56,0	97,4	11	-2,7	-3
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	15,9	84	14	2,0	-2
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2095	92,2	6	-1,0	-1
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	31,0	95,4	9	-0,9	-1

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Celem generalnym strategii województwa wielkopolskiego jest: *Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.*

Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki realizacji czterech celów strategicznych

1. *Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku*
2. *Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa*
3. *Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia*
4. *Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego*

Cele strategiczne zostały zdekomponowane na 23 cele operacyjne. W ramach tych celów wyróżniono około 150 kierunków działań.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu zwiększanie międzynarodowej roli kształtującej się metropolii poznańskiej, tradycyjnie obecnej wśród znanych miejsc wystaw i imprez międzynarodowych. Wymaga to stałej poprawy układu komunikacyjnego regionu oraz kontynuowanie rozbudowy infrastruktury transportowej, w tym kolejowej oraz lotniczej.

Polityka państwa będzie wspomagała wysiłki zmierzające do poprawy stanu materialnego dziedzictwa kulturowego regionu (m.in. pałace ziemiańskie) oraz jego promocji w skali międzynarodowej.

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmocnienia relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2.16. Województwo zachodniopomorskie

Informacje ogólne

Województwo zachodniopomorskie położone jest w północno-zachodniej części kraju i obejmuje tereny dolnej Odry, wybrzeża bałtyckiego oraz rozległego pojezierza. Z racji położenia przy granicy z Niemcami, zwłaszcza stolica regionu (Szczecin), jest dobrze skomunikowana z Berlinem i Rostockiem (lepiej, niż z resztą kraju). Porty w Szczecinie i w Świnoujściu należą do najważniejszych zespołów portowych Bałtyku.

Województwo zachodniopomorskie obejmuje powierzchnię 29826 km², co czyni je drugim co do wielkości po Mazowszu. Jest też ludne, zamieszkuje je 3362,0 tysiący ludzi (3. lokata po mazowieckim i śląskim). Gęstość zaludnienia, zwłaszcza na obszarach pojezierzy, jest względnie niska, dając łącznie województwu 9. miejsce w kraju. Z tych względów stosunkowo niski jest też wskaźnik urbanizacji (57,3%, jedenaste miejsce). Stolica województwa liczy 412 tysięcy mieszkańców. Inne większe miasta to: Koszalin (108 tys. mieszkańców), Stargard Szczeciński (78 tys.), Kołobrzeg (48 tys.), Świnoujście (41 tys.).

Zachodniopomorskie, choć wewnętrznie znacznie zróżnicowane, zalicza się do czołówki pod względem wielkości PKB na mieszkańca (22256 zł, trzecie miejsce w kraju). Przeciętne wynagrodzenie miesięczne wynosi 2095 zł, co daje szóstą pozycję w Polsce.

Na wartość dodaną województwa zachodniopomorskiego składają się głównie usługi rynkowe (45,9% WDB, co daje odległą 13. pozycję) oraz dobrze rozwinięty przemysł i budownictwo (34,3%; drugie miejsce w kraju). W usługach nierynkowych powstaje relatywnie niewielka część (15%) regionalnej WDB, natomiast w rolnictwie sporo ponad średnią krajową, bo 4,8% (miejsce czwarte). Nowoczesność przemysłu mierzona automatyzacją linii przemysłowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców daje zachodniopomorskiemu dobrą, trzecią pozycję, jednakże z bardzo wyraźną tendencją spadkową (o 14,4 punktu procentowego w omawianym okresie).

W województwie zachodniopomorskim jest rozwinięty przemysł stoczniowy (Stocznia Szczecińska Nowa) oraz produkcja jachtów i łodzi. Z dużej lesistości regionu (zachodniopomorskie – 34,7%; Polska – 24,7%) korzysta przemysł drzewny i meblarski (W 2004 region był największym producentem płyt pilśniowych, 37% produkcji krajowej). Charakterystyczny dla regionu jest także przemysł chemiczny (Zakłady Chemiczne Police) – w regionie produkuje się 65% krajowej produkcji nawozów fosforowych.

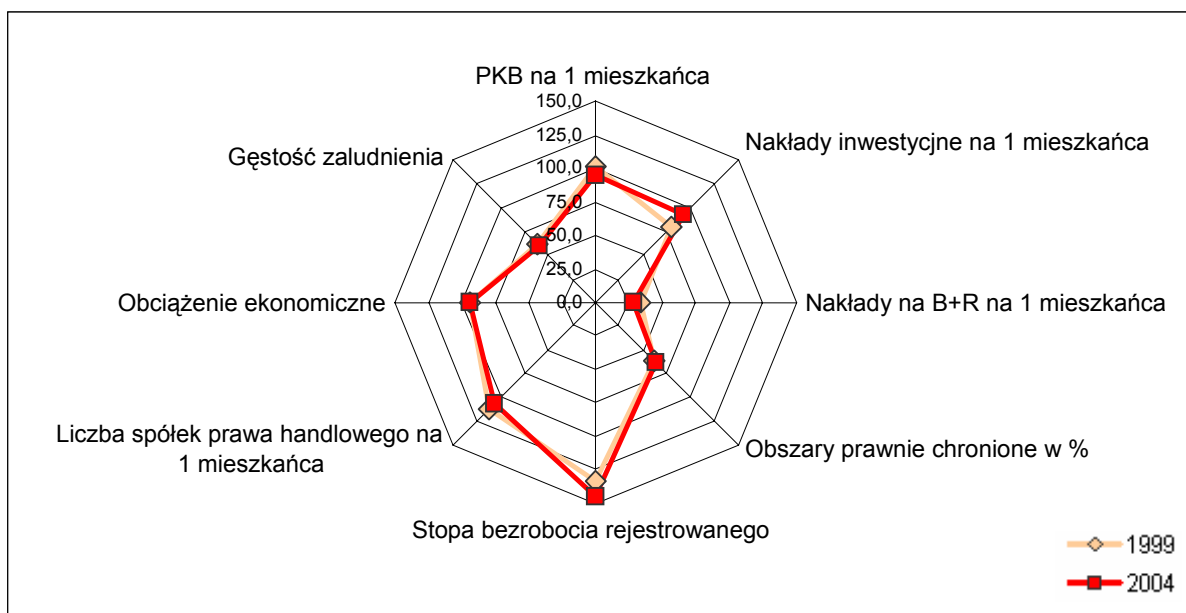
Województwo zachodniopomorskie plasuje się na wysokim, drugim miejscu pod względem nakładów inwestycyjnych na mieszkańca (3800 zł), przy czym nakłady te znacząco wzrosły (o 17,5 punktu procentowego). Pod względem nakładów na sferę badawczo-rozwojową sytuacja jest trochę mniej korzystna (110,8 zł na mieszkańca, co daje pozycję piątą, ale z tendencją wyraźnie wzrostową (o 9,9% punktu proc.)).

Również dość korzystnie (piąte miejsce) lokuje się województwo, jeśli chodzi o nasycenie spółkami prawa handlowego. Na tysiąc ludności pracuje 359,9 osób (druga pozycja, z tendencją poprawy), przy znaczącej liczbie niewielkich spółek z kapitałem zagranicznym (głównie niemieckim). Podobnie korzystne są wartości wskaźnika aktywności zawodowej (57,2%, drugie miejsce, tendencje wzrostowe) oraz wskaźnika obciążenia ekonomicznego – zachodniopomorskie znajduje się w pierwszej czwórce regionów najmniej dotkniętych tym problemem. Zjawiska te odzwierciedlają się także w sferze bezrobocia: należy ono do najniższych w kraju (czternasta pozycja, 15,9%), jednakże należy mieć świadomość, że na licznych w regionie, acz słabo zamieszkałych obszarach popegeerowskich, bezrobocie ma wymiar strukturalny i obarczone jest wieloma negatywnymi skutkami w sferze społecznej.

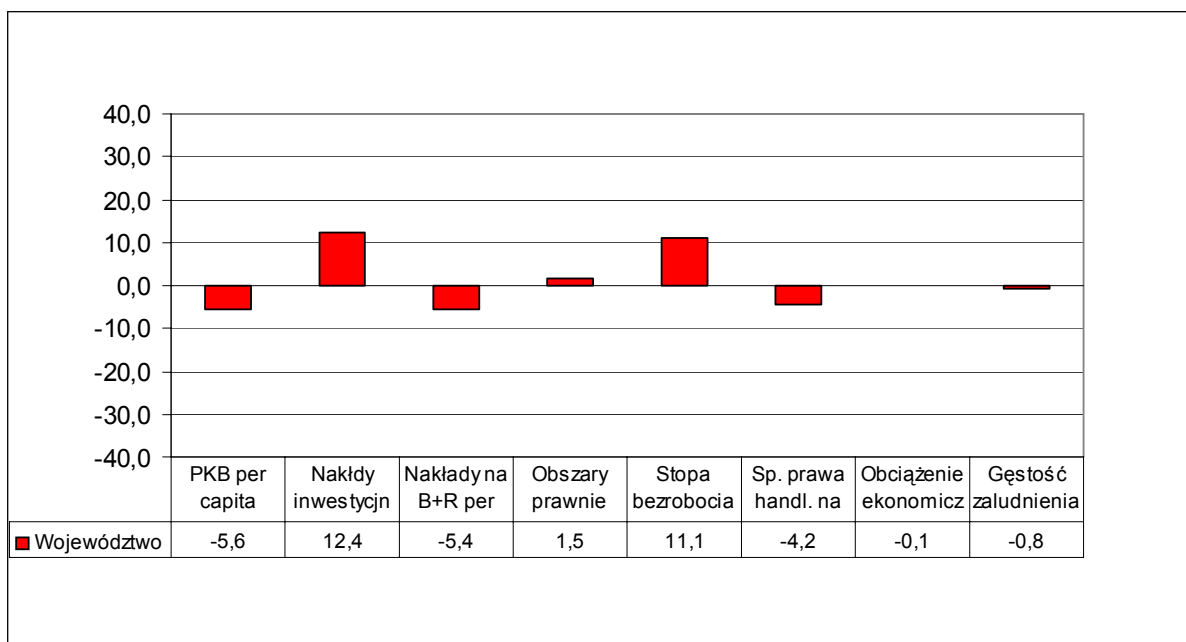
Prawie jedna trzecia województwa (31%) to obszary chronione, co niewiele ustępuje średniej krajowej. Na terenie województwa znajdują się dwa parki narodowe: Woliński i Drawieński. Region dysponuje znaczącymi i zróżnicowanymi walorami przyrodniczymi oraz zabytkami historii, przyciągającymi turystów zwłaszcza na obszary graniczące z Niemcami (w tym do Szczecina) i nad morze, gdzie też stosunkowo dobrze rozwinięta jest infrastruktura komunikacyjna i turystyczna. W regionie dość licznie zlokalizowane są miejscowości uzdrowiskowe (Świnoujście, Kamień Pomorski, Połczyn Zdrój itd.)

Problemem południowo-wschodniej części zachodniopomorskiego jest jej peryferyjność wobec Szczecina i innych aglomeracji kraju, a także wobec krajowego systemu transportowego.

Ryc. 2.16.1. Wybrane wskaźniki charakteryzujące województwo na tle średniej krajowej (Polska=100)

Ryc. 2.16.2. Zmiana wybranych wskaźników charakteryzujących województwo w odniesieniu do średniej krajowej w latach 1999–2004 (Średnia krajowa =0%) [w pkt %]

Tab. 2.16.1. Ogólna charakterystyka województwa w 2004 r.

Zachodniopomorskie	W 2004 r.			Dynamika 1999–2004	
	Wartość	Polska =100%	Lokata	Zmiana w pkt. % wzgl. średniej krajowej	Zmiana lokaty
Powierzchnia w km ²	22897	7,3	5		
Ludność w tys.	1695,7	4,4	11		
Gęstość zaludnienia (liczba osób na km ²)	74	60,7	13	-0,8	0
Wskaźnik urbanizacji (liczba ludności w miastach do ludności ogółem)	69,3	112,7	3	-0,1	0
PKB na mieszkańca w tys. zł*	20357	95,3	6	-5,6	0
Wartość dodana brutto w:					
- rolnictwie w %	3,5	120,7	8	6,1	-1
-przemysłu i budownictwie %	24,3	80,5	15	-10,8	-2
-usługach rynkowych w %	54,0	106,9	2	3,8	0
-usługach nierynkowych w %	18,3	111,6	8	4,1	1
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	2903	92,0	6	12,4	3
Nakłady na działalność B+R na 1 mieszkańca w zł	37,9	28,0	13	-5,6	-1
Automatyczne linie przemysłowe na 10000 mieszkańców	1,82	71,0	9	2,8	1
Spółki prawa handlowego na 1000 mieszkańców	6,2	108,3	3	-4,2	0
Pracujący na 1000 ludności**	280,9	86,4	13	1,2	2
Współczynnik aktywności zawodowej***	54,3	99,3	9	0,7	2
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)****	53,7	93,4	15	-0,1	0
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w XII)****	27,5	145	2	11,1	1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	2069	91,0	7	-2,3	-3
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w %	20,7	63,7	14	1,5	0

* w 2003 r.

** dynamika nie uwzględnia zmian metodologii obliczania pracujących w rolnictwie od 2002 r.

*** dynamika dla lat 2001-2004

**** im wyższa lokata tym gorsza pozycja województwa (wskaźniki zjawisk negatywnych)

Perspektywy rozwoju na podstawie strategii

Misją strategii województwa zachodniopomorskiego jest: *Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.*

Misja ta zostanie spełniona dzięki realizacji następujących sześciu celów strategicznych:

1. *Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania*
2. *Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego*
3. *Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu*
4. *Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami*
5. *Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności*
6. *Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu*

Cele strategiczne są zdekomponowane na 37 celów kierunkowych.

Kierunki polityki regionalnej państwa wobec województwa

Polityka regionalna państwa będzie wspierała te przedsięwzięcia podejmowane w regionie, które będą miały na celu zwiększanie międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych, głównie usługowych, spedycyjnych i finansowych.

Polityka ta będzie dążyć do poprawy skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także w odniesieniu do reszty kraju, w tym Poznania i Warszawy – obecnie infrastruktura transportowa w tym kierunku jest bardzo niskiej jakości w stosunku do znacznych potrzeb transportowych (zarówno w układzie drogowym, jak i kolejowym). Wspierany powinien być także rozwój transportu lotniczego.

Szczególnie istotnym zadaniem jest umacnianie metropolitalnych funkcji Szczecina – jako ponadregionalnego ośrodka życia gospodarczego, naukowego, kulturalnego.

Polityka ta będzie także wspomagać działania podejmowane w celu przewracania do dobrego stanu zasobów dziedzictwa materialnego.

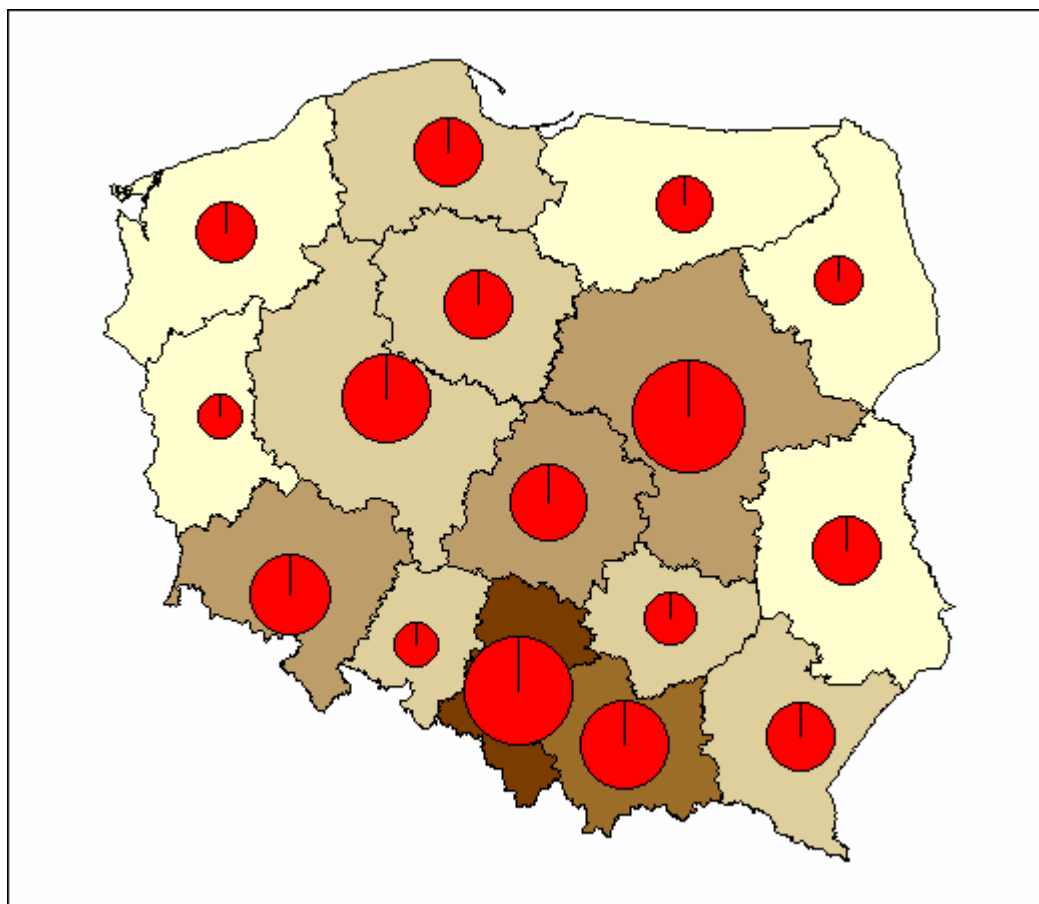
Ważnym elementem polityki regionalnej państwa będzie ochrona przeciwpowodziowa, regulacja stosunków wodnych w dorzeczu Odry oraz poprawianie stanu środowiska przyrodniczego regionu (Ze szczególnym uwzględnieniem rejonu zalewu Szczecińskiego).

Polityka regionalna państwa będzie wspierała wysiłki regionu w zakresie promocji innowacji i wzmacniania relacji między nauką a gospodarką (w ramach tworzenia SWITT).

2. ZRÓŻNICOWANIA REGIONALNE

Niniejszy rozdział zawiera przeglądowe mapy ukazujące wybrane zróżnicowania regionalne w Polsce. Są one ilustracją do szczegółowych opisów poszczególnych województw. Z tego też względu nie zostały opatrzone odrębnymi komentarzami.

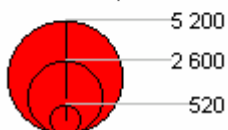
Mapa 1. Gęstość zaludnienia, 2004

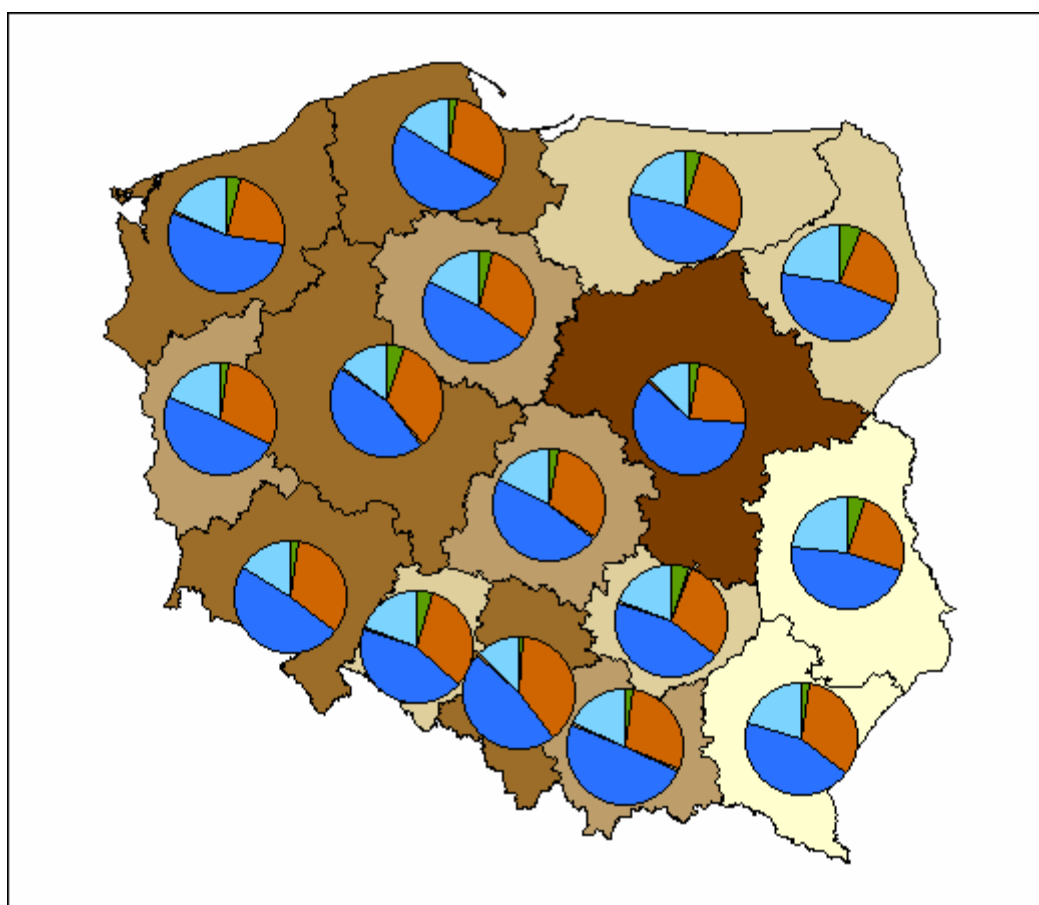
Gęstość zaludnienia
os. na km²

- 300 - 313 (1)
- 120 - 300 (1)
- 100 - 120 (3)
- 90 - 100 (6)
- 48 - 90 (5)

Liczba ludność
w tys.

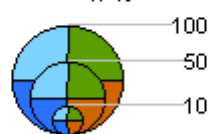
Mapa 2. PKB na mieszkańca, 2004

PKB na mieszkańca

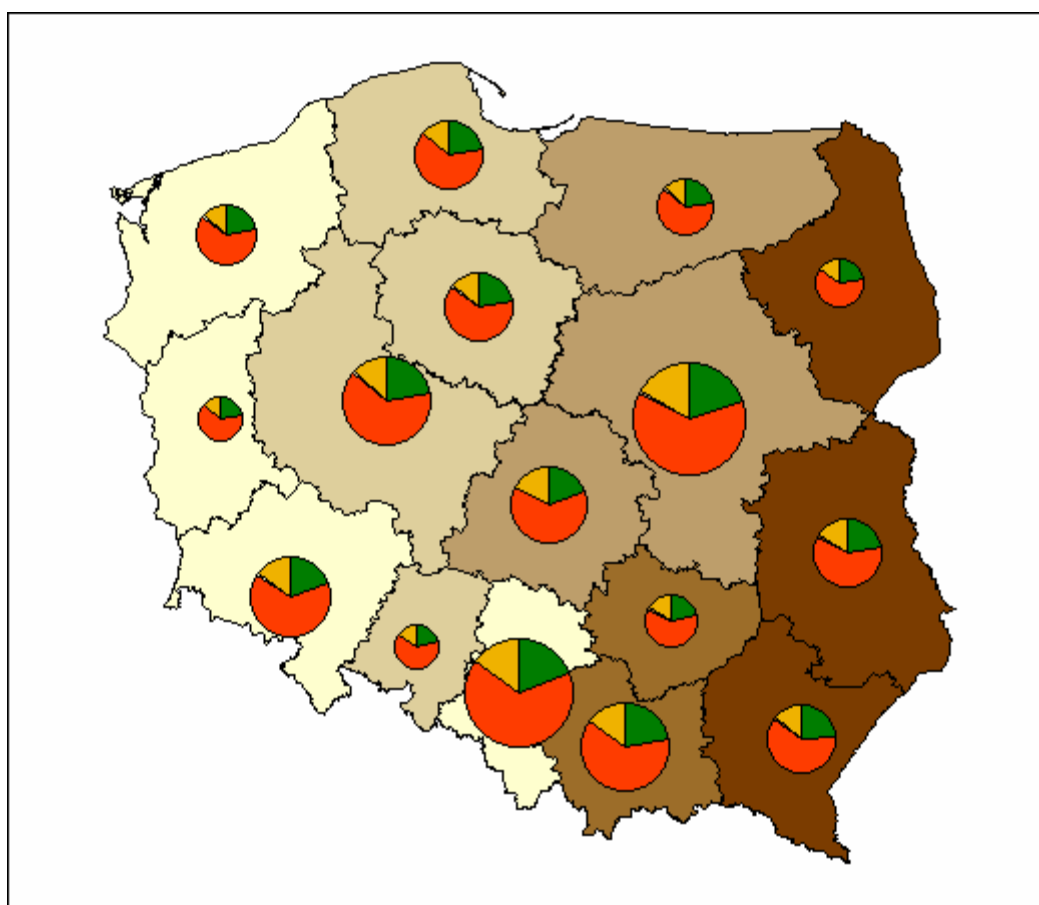
- 25 000 - 33 000 (1)
- 20 000 - 25 000 (5)
- 18 000 - 20 000 (4)
- 16 000 - 18 000 (4)
- 15 000 - 16 000 (2)

Struktura wartości dodanej brutto
w %

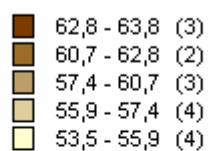

- Rolnictwo
- Przemysł
- Usługi rynkowe
- Usługi nierynkowe

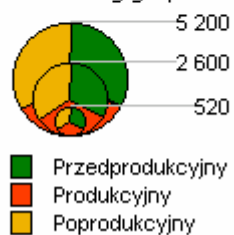
Mapa 3. Ludność według grup wieku, 2004

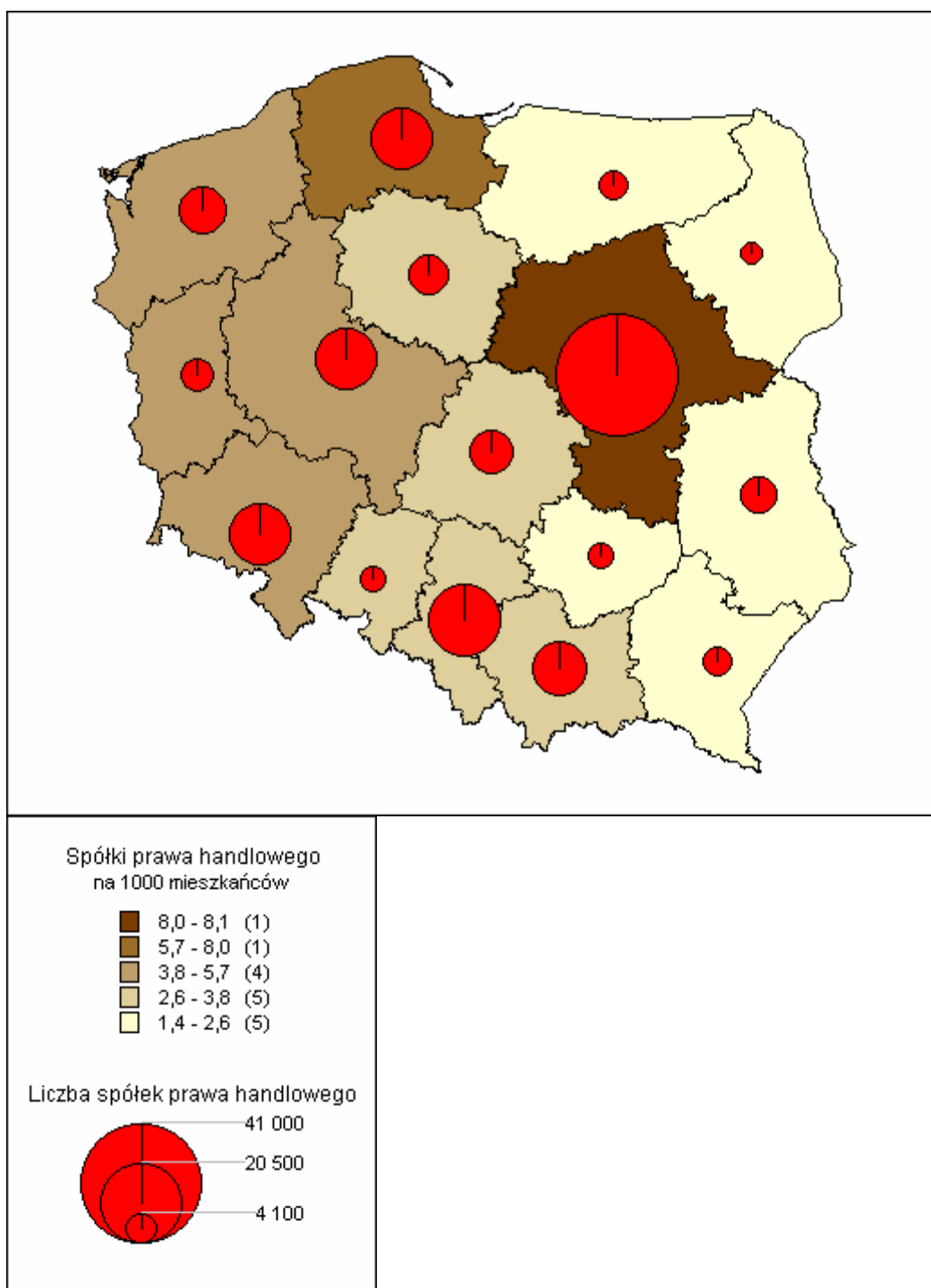
Ludność w wieku nieprodukcyjnym
na 100 osób w wieku produkcyjnym

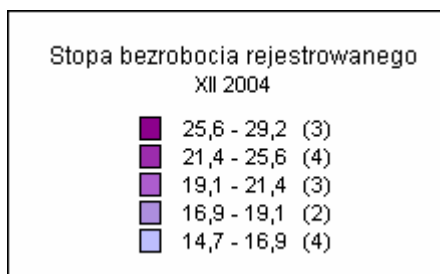
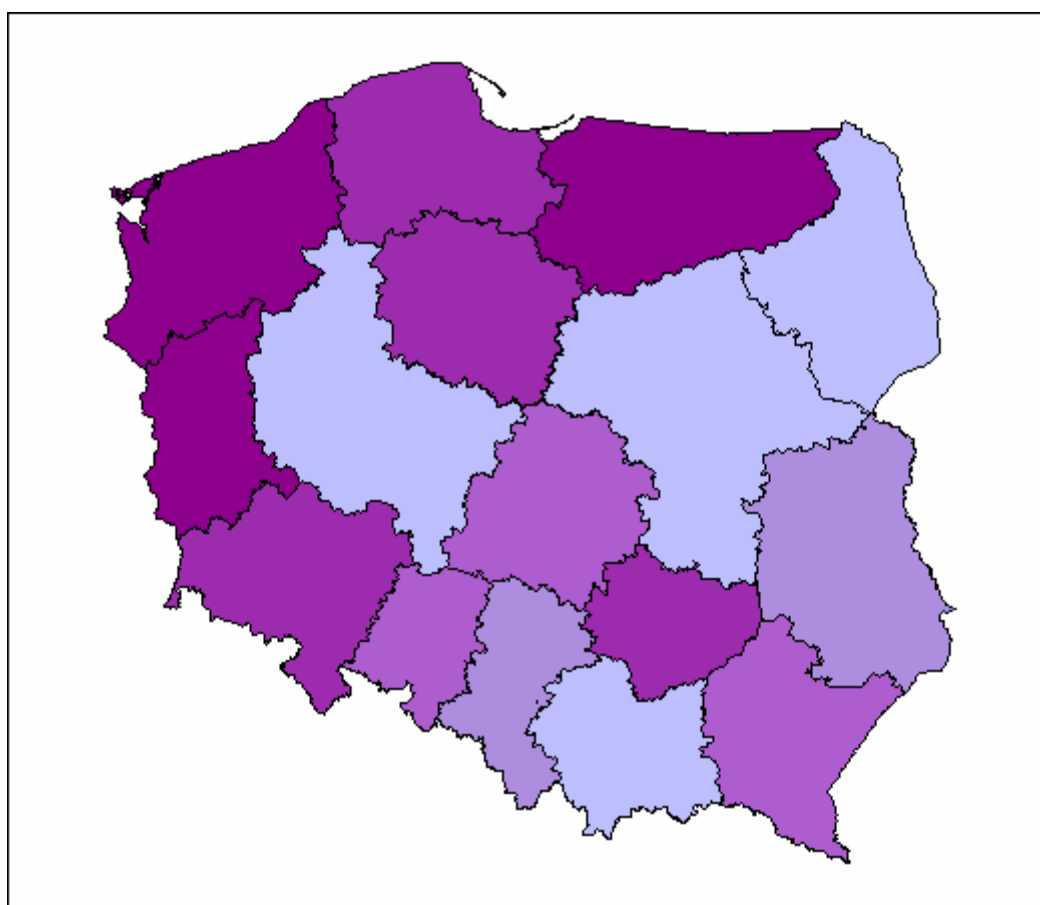
Ludność wg grup wieku

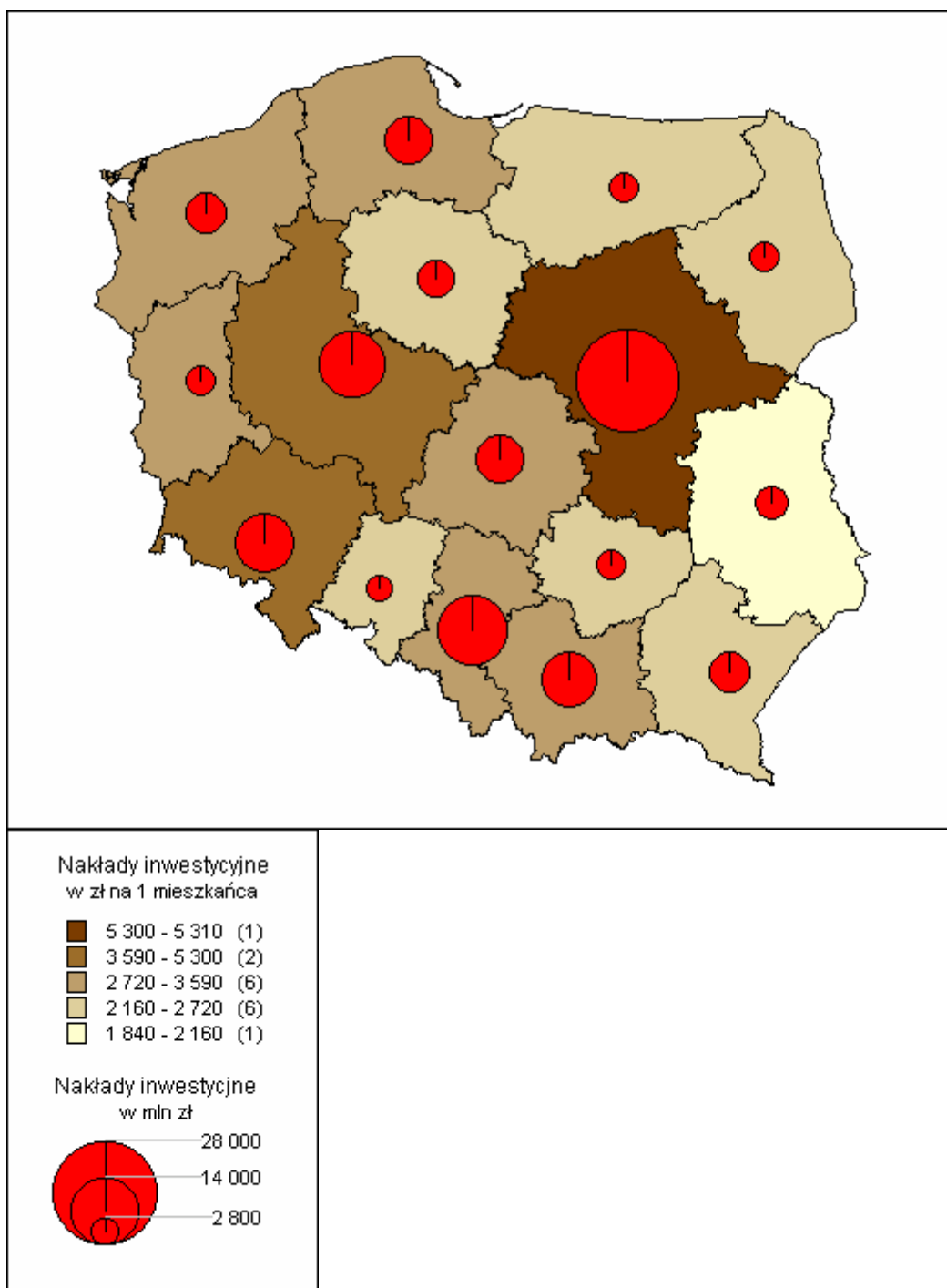
Mapa 4. Spółki prawa handlowego, 2004

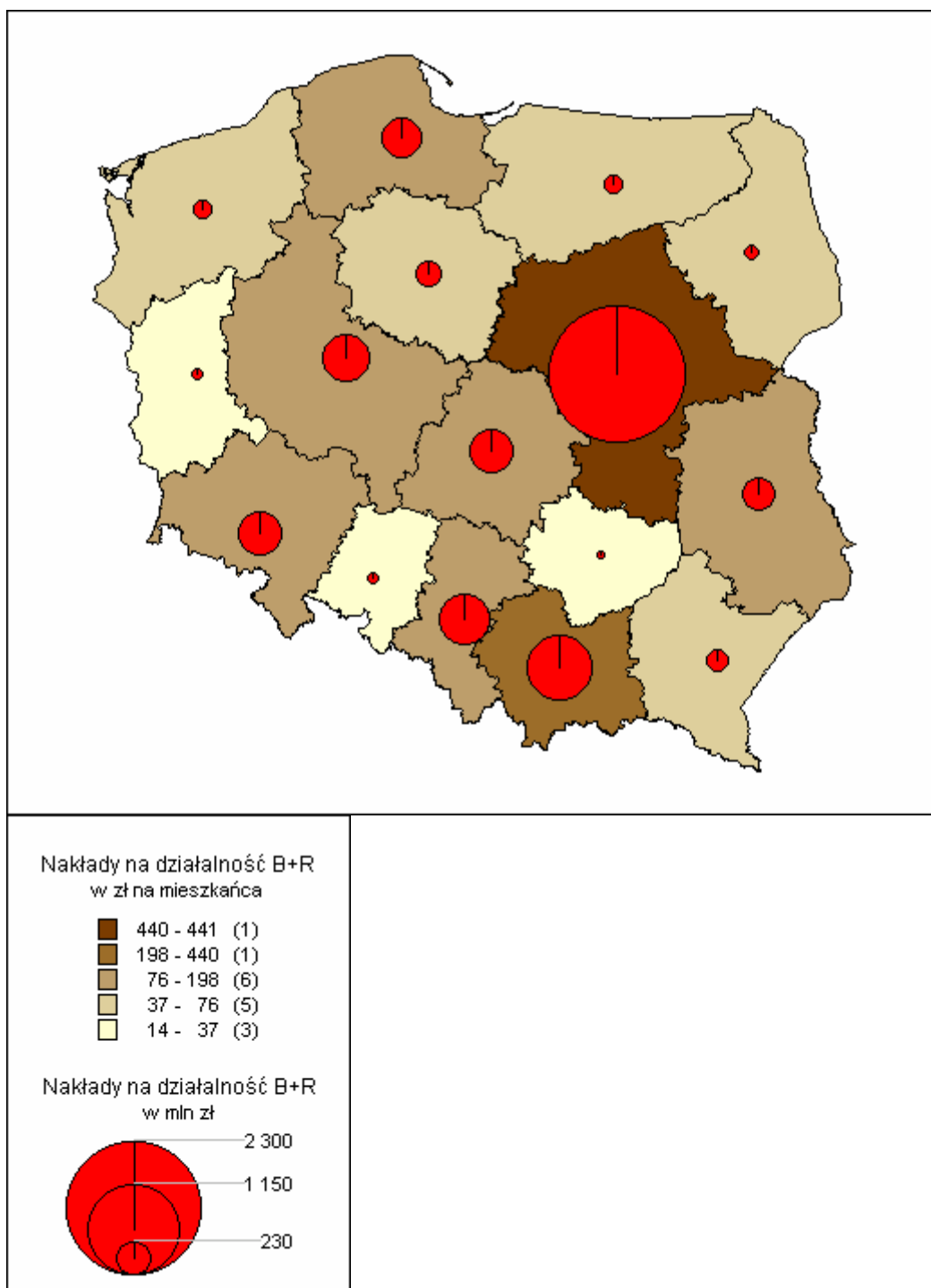
Mapa 5. Bezrobocie rejestrowane, 2004

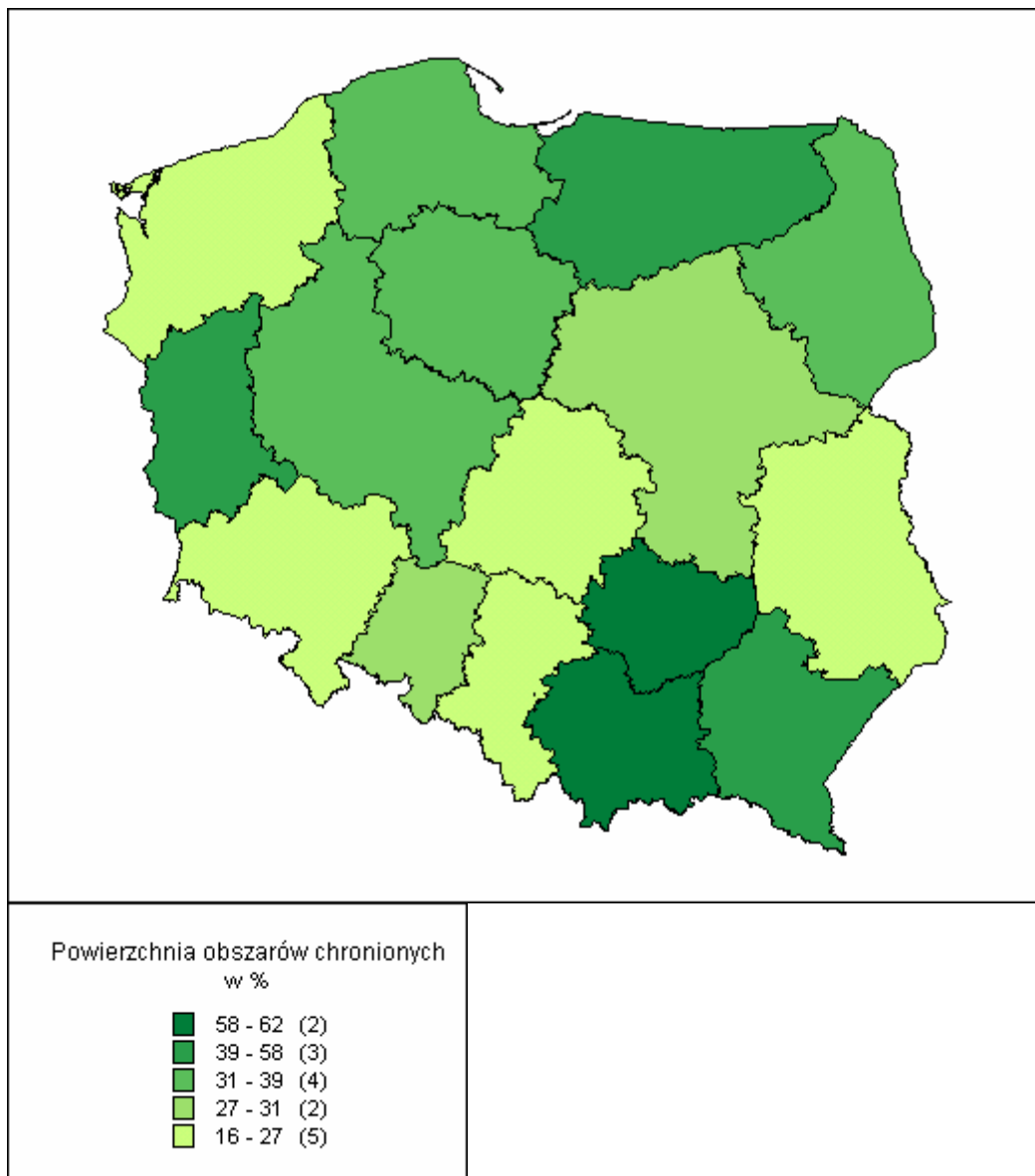
Mapa 6 Nakłady inwestycyjne, 2004

Mapa 7. Nakłady na działalność B+R, 2004

Mapa 8. Powierzchnia obszarów chronionych, 2004

WNIOSKI

Polska wykazuje przeciętny w skali Unii Europejskiej poziom zróżnicowań międzyregionalnych, mieszczący się w granicach 1:2,2 (PKB). Charakter tych zróżnicowań jest stosunkowo stabilny w długim okresie: lepiej rozwinięta jest zachodnia i południowo-zachodnia część kraju, najmniej wschodnia i północno-wschodnia.

Zróżnicowania te, obejmujące różne omawiane tu wymiary, kształtowały się przez stulecia i nie ulegają większym zmianom. Na rozpoczęty w końcu lat 80. proces przyspieszonej transformacji składają się zarówno zjawiska będące efektem polityk prowadzonych przez państwo (od dnia akcesji także Unię Europejską), jak też spontaniczne, zachodzące pod wpływem presji zmian skali globalnej. Niektóre z polskich regionów, niegdyś – w związku z izolacją w ramach systemu gospodarczego zdominowanego przez Związek Radziecki – speryferyalizowane (granica z byłym NRD), dzięki otwarciu Polski na świat zyskały nowe szanse rozwojowe, inne zaś (Polska wschodnia) generalnie zachowały cechy położenia peryferyjnego.

Oceniając zróżnicowania międzyregionalne należy brać pod uwagę, że przy na razie względnie stałym ich poziomie na poziomie województw, obserwujemy szybki wzrost różnic na poziomie podregionalnym. Zróżnicowania wewnątrzregionalne sięgają poziomu 1:4 i nic nie wskazuje na to, by ten proces został zahamowany w dającym się przewidzieć czasie. Generalnie zyskują miejsca położone wzdłuż najbardziej uczęszczanych szlaków transportowych oraz zwłaszcza kluczowe węzły rozwojowe, przede wszystkim układy metropolitalne, wśród nich zaś Warszawa, dobrze dyskontująca swą stołeczność.

Według miar europejskich wszystkie polskie województwa są słabo rozwinięte (dochód poniżej 75% średniej unijnej). Spośród wszystkich cech, jakie odróżniają polskie regiony od innych w UE, zwłaszcza tych najbardziej rozwiniętych, na szczególną uwagę zasługuje wyjątkowo niska innowacyjność.³ Co gorsza, świadomość przejawów i skutków tego zjawiska jest niezwykle ograniczona i niska, co negatywnie wpływa na myślenie o rozwoju i jego operacjonalizację.

Polityka regionalna państwa nie powinna ingerować w polityki rozwoju regionów i układów lokalnych, prowadzone przez samorządy terytorialne. Polityka ta powinna natomiast podejmować takie zadania, które przekraczają możliwości poszczególnych regionów, bądź też takie, które są szczególnie ważne z punktu widzenia rozwoju całego kraju i dlatego zasługują na szczególne wsparcie z poziomu centralnego.

Do najważniejszych takich zadań – przywoływanych w odniesieniu do poszczególnych województw w niniejszej ekspertyzie – należy zaliczyć:

1. poprawę spójności przestrzennej kraju przez lepsze skomunikowanie transportowe jego głównych węzłów (układów metropolitalnych) oraz integrację regionów zawierających te układy,
2. wzmacnianie międzynarodowej konkurencyjności regionów przez wspomaganie ich najsilniejszych sektorów i dziedzin gospodarki,
3. zwiększanie innowacyjności polskiej gospodarki oraz wzmacnianie jej relacji z nauką – czego elementem powinno być stworzenie ogólnokrajowego Systemu Wspierania Innowacji i Transferu Technologii,

³ European Trend Chart on Innovation, Komisja Europejska, <http://trendchart.cordis.lu/scoreboards/scoreboard2005/pdf/EIS%202005.pdf>, 06.02.2006.

4. odbudowa zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego zgromadzonego na obszarze Polski, niezależnie od jego historycznych korzeni,
5. poprawa gospodarowania zasobami przygody, ich chronienie i rozwijanie infrastruktury ochrony środowiska i wykorzystywania jego zasobów.